

“Als ik moet spugen, stop ik”

Onderzoek naar attitudes van Zeeuwse ouders en jongeren ten aanzien van alcoholgebruik onder de 18 jaar

Studenten HBO-Pedagogiek & Petra de Bil (PhD)
Vlissingen, juli 2016, HZ University of Applied Sciences
In opdracht van 'Laat ze niet (ver)zuipen' van het CZW Bureau

Dit onderzoek is onder leiding van docent Petra de Bil (PhD) uitgevoerd door de volgende studenten:

HBO-Pedagogiek derdejaars studenten:

Azra Hanic, Brenda Woltman, Carolien de Rijke, Ivanka van Loenhout, Joëlle Hoevenaar
Malou Franke, Marit Otte, Patrick Bongers, Tessa van Sluijs.

HBO-Pedagogiek tweedejaars studenten:

Femke van den Bogaart, Kirstie Burm, Demi Bol Raap, Barbara Breen, Lusje Casimir, Ankie van Eekelen, Moniek van Eekelen, Iris Francke, Hanne Hollemans, Talisa van Hurck, Sylvanne Karelse, Marissa Keijts, Ana Kulišić, Kristy Lamper, Ilona Musters, Frank Rijnberg, Leonie Stok, Lindy Vermeire, Esmee van 't Westende, Maartje van den Berge, Anneleen Boone, Emily van Britsom, Yazmin van Broekhoven, Joanne den Butter, Elmarije Dieleman, Iris van Dis, Wout Floor, Kelly Gerrits, Cynthia Griep, Tessa de Jong, Tessa Kamerik, Ivanka de Koning, Monica van Loenhout, Anouk Louwen, Chelsea Merison, Lois van Oostende, Myrna de Reu, Johanna Schroevers, Roosmarijn van Splunder, Amber Tazelaar, Yara Tunders, Nienke Wiskerke, Priscilla Zwaan.

© Vlissingen, HZ University of Applied Sciences

“Als ik moet spugen, stop ik”

Onderzoek naar attitudes van Zeeuwse ouders en jongeren ten aanzien van alcoholgebruik onder de 18 jaar

Samenvatting

De Zeeuwse Jeugd en Alcoholaanpak 'Laat ze niet (ver)zuipen' van het bureau College Zorg en Welzijn (CZW) heeft de opdracht gegeven om te onderzoeken welke attitudes Zeeuwse ouders en 15 tot 18-jarige jongeren hebben met betrekking tot alcoholgebruik onder de 18 jaar. De centrale onderzoeksvraag luidt:

Welke attitudes hebben Zeeuwse ouders en 15 tot 18-jarige jongeren met betrekking tot alcoholgebruik onder de 18 jaar?

Er zijn 115 ouders en 115 jongeren uit de gemeenten Vlissingen, Middelburg, Veere, Goes, Kapelle, Borsele, Reimerswaal, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland en Tholen geïnterviewd door studenten HBO-Pedagogiek van de HZ University of Applied Sciences. De respondenten zijn door middel van een beredeneerde steekproef uitgekozen, daardoor zijn de resultaten niet representatief voor alle Zeeuwse ouders en 15 tot 18-jarige jongeren.

Een meerderheid van de ouders en een minderheid van de jongeren vindt de nieuwe leeftijdsgrens van 18 jaar goed vanwege de gezondheid. Beide groepen respondenten noemen als nadeel dat er nu meer stiekem wordt gedronken en er dan geen toezicht is. Ouders stellen weinig of onduidelijke regels ten aanzien van het alcoholgebruik van hun kinderen; het merendeel zegt 'niet teveel drinken' en 'niet dronken thuiskomen'. Een derde deel van de gesproken jongeren houdt zich aan de regels thuis, voornamelijk omdat er geen regels zijn of deze onduidelijk en niet controleerbaar zijn. De meerderheid van de jongeren houdt zich niet aan de regels van de overheid en komen aan alcohol door het zelf mee te krijgen of door het ouders of oudere vrienden te laten halen. Het eerste slokje alcohol wordt vaak al vroeg gegeven en meestal door directe familieleden. Zowel ouders als jongeren denken dat jongeren in hun alcoholgebruik beïnvloed worden door vrienden en familie, de jongeren voegen daar de drankspelletjes aan toe. De langlopende landelijke campagnes NIX<18 en BOB zijn het bekendst, al wordt ook 'Laat ze niet (ver)zuipen' regelmatig genoemd. Ouders zijn bekend met de voorlichtingen die gegeven worden en hebben de folders voorbij zien komen maar zeggen zelf geen behoefte te hebben aan ondersteuning. De jongeren hebben vooral veel voorlichting via school gehad en zeggen ook geen ondersteuningsbehoefte te hebben. Specifieke informatie door iemand die zich in coma gedronken heeft of een ex-verslaafde lijkt hen wel interessant.

De belangrijkste conclusie is dat de meeste ouders de verhoogde leeftijdsgrens goed vinden maar zelf vaak een leeftijdsgrens van 16 jaar aanhouden. Slechts 8 van de 115 geïnterviewde jongeren drinkt nooit, de rest drinkt meestal in het weekend en bij speciale gelegenheden. Er wordt ingedronken thuis, bij vrienden die alleen thuis zijn en buiten. Daarna wordt er in de stad gedronken waarbij de jongeren de drank zelf meekrijgen of door oudere vrienden laten halen. 'Laat ze niet (ver)zuipen' kan zich het beste richten op ondersteuning aan ouders ten aanzien van het stellen van regels en het voorbeeld van het eigen alcoholgebruik en op ondersteuning aan jongeren bij het omgaan met groepsdruk tijdens drankspelletjes.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	2
1. Inleiding.....	6
2. Theoretisch kader	7
2.1 Adolescentiefase.....	7
2.2 Alcoholgebruik	7
2.3 Regel- en wetgeving	9
2.4 Beïnvloeding.....	9
2.5 Campagnes	10
2.6 Ondersteuningsbehoefte.....	10
2.8 Implicaties voor het onderzoek.....	11
3. Methode.....	12
3.1 Onderzoek soort, type en ontwerp	12
3.2 Onderzoekseenheden	12
3.3 Procedure.....	12
3.4 Meetinstrument	13
3.5 Validiteit en betrouwbaarheid.....	13
3.6 Ethische aspecten	14
4. Resultaten	14
4.1 Resultaten deelvraag 1	15
4.2 Resultaten deelvraag 2	16
4.3 Resultaten deelvraag 3	17
4.4 Resultaten deelvraag 4	18
4.5 Resultaten deelvraag 5	18
4.6 Resultaten deelvraag 6	19
4.7 Resultaten deelvraag 7	20
5. Discussie	21
5.1 Analyse deelvraag 1	21
5.2 Analyse deelvraag 2	21
5.3 Analyse deelvraag 3	22
5.4 Analyse deelvraag 4	22
5.5 Analyse deelvraag 5	23
5.6 Analyse deelvraag 6	23
5.7 Analyse deelvraag 7	24

6. Conclusies en aanbevelingen	25
6.1 Antwoord op deelvraag 1	25
6.2 Antwoord op deelvraag 2	25
6.3 Antwoord op deelvraag 3	25
6.4 Antwoord op deelvraag 4	25
6.5 Antwoord op deelvraag 5	26
6.6 Antwoord op deelvraag 6	26
6.7 Antwoord op deelvraag 7	26
6.8 Aanbevelingen	26
Referenties	28
Bijlage II: Respondenten	31
Bijlage II: Meetinstrument	37
Bijlage III: Labeling interviews ouders	39
Bijlage IV: Labeling interviews jongeren	54

1. Inleiding

Sinds 1 januari 2014 is het strafbaar voor jongeren onder de 18 jaar om alcohol bij zich te hebben op openbare plekken zoals in een café, op straat of in een winkelcentrum (STAP, 2014). Volgens het NJI (2016) is het alcoholgebruik onder jongeren de afgelopen jaren wat afgenomen. Het aantal jongeren dat in ziekenhuizen werd opgenomen en behandeld als gevolg van alcoholgebruik is echter gestegen van 783 in 2014 naar 931 in 2015 (Van der Lely, Schreurs, Van Hoof & Van Dalen, 2016). Het aantal comazuipers dat op de alcoholpoli bij het ADRZ in Goes behandeld wordt, blijft de laatste jaren stabiel (zo rond de 30 jongeren per jaar).

De Zeeuwse Jeugd en Alcoholaanpak 'Laat ze niet (ver)zuipen' van het bureau College Zorg en Welzijn (CZW) heeft de opdracht gegeven om te onderzoeken welke attitudes Zeeuwse ouders en 15 tot 18-jarige jongeren hebben met betrekking tot alcoholgebruik onder de 18 jaar. 'Laat ze niet (ver)zuipen' is ontstaan uit een samenwerkingsverband tussen CZW bureau, alle Zeeuwse gemeenten, Indigo Zeeland, GGD Zeeland en Politie Zeeland-West-Brabant. Voor hbo-pedagogen is het belangrijk om kennis te hebben over alcoholgebruik van jongeren en de rol van de ouders hierbij. Daarom is dit onderzoek uitgevoerd door 9 derdejaars studenten en 44 tweedejaars studenten hbo-pedagogiek van de HZ University of Applied Sciences.

Dit onderzoek heeft de volgende centrale onderzoeksvraag:

Welke attitudes hebben Zeeuwse ouders en 15 tot 18-jarige jongeren met betrekking tot alcoholgebruik onder de 18 jaar?

De deelvragen luiden als volgt:

1. Welke voor- en nadelen zien ouders en 15 tot 18-jarige jongeren aan de nieuwe leeftijdsgrens om alcohol te drinken?
2. Hoe ziet het alcoholgebruik van ouders en 15 tot 18-jarige jongeren er uit?
3. Welke regels en sancties stellen ouders met betrekking tot het alcoholgebruik van hun 15 tot 18-jarige kinderen?
4. Aan welke regels van ouders en de overheid houden 15 tot 18-jarige jongeren zich?
5. Op welke manier wordt het alcoholgebruik van 15 tot 18-jarige jongeren beïnvloed door de omgeving?
6. Welke campagnes met betrekking tot alcoholgebruik zijn bij de ouders en 15 tot 18-jarige jongeren bekend?
7. Welke ondersteuningsbehoefte met betrekking tot alcoholgebruik van jongeren hebben ouders en 15 tot 18-jarige jongeren?

In hoofdstuk twee wordt het theoretische kader beschreven waar de belangrijkste begrippen uit de onderzoeksvragen door middel van literatuur uiteengezet zijn. In hoofdstuk drie wordt de methode van het onderzoek beschreven. In hoofdstuk vier worden de resultaten weergegeven, waarna in hoofdstuk vijf deze resultaten geanalyseerd worden. In hoofdstuk zes volgen de conclusies en aanbevelingen.

2. Theoretisch kader

2.1 Adolescentiefase

De adolescentie is de levensfase tussen 12 en 23 jaar. Stanley (2013) beschrijft de adolescentie liever als een ontwikkelingsperiode tussen kindertijd en de volwassenheid dan dat er een bepaalde leeftijd aan gehangen wordt. Tijdens de adolescentie vinden er belangrijke ontwikkelingen plaats op fysiek, cognitief en sociaal niveau. De prefrontale cortex is het gebied van de hersenen dat zich in de adolescentie sterk ontwikkelt. Dit is het deel van de hersenen waarmee men denkt, oordeelt en complexe inschattingen maakt zoals alleen mensen dat kunnen en is pas rond het twintigste jaar volledig volgroeid. Doordat de prefrontale cortex zich ontwikkelt en steeds effectiever communiceert met andere hersengebieden, komt er in de hersenen een breder en verfijnder communicatiesysteem tot stand. Op deze manier kunnen de verschillende hersengebieden informatie effectiever verwerken. Ook zorgt de prefrontale cortex ervoor dat impulsen worden beheerst. Als dit gebied volledig ontwikkeld is, is men in staat om de wens om door emoties bepaald gedrag te vertonen, te onderdrukken. Omdat tijdens de adolescentie dit gebied nog niet helemaal ontwikkeld is, leidt het tot bepaald impulsief en risicovol gedrag wat kenmerkend is voor de adolescentie. Ook zorgt de ontwikkeling van de hersenen in de adolescentie ervoor dat er veranderingen plaatsvinden in de hersendelen die gevoelig zijn voor dopamine en de aanmaak daarvan. Hierdoor worden adolescenten soms minder gevoelig voor de effecten van alcohol, waardoor ze meer alcohol gaan drinken om het gewenste effect te merken wat leidt tot een hogere alcoholconsumptie. Ook kunnen adolescenten stressgevoeliger worden door de veranderingen in gevoeligheid voor dopamine, wat ook kan leiden tot meer alcoholgebruik (Feldman, 2014). Tijdens de adolescentiefase staat het ontwikkelen van een eigen identiteit centraal. Om zelfstandig te kunnen worden, is het nodig dat de jongere zich van de ouders losmaakt. Ze krijgen een sterkere behoefte aan gelijkwaardigheid, ouders die dit niet accepteren, gaan hun kinderen dingen verbieden. Daarmee wordt de kans groter dat de jongere het verbodene juist gaat doen. Overigens komen de meeste jongeren de adolescentiefase zonder problemen door (Delfos, 2014).

2.2 Alcoholgebruik

Alcoholgebruik begint in de adolescentie. Jongeren worden beïnvloed in hun alcoholgebruik door bijvoorbeeld ouders, vrienden en familie, maar het is ook zo dat jongeren er zelf voor kiezen om op bepaalde momenten alcohol te drinken. Er zijn verschillende risicofactoren en beschermende factoren die ervoor kunnen zorgen of een jongere alcohol gaat gebruiken of niet. Risicofactoren zijn: drinkgedrag van de ouders, drinkgedrag van broers en zussen en gezinssamenstelling, vriendengroep, subculturen en reclames. Naast de risicofactoren zijn er ook beschermende factoren, namelijk: de relatie tussen ouders en kinderen, vriendengroep, subculturen, maar ook de wettelijke beperkingen, hoge prijzen en hoge minimumleeftijd (De Donder, 2006).

Gerris (2007) stelt dat hoe meer alcohol ouders drinken in het bijzijn van hun kinderen, des te meer de kinderen thuis en buitenshuis gaan drinken. Als

adolescenten thuis kunnen drinken, leidt dat tot een toename in buitenshuis drinken. Er wordt ook gesproken over een imitatie-effect. Daarnaast kunnen ouders met hun eigen alcoholgebruik hun attitude ten opzichte van alcohol uitdragen wat adolescenten de indruk kan geven dat hun ouders het goedkeuren dat zij drinken (Gerris, 2007). Ouders hebben een bepalende opvoedkundige rol in het alcohol-gerelateerde gedrag van hun kinderen en de preventie hiervan. Zo is zowel het drinkgedrag van de moeder als van de vader geassocieerd met verhoogd alcoholgebruik en alcohol-gerelateerde problemen van hun kinderen. Ouders hebben een voorbeeldfunctie en hun kinderen zijn geneigd dit gedrag te kopiëren. Er ontstaat een vorm van modeling, waarbij het alcoholgebruik van de ouders van invloed is op het alcoholgebruik van hun kinderen. Volgens Engels, Kleinjan en Otten (2013) helpt het om als ouder streng en duidelijk te zijn om te voorkomen dat jongeren beginnen met drinken of vaak en veel gaan drinken. Volgens van der Kaa (2014) vermindert het alcoholgebruik van de jongere als ouders strenge regels opstellen over alcoholgebruik, bijvoorbeeld of er gedronken mag worden in hun afwezigheid of dat dronken thuiskomen wordt geaccepteerd. Ouderlijke eigenschappen, attitudes en alcohol specifieke regels, lijken dus een duidelijk effect te hebben op het alcoholgebruik van hun kinderen. Het stellen van strenge regels wordt voor sommige ouders lastiger naarmate de jongere ouder wordt. Ouders staan dan vaak onder druk van de jongere die wil uitgaan of op feestjes met vrienden wil drinken (Van der Kaa, 2014).

Bijna alle adolescenten experimenteren met alcohol, waardoor alcohol het populairste verslavende middel is onder adolescenten. Volgens recente cijfers van het Trimbos-instituut (Van Dorsselaer, Tuithof, Verdurmen, Spit, Van Laar & Monshouwer, 2016) heeft 76% van de 16-jarigen ooit alcohol gedronken, er zijn geen verschillen tussen jongens en meisjes op deze leeftijd. Het percentage 16-jarigen dat de afgelopen maand aan bingedrinken heeft gedaan (meer dan 5 glazen alcohol drinken in korte tijd) is 48% voor de jongens en 40% voor de meisjes. In Zeeland is het bingedrinken juist afgenomen. In 2015 gaf minder dan één op de drie Zeeuwse scholieren aan vijf of meer alcoholische drankjes te drinken bij één gelegenheid, terwijl dit in 2007 nog 44% was (De Gorsel, De Cuyper & Van Overbeeke, 2016). Er zijn verschillende redenen waarom adolescenten drinken. Sommigen vinden het volwassen om te drinken. Voor anderen is drinken een manier om een stoer imago in stand te houden en voor sommigen neemt het drinken remmingen en spanningen weg en vermindert het stress. Ten slotte drinken sommige adolescenten vanwege een zogenaamd vals consensuseffect. Een vals consensuseffect betekent dat ze aannemen dat iedereen veel drinkt op basis van een paar in het oog springende voorbeelden (Van der Kaa, 2014). Jongeren zijn gevoeliger voor de schadelijke gevolgen van alcohol dan volwassenen. Ten eerste omdat het lichaam van de jongere anders is samengesteld dan die van een volwassen. Ten tweede omdat het lichaam van een jongere nog volop in ontwikkeling is. Bij langdurig zwaar alcoholgebruik kunnen vooral de hersenen schade oplopen. Daarbij komt dat jongeren die alcohol gedronken hebben veel losser zijn en hierdoor hun grenzen vervagen. Dit kan weer leiden tot ongelukken, agressie of ongewenst seksueel gedrag (Kerssemaker, Meerten, Noorlander & Vervaeke, 2008).

Het Planbureau van de Zeeuwse Bibliotheek doet regelmatig onderzoek naar de attitudes van Zeeuwse jongeren. Uit een onderzoek blijkt dat 48% van de jongeren uit de derde klas van het voortgezet onderwijs thuis met anderen alcohol nuttigen (De Gorsel, De Cuyper & Van Overbeeke, 2016). De vraag is wat de attitude van ouders is met betrekking tot het alcoholgebruik van hun kind ondanks dat hij of zij de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt. Wanneer onderzoekscijfers vergeleken worden, blijkt dat 14/15 jarigen uit de te onderzoeken gemeente Kapelle samen met de gemeentes Borsele, Veere en Schouwen-Duiveland vaker dan gemiddeld overmatig alcohol gebruiken dan 14/15 jarigen uit de andere Zeeuwse gemeenten (Cox, De Cuyper, Van Gorsel, Van Kooten, Van Meijaard & Van Overbeeke, 2016).

2.3 Regel- en wetgeving

Sinds 1 januari 2014 mogen jongeren onder de 18 jaar geen alcohol meer kopen of in een horecagelegenheid drinken (STAP, 2014). Jongeren kunnen nog steeds alcohol drinken in zogenoemde 'drankketen'. Hier komen veel van de jongeren aan drank (Van der Lely, De Visser & Ligterink, 2011). Alcohol kan schadelijk zijn voor de ontwikkeling van de hersenen van jongeren en kan leiden tot slechtere schoolprestaties. Veel jongeren drinken te vroeg, te veel en te vaak alcohol. Dit kan leiden tot ongelukken, overlast, overschrijden van (seksuele) grenzen en alcoholvergiftiging. Daarom is het beter dat jongeren zeker tot 18 jaar geen alcohol drinken. Een verhoging van de leeftijdsgrens voor het nuttigen van alcohol heeft positieve effecten. Zo blijkt uit onderzoek van Amerikaanse wetenschappers dat sinds de invoering van de leeftijdsgrens van 21 jaar voor alcoholgebruik in de Verenigde Staten studenten minder geneigd om overmatig te drinken dan daarvoor (Boyd, Faden & Goldman, 2002). In negentien Europese landen is de leeftijdsgrens om alcohol te mogen kopen en drinken 18 jaar, in twee landen is deze leeftijd 17 jaar en in zeven landen 16 jaar. Alleen in de Verenigde Staten, Egypte en delen van Azië en Oceanië is de leeftijdsgrens 21 jaar (Volksgezondheid en Zorg, z.d.).

Een recent onderzoek naar het percentage alcoholverkopers in de Zeeuwse gemeenten dat zich houdt aan de regel dat aan jongeren onder de 18 jaar geen alcohol verkocht mag worden, gaf aan dat 236 van de in totaal 438 bezochte bedrijven (54%) geen alcohol hebben verkocht aan de mysteryshoppers. In dit onderzoek was het aantal nalevers in de gemeente Terneuzen het hoogst en in de gemeente Borsele en Middelburg het laagst (Van den Boomgaard, Smit & Van Sprundel, 2016).

2.4 Beïnvloeding

Het socialisatieproces is een proces waarin kinderen en jongeren leren te leven naar de sociale normen, opvattingen en gewoonten van de groep waartoe zij behoren. Jongeren zijn gevormd door aangeleerd gedrag door zowel straffen als belonen. Ook is de cultuur medebepalend voor de attitude van een mens. De socialisatie vindt plaats in het primaire en secundaire milieu. Het primaire milieu is het gezin. Zoals hierboven al vermeld, stelt Gerris (2007) dat hoe meer alcohol ouders drinken in het bijzijn van hun kinderen, des te meer de kinderen thuis en buitenshuis gaan drinken. Er is sprake van een imitatie-effect en ouders dragen uit

dat alcoholgebruik geoorloofd is. Het secundaire milieu is de bredere sociale context zoals school, wijk, buurt of de sportclub (Leijenhorst, 2014). Voor jongeren wordt het secundaire milieu belangrijker voor het vormen van attitudes dan het primaire milieu. De reden waarom het secundaire milieu in de adolescentie zo belangrijk is, heeft verschillende redenen. Om te beginnen kunnen de jongeren hun meningen, uiterlijke veranderingen en capaciteiten met elkaar vergelijken. Door hier met elkaar over te praten, kunnen zij meer duidelijkheid krijgen over de veranderingen die zij doormaken. Tot slot experimenteren adolescenten met verschillende rollen in de maatschappij. Leeftijdsgenoten hebben meer kennis over deze rollen en het gedrag dat daarbij hoort (Delfos, 2014; Feldman, 2014).

2.5 Campagnes

Er wordt gesproken van publieksbeïnvloeding als het gaat over campagnes. Publieksbeïnvloeding komt neer op het beïnvloeden van consumentgedrag. Er wordt geprobeerd verandering aan te brengen in het gedrag van de burger. Overheden voelen de behoefte of hebben de taak om gedrag, kennis en attitudes van burgers en organisaties te beïnvloeden. Dit door de maatschappij of het welzijn van de individuele burger. Campagnes die de overheid voeren zijn waardevol om ongewenst gedrag om te buigen naar gewenst gedrag (Bakhuys Roozeboom, 2014; Pol & Swankhuisen, 2003).

Sinds 2001 wordt de BOB-campagne gevoerd. Deze campagne richt zich op de burger vanaf achttien jaar, die in het bezit is van een rijbewijs. Er wordt naar gestreefd om het rijden onder invloed van alcohol structureel te verminderen (Van den Berg, Borkus, Loes, Perik & Warmoeskerken, 2015; Rijksoverheid, z.d.).

NIX<18 richt zich op de jongeren onder de achttien en hun omgeving. Bij NIX<18 gaat het over de nieuwe wet die sinds januari 2014 van kracht is. Deze campagne gaat over het niet roken en drinken onder de achttien jaar. Ook de legitimatieplicht tussen de achttien en vijftientig jaar staat hierin centraal. Jongeren moeten zich legitimeren als zij alcohol of rookwaren willen kopen (Van den Berg e.a., 2015; NIX<18, z.d.).

De Zeeuwse campagne 'Laat ze niet (ver)zuipen' is opgezet om het alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. Jongeren, ouders en verkopers van alcohol worden hier bij betrokken. De nadruk van de campagne ligt op het verminderen van beschikbaarheid van alcohol voor jongeren. Regels en samenwerkingsafspraken zijn voor deze Zeeuwse campagne een belangrijk speerpunt (CZW bureau, 2014).

2.6 Ondersteuningsbehoefte

Ouders kunnen op verschillende manieren geholpen worden bij de opvoeding. Om de opvoedingsondersteuning in kaart te brengen, kan gebruik gemaakt worden van de piramide van opvoedingsondersteuning (Van Dijk & Prinsen, 2008). Deze piramide bestaat uit vier niveaus van A tot en met D. Niveau A is een lichte vorm van opvoedingsondersteuning. Deze informele steun wordt vaak spontaan gegeven door het sociale netwerk van familie, vrienden, kennissen en school. De steun in niveau B wordt gegeven door professionele voorzieningen en instituties en is gericht op de gewone opvoedingsvragen van alle gezinnen. Denk hierbij aan de campagnes BOB en NIX18. De niveaus C en D zijn gericht op een specifieke risicogroep. Niveau

C bestaat uit vraaggerichte advisering, korte begeleiding van ouders en praktische ondersteuning bij concrete steunvragen. Deze kan bijvoorbeeld gegeven worden door het Centrum voor Jeugd en Gezin. Niveau D is een specifieke en zware opvoedingsondersteuning, gericht op één gezin. Een beperkte groep van gezinnen heeft hier behoefte aan (Van Dijk & Prinsen, 2008).

2.8 Implicaties voor het onderzoek

Sinds 1 januari 2014 mogen jongeren onder 18 jaar geen alcohol meer kopen en drinken, maar kunnen ze in verschillende zogenoemde ‘drankketen’ toch nog aan alcohol komen (Van der Lely, Ligterink & De Visser, 2011). Verder blijkt dat veel jongeren nog steeds te vroeg drinken en te veel drinken, hoewel jongeren in Zeeland nu later met alcohol beginnen dan voorheen. Daarom zal tijdens de interviews gevraagd worden wat ouders en jongeren als voor- en nadelen zien aan deze nieuwe leeftijdsgrens en of jongeren zich aan de regelgeving van de overheid houden. Volgens Gerris (2007) gaan kinderen meer thuis en buitenshuis drinken als ouders zelf meer drinken en minder regels stellen. In de interviews zal ook het alcoholgebruik van ouders meegenomen worden. Daarnaast wordt er in de interviews gevraagd welke regels ouders stellen omtrent het alcoholgebruik van hun kinderen, wat de consequenties zijn bij grensoverschrijdend gedrag en aan welke regels de jongeren zich houden.

Er zijn verschillende risicofactoren en beschermende factoren die ervoor kunnen zorgen of een jongere alcohol gaat gebruiken of niet (De Donder, 2006). In dit onderzoek wordt er gekeken naar deze factoren door onder andere na te gaan op welke manier en door wie de jongeren en ouders beïnvloed worden met betrekking tot alcoholgebruik.

Sommige alcoholcampagnes lijken aan te slaan en sommige niet. Ondanks de bekendheid met de risico's beginnen jongeren vroeger met drinken (Akert, Aronson & Wilson, 2011). Tijdens de interviews zal gevraagd worden welke landelijke en Zeeuwse alcoholcampagnes de ouders en jongeren kennen. Vervolgens zal ook gevraagd worden naar welke voorlichtingen ouders en jongeren gaan met betrekking tot alcoholgebruik. Het staat vast dat alcoholgebruik voor jongeren schadelijk is (Van Der Lely, Ligterink, & De Visser, 2011). In het onderzoek wordt er daarom gevraagd welke ondersteuningsbehoefte de ouders en jongeren hebben.

3. Methode

3.1 Onderzoek soort, type en ontwerp

Het onderzoeksoort is kwalitatief, want er wordt een onderzoek gehouden waarbij de meningen en belevingen van jongeren en ouders achterhaald worden door middel van interviews. Onderzoek naar meningen en belevingen van mensen kan het beste gedaan worden door middel van kwalitatief onderzoek (Baarda, 2014). Het onderzoektype is beschrijvend, omdat de attitudes van ouders en jongeren alleen worden beschreven. Het onderzoek ontwerp is een eenmalig kwalitatief survey. Er wordt ingezoomd op één kenmerk van de populatie, namelijk de attitude ten aanzien van alcoholgebruik onder 15 tot 18-jarige jongeren. Door middel van semi-gestructureerde interviews wordt dit kenmerk onderzocht.

3.2 Onderzoekseenheden

De onderzoekspopulatie in dit onderzoek wordt gevormd door alle Zeeuwse ouders met kinderen tussen de 15 en 18 jaar oud en alle Zeeuwse jongeren tussen de 15 en 18 jaar oud. De onderzoekseenheden die daadwerkelijk meedoen aan dit onderzoek zijn 115 ouders en 115 jongeren uit de gemeenten Vlissingen, Middelburg, Veere, Goes, Kapelle, Borsele, Reimerswaal, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland en Tholen. De gemeenten uit Zeeuws-Vlaanderen hadden zich aangemeld voor het onderzoek toen de studenten al gestart waren, deze gemeenten kunnen later onderzocht worden.

Er is een beredeneerde steekproef getrokken met maximale breedte. Dit wil zeggen dat er zowel vaders als moeders zijn geïnterviewd van verschillende opleidingsniveaus, zowel jongens als meisjes van verschillende opleidingsniveaus en zowel 15- als 16- en 17-jarige jongeren. Uit elke gemeente zijn acht tot tien ouders en acht tot tien jongeren geïnterviewd, uit de grote gemeenten Vlissingen, Middelburg en Goes zijn achttien ouders en achttien jongeren gesproken. Zie Bijlage I voor een overzicht van alle respondenten. Er zijn meer moeders dan vaders gesproken, omdat moeders meer open stonden voor het meedoen aan het onderzoek. De interviewde ouders zijn niet de ouders van de geïnterviewde jongeren. Doordat de steekproef niet aselekt getrokken is, zijn de resultaten niet representatief voor alle Zeeuwse ouders en jongeren. Door de grote omvang van de steekproef zullen de resultaten wel relevant zijn voor de opdrachtgever.

3.3 Procedure

Met alle respondenten zijn semi-gestructureerde interviews gehouden. Dit betekent dat de beginvragen per dimensie (topic) vastgesteld zijn en dat elke student dezelfde beginvragen heeft gesteld. Daarna is er doorgevraagd op de antwoorden die de respondenten gaven. Elk interview duurde tussen de vijftien en twintig minuten en werd opgenomen met een telefoon. De interviews zijn op verschillende plaatsen gehouden; bij de respondent thuis, op de werkplek, op een terras, in een café of op een schoolplein. Van tevoren is toestemming gevraagd om het interview af te nemen en op te nemen. De anonimiteit is gewaarborgd door nergens namen

op te schrijven en geen gegevens op te schrijven die kunnen herleiden tot bepaalde personen. Daarna zijn de interviews verwerkt en geanalyseerd volgens de Grounded Theory Benadering. Deze analysemethode wordt vaak toegepast bij interviews (Baarda, 2014; Saunders, Lewis & Thornhill, 2009). In vier stappen worden de interviews geanalyseerd. De eerste stap is het letterlijk uittypen van typerende uitspraken per deelvraag. De tweede stap is het opschrijven van labels, dit zijn steekwoorden uit de letterlijke uitspraken van de respondenten. Deze stap heet *open coding*. Daarna worden van alle labels van alle respondenten per deelvraag kernlabels geformuleerd. Dit zijn overkoepelende labels waarbij de open labels worden samengevoegd. Dit heet *axiale coding*. De laatste stap is het komen tot een of twee thema's per deelvraag, dit heet *selectieve coding*. De thema's kunnen teruggekoppeld worden naar de gelezen literatuur uit het theoretisch kader. In Bijlage III en IV staat een selectie van letterlijke uitspraken per deelvraag van de 230 respondenten. Er is voor gekozen om per gemeente van twee ouders en twee jongeren de uitspraken weer te geven om de omvang van het rapport beperkt te houden. De resultaten en analyses zijn wel gebaseerd op alle 230 gehouden interviews.

3.4 Meetinstrument

Het te onderzoeken kenmerk in dit onderzoek zijn attitudes van ouders en 15 tot 18-jarige jongeren ten aanzien van alcoholgebruik onder de 18 jaar. Onder attitude wordt in dit onderzoek verstaan: *“Een aangeleerde, globale beoordeling van een persoon, plaats of onderwerp dat invloed heeft op het eigen gedrag of de gedachten. Een attitude is tevens een onderdeel van de (beroeps)houding van een persoon. Een attitude is de houding die aangenomen wordt op basis van een gevoel en de opvattingen tegenover een ander”* (Perlof, 2003).

Dit kenmerk is onderverdeeld in de volgende dimensies die uit de deelvragen komen: leeftijdsgrens, alcoholgebruik, regels en sancties, je houden aan regels, beïnvloeding omgeving, campagnes en ondersteuningsbehoefte. Bij elke dimensie zijn beginvragen geformuleerd waarna vervolgens kon worden doorgevraagd op de antwoorden die de respondenten gaven. Zie Bijlage II voor alle beginvragen per dimensie.

3.5 Validiteit en betrouwbaarheid

Volgens Baarda (2014) is betrouwbaarheid de mate waarin een meting onafhankelijk is van toeval. De betrouwbaarheid van dit onderzoek wordt verhoogd doordat elke interviewer gebruik maakt van dimensies van het te onderzoeken kenmerk met vaste beginvragen. De betrouwbaarheid van dit onderzoek wordt verlaagd doordat de persoonlijkheid van de interviewer van invloed is op het verloop van het interview. De betrouwbaarheid van het onderzoek is een voorwaarde voor de validiteit. Volgens Baarda (2014) is instrumentele validiteit de mate waarin je meet wat je beoogt te meten. De instrumentele validiteit van dit onderzoek wordt verhoogd doordat er gebruik wordt gemaakt van begrippen uit de literatuur. De instrumentele validiteit van dit onderzoek wordt verlaagd doordat er een eigen interview is samengesteld dat niet door eerder onderzoek gevalideerd is.

Volgens Baarda (2014) is de ecologische validiteit de geldigheid van de resultaten in de dagelijkse praktijk. De ecologische validiteit van dit onderzoek wordt verhoogd doordat de respondenten in een vertrouwde omgeving zijn geïnterviewd, namelijk thuis, op het werk of samen op een terras of in een café. De ecologische validiteit van dit onderzoek wordt verlaagd doordat niet alle respondenten in eenzelfde omgeving zijn geïnterviewd.

3.6 Ethische aspecten

Bij een onderzoek dienen de onderzoekers rekening te houden met een aantal ethische aspecten zoals anonimiteit, toestemming vragen en ervoor zorgen dat de gegevens niet gelinkt kunnen worden aan personen. In dit onderzoek worden er geen namen gebruikt. Op het moment dat er een naam genoemd wordt tijdens het interview, krijgt deze naam een fictieve naam in de uitgewerkte fragmenten. Alle respondenten blijven anoniem door in de respondententabel enkel te vermelden of het om een jongen, meisje, vader of moeder gaat. Verder worden alleen leeftijd en school- of werkniveau vermeld. Voorafgaande aan een interview wordt toestemming gevraagd. Het is mogelijk dat tijdens een interview over alcoholgebruik onzekerheid kan ontstaan, bijvoorbeeld bij jongeren die inzien dat zij toch wel veel alcohol gebruiken of bij ouders die ontdekken dat zij weinig regels stellen. De interviewers hebben geprobeerd hieraan tegemoet te komen door een open houding waaruit blijkt dat elk antwoord goed is en door geen enkele mening te uiten over de gegeven antwoorden, niet verbaal en niet non-verbaal.

4. Resultaten

4.1 Resultaten deelvraag 1

Welke voor- en nadelen zien ouders en 15 tot 18-jarige jongeren aan de nieuwe leeftijdsgrens om alcohol te drinken?

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de ouders zijn: goed; beter voor de gezondheid; twee jaar wijzer; stiekem drinken; geen voordelen; onduidelijk; geen toezicht; drinken vanaf 16. Er zijn 62 van de 115 ouders die de nieuwe leeftijdsgrens goed vinden voor de gezondheid en omdat de jongeren nu twee jaar ouder en wijzer zijn als ze beginnen met drinken. Zo zegt een ouder:

“Een voordeel is dat een 18 jarige iets zelfstandiger is dan een 16 jarige en eerder kan nadenken of iets goed of slecht is”.

Er zijn 17 ouders die geen voordelen aan de nieuwe leeftijdsgrens zien omdat de jongeren toch wel drinken of omdat ze het betutteling van de overheid vinden. Voor 3 ouders was niet duidelijk dat de leeftijdsgrens nu 18 jaar is en 2 ouders vinden het raar dat je nu mag drinken op het moment dat je ook mag autorijden. Er zijn 31 ouders die als nadeel noemen dat de jongeren nu stiekem gaan drinken en er dan geen toezicht is:

“Jongeren vragen het nu aan ouderen die wel om alcohol mogen. Ze verstoppen het en gaan indrinken. Ze zijn eigenlijk al dronken voordat ze weg moeten”.

Bij veel ouders die de nieuwe leeftijdsgrens goed vinden, mogen de kinderen toch vanaf 16 jaar drinken:

“Ik zie geen nadelen, maar als ze thuis drinken onder de 18 mag het. Dan is er toezicht”.

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de jongeren zijn: minder snel alcohol drinken; goed voor hersenen; stiekem drinken; geen voordelen; rijden en drinken slecht; onzin. Er zijn 37 van de 115 jongeren die de nieuwe leeftijdsgrens goed vinden omdat jongeren dan later beginnen, maar ze laten deze uitspraak volgen door de opmerking dat er toch nog wel gedronken blijft worden onder de 18 jaar. Toch noemen 18 jongeren specifiek dat het beter voor de hersenen is, hoewel het voor hen kennelijk niet duidelijk is hoe dan precies:

“Ja hoe heet ‘t, van mijn ouders mocht ik vanaf m’n 16e al ongeveer al drinken, maar ja haha ‘t is wel beter dat je vanaf je 18e mag drinken, want dan heb je, ja hoe heet, hoe heet ‘t, dan gaan je hersenen minder kapot van”.

Er zijn 41 jongeren die geen voordelen aan de nieuwe leeftijdsgrens zien en deze onzin vinden, daarbij noemen in totaal 53 jongeren dat er stiekem wordt gedronken en dat het extra spannend is. Ook noemen 2 jongeren de combinatie auto rijden en drinken slecht. Veel ouders en jongeren hebben de nieuwe leeftijdsgrens van 18 opgevat als 16 jaar, zoals een jongere ook letterlijk zegt:

“Ja ikzelf zie het zo, dat de leeftijd om echt te beginnen met alcohol verhoogd is van veertien naar zestien jaar dus dat is wel een voordeel”.

4.2 Resultaten deelvraag 2

Hoe ziet het alcoholgebruik van ouders en 15 tot 18-jarige jongeren eruit?

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de ouders zijn: feestjes; weekend; etentjes; speciale gelegenheden; bier en wijn; kinderen mogen drinken bij kerst, barbecue en verjaardag. Er zijn 96 van de 115 ouders die zelf alcohol drinken, 18 ouders drinken niet. Vaders drinken meestal bier, moeders meestal wijn. De meeste ouders noemen het drinken bij feestjes, etentjes en speciale gelegenheden maar er zijn ook veel ouders die elk weekend drinken of elke avond bij het eten een wijntje nemen. Bij speciale gelegenheden zoals kerst of een verjaardag vinden 14 ouders het gezellig als de kinderen ook wat drinken.

“Op een avond dat ik gewoon lekker vrij ben, drink ik wel een rood wijntje. Dit zijn er nooit meer dan twee hoor. En als ik op het terras zit dan houd ik nog wel eens van een speciaal biertje.

Ik ben zelf niet zo streng in wanneer mijn kinderen mogen drinken. Op een verjaardag vraag ik niet zelf of ze iets willen, maar als ze er eentje willen dan mag dat gewoon”.

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de jongeren zijn: eerste slokje vanaf 4 jaar; eerste glas 11-15 jaar; speciale gelegenheden; elk weekend; nooit; aantal glazen varieert van 2 tot 20; dronken geweest. Voordelen: gezellig; grappig; lossier. Nadelen: kotsen; kater; comazuipen gaat te ver. Ze drinken thuis, bij vrienden, in de stad, op terras, op straat, schuurtje of zolder. Er zijn 9 jongeren die tussen hun 4^e en 7^e jaar hun eerste slokje alcohol kregen van meestal een vader en soms van een opa, broer of moeder. Er zijn 56 jongeren die hun eerste glas dronken tussen hun 11^e en 15^e jaar. Er zijn 8 jongeren die helemaal geen alcohol drinken. De meeste jongeren drinken bij speciale gelegenheden of elk weekend en op vakantie. Meerdere jongeren zijn wel eens dronken geweest en meerdere jongeren hebben iemand gezien die zich in een coma dronk, geen van de geïnterviewde jongeren heeft dit zelf meegemaakt. De meeste jongeren vinden het drinken van alcohol gezellig; je wordt er lossier door en durft meer en dronken mensen worden grappig gevonden:

“Vroeger mocht ik van mijn opa en vader wel eens een slokje bier drinken, ja...dat was mijn eerste slokje. Ik vond het wel lekker. Eigenlijk drink ik altijd wel alcohol. Maakt niet uit waar ik ben.. Geen feestje zonder alcohol toch?! Het is toch kei grappig als iemand dronken is... om te zien dan. Ja, ik ben al zo vaak dronken geweest. Meisjes worden knapper als je dronken bent haha!”

Ongeveer 10 jongeren drinken thuis in, 22 jongeren drinken in bij vrienden waarvan de ouders niet thuis zijn. Verder wordt er ingedronken op bepaalde plekken buiten zoals bij de kreek, de dijk, de Veste, het Veerse meer, de skatebaan en op straat. Na het indrinken gaan jongeren de stad in. De hoeveelheid alcohol die jongeren op een avond nemen varieert van 2 glazen tot 20 glazen. Sommige jongeren merken te laat dat ze te veel op hebben, de meeste jongeren stoppen als ze zich lichamelijk niet goed voelen:

“Ik durf meer als ik gedronken heb en de feestjes zijn dan leuker, maar ik vind anderen soms echt irritant als ze gedronken hebben. Ik wil altijd nog wel weten wat ik doe. Als ik moet spugen, stop ik”.

4.3 Resultaten deelvraag 3

Welke regels en sancties stellen ouders met betrekking tot het alcoholgebruik van hun 15 tot 18-jarige kinderen?

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de ouders zijn: geen regels; niet thuis drinken; niet teveel; niet dronken; geen sancties; praten; huisarrest; geen rijbewijs. Er zijn 24 van de 115 ouders die geen regels hebben, er zijn 14 ouders die het alcoholgebruik liever alleen bespreekbaar houden en er zijn 77 ouders die zeggen dat ze regels hebben. De regels die deze ouders dan vervolgens noemen zijn soms heel concreet; van 4 ouders mogen de kinderen geen sterke drank drinken en van 10 ouders mogen hun kinderen helemaal geen alcohol onder de 18 jaar drinken. Meestal zijn de regels minder concreet; zo zeggen 22 ouders dat hun kinderen niet teveel mogen drinken, 24 ouders willen niet dat hun kind dronken thuis komt en de anderen noemen regels als niet alleen naar huis fietsen en op tijd thuis zijn. Er zijn 14 ouders die zeggen dat ze sancties geven als hun kinderen zich niet aan de regels houden, bijvoorbeeld het afpakken van een mobiel of een paar weekenden niet op stap mogen. De overgrote meerderheid (101 ouders) geeft geen sancties.

“Ik heb weinig regels, het moet gewoon niet te veel zijn en geen sterke drank. Ik weet ook wel dat ze zich niet houden aan de regels. Maar als ik strengere regels stel dan zouden ze zich daar ook niet aan houden.

Er staan geen straffen tegenover, ik hoop gewoon dat ze bewust worden van wat alcohol met je kan doen”.

Een moeder geeft mee dat haar kinderen ‘verantwoord’ moeten drinken:

“Nou ja.. verantwoord drinken. Geniet maar drink met mate. En ken je eigen grenzen, ben eens een keer dronken geweest samen met mijn zoon en dat vonden we beiden geen pretje”.

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de jongeren zijn: niet dronken thuiskomen; niet te veel drinken; thuis niet drinken; geen regels; geen sancties; alleen boze ouders. Er zijn 35 jongeren die aangeven dat hun ouders geen regels stellen ten aanzien van alcoholgebruik. Bij 46 jongeren hebben de ouders meegegeven dat ze niet teveel mogen drinken, bij 17 jongeren is gezegd dat ze niet dronken thuis mogen komen, 7 ouders willen niet dat ze onder de 18 drinken en 2 ouders dat ze niet onder de 16 jaar drinken. De jongeren hebben zelden een sanctie gekregen bij het overtreden van de regels; 3 jongeren noemen een boze ouder en bij 4 jongeren krijgen zij het halen van een rijbewijs niet vergoed als zij toch drinken.

“Mijn ouders zijn vrij soepel met alles vind ik. Als ik uitga weten m’n ouders wel dat ik meer drink dan twee glazen. Hoewel de laatste keer dat ik moest spugen, zeggen ze wel even dat ze dat stom vinden. Maar ze begrijpen ook wel dat ik jong ben en dat je dan ook wel eens domme dingen doet zeg maar. Ze maken als ik zeg hoeveel ik op heb er ook geen probleem van”.

4.4 Resultaten deelvraag 4

Aan welke regels van ouders en de overheid houden 15 tot 18-jarige jongeren zich?

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de jongeren zijn: geen regels; wel aan regels thuis houden; mag drinken bij 16 thuis; niet aan regels overheid houden; drank zelf meekrijgen; drank anderen krijgen; nep-ID's. Er zijn 43 van de 115 gesproken jongeren die zich wel aan de regels thuis houden, hoewel veel van hen erbij zeggen dat er geen regels zijn. Er zijn 34 jongeren die zich niet aan de regels thuis houden, vooral omdat deze onduidelijk zijn of dat de ouders toch al slapen als de jongeren thuis komen en ze dus niet kunnen weten of ze teveel op hebben of dronken zijn. Er zijn een paar jongeren die zich aan de regels van de overheid houden (8 jongeren drinken sowieso niet en 5 jongeren halen of drinken geen alcohol buitenshuis) maar het overgrote deel niet. Er zijn 62 jongeren die aan drank komen via hun ouders, broers of zussen en oudere vrienden en 40 jongeren zeggen dat ze het zelf meekrijgen in cafés, supermarkten en terrassen. Jongeren geven aan dat ze alcohol krijgen in Triple Blond, Speijk, Club B en bepaalde supermarkten in Vlissingen; Vrijbuiten, Matties, Nationaal, El Toro, Jerseys, MidCity, Saloon, Postkantoor en Lambik in Goes; café De Smidse in 's-Gravenpolder, cafe Royaal in Zoutelande en in een café in een dorp op Tholen (de jongere wilde de naam niet noemen). Jongeren vertellen dat ze het *niet* meekrijgen in Sada in Goes, sommige jongeren noemen ook El Toro terwijl anderen het daar wel meekregen. De jongeren zeggen dat cafés en terrassen in Middelburg strenger zijn in de controles. Er zijn ook jongeren die niet willen noemen waar ze drank meekrijgen, omdat zij bang zijn dat na publicatie van dit rapport er strengere controles gaan komen.

“Ik hou me niet aan de regels eigenlijk haha, niet dat ze dat erg vinden, want het mag vaak ook wel maar toch. Alleen het is meer van het principe dus als je school hebt moet je beetje rustig doen.

Aan de regels van de overheid hou ik me goed haha, nee nee grapje. Ik hou me er niet aan, schijt aan de overheid, een maandje nog dan ben ik 18, dan ga ik er tegenaan. Ik krijg zelf nooit alcohol mee, maar vrienden halen het dan”.

4.5 Resultaten deelvraag 5

Op welke manier wordt het alcoholgebruik van 15 tot 18-jarige jongeren beïnvloed door de omgeving?

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de ouders zijn: door vrienden en klasgenoten; door ouders; media; zelf niet beïnvloedbaar; eigen mening. De meerderheid van de ouders (78 van de 115) vindt dat hun kinderen beïnvloed worden door vrienden en klasgenoten, 38 ouders noemen dat hun kinderen beïnvloed worden door henzelf en andere familieleden. Er zijn 32 ouders die denken dat de jongeren beïnvloed worden door media en 12 ouders die vinden dat ze daardoor niet beïnvloed worden. De ouders noemen zichzelf niet beïnvloedbaar, ze hebben hun eigen mening en regels. Er zijn 12 ouders die vertellen wel beïnvloed te worden door de omgeving, bijvoorbeeld door hun partner of door hoe kennissen omgaan met alcoholgebruik van hun kinderen.

“Door uh ons ook wel denk ik, door ploeggenoten en door uh de groep waarmee ze op stap gaan.

*Als ouders alcohol drinken, drinken de kinderen het ook wel denk ik, ouders worden daarin toch al snel als voorbeeld gebruikt.
Nee, ik laat me niet beïnvloeden door anderen, ik bepaal zelf welke regels ik stel ten aanzien van alcoholgebruik bij mijn eigen kinderen”.*

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de jongeren zijn: door vrienden; ouders; drankspelletjes; TV; Facebook; aanbiedingen. Er zijn 55 van de 115 jongeren die zeggen beïnvloed te worden door vrienden en 17 door ouders en familie:

“Soms voel ik wel eens druk van vrienden. Met feestjes of indrinken of zo. Dan ga ik ook mee indrinken omdat ik weet dat iedereen dat doet en dan ben ik de enige die daar nuchter aankomt”.

“Iedereen waar je mee drinkt, beïnvloeden je, inclusief je ouders. Je vrienden beïnvloeden je vooral in hoeveel je drinkt, want dat tempo hou je aan. Ze noemen je een laffe baas, als je een rondje overslaat”.

Verder zeggen 18 jongeren beïnvloed te worden door social media zoals Facebook, 5 door aanbiedingen en 40 door drankspelletjes:

“Nee, ik ben eigenlijk niet beïnvloed door de media om alcohol te drinken, maar wel met Facebook over al die drankspelletjes die voorbij komen. Dan denk ik vaak: dat wil ik ook doen!”

“Als er een fles alcohol is, dan denk je van: ik heb een fles, hup hop”.

“Nee, niet beïnvloed dat ze zeggen van ja, je moet echt meer gaan drinken of zo maar wel van je moet dit eens proberen of dat. Als er ja, weet ik veel, een krat Heineken in de aanbieding is, dan sturen de meeste wel gelijk van uh kijk jongens het is in de aanbieding. Ja, drankspelletjes, je gaat echt veel meer drinken in een korte tijd zeg maar”.

De drankspelletjes die genoemd worden zijn bussen, kingsen, beerpong, stef stuntpiloot, fuck the dealer, zap de neger, never have you ever, 21-en, kaartje blazen en doelpalen.

4.6 Resultaten deelvraag 6

Welke campagnes met betrekking tot alcoholgebruik zijn bij de ouders en 15 tot 18-jarige jongeren bekend?

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de ouders zijn: NIX<18; BOB; LZNV; voorlichting school; voorlichting gemeente; stapavonden. Veel ouders kunnen uit zichzelf geen campagnes noemen, maar blijken wel bekend te zijn met campagnes als de onderzoekers ze noemen. Er zijn 74 ouders die bekend zijn met de campagne NIX18, 38 ouders met BOB en 35 ouders met Laat ze niet verzuipen. Hier kennen ze onder ander de folder, het boek en de stapavonden van. Verder noemen 12 ouders voorlichting op school en 17 ouders voorlichting via de gemeente. Deze voorlichtingen zijn veelal georganiseerd door LZNV. Weinig ouders hebben gebruik gemaakt van deze voorlichtingen.

Uh... BOB? NIX18? Oh ja, dat staat wel eens op de kassa, toch? Ja, op school hebben ze wel eens voorlichting gegeven voor die jongens. Weet niet waar 't van was. En ook wel eens van een stichting, in de kerk of zo. Dat was voor de ouders. Daar zijn

wij toen naar toe geweest, ik vond 't echt schokkend dat alcohol zoveel invloed heeft ja”.

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de jongeren zijn: NIX18; BOB; reclames; LZNV; voorlichting school. Er zijn 59 jongeren bekend met NIX18, 49 met BOB en 16 met Laat ze niet verzuipen. Er zijn 20 jongeren die geen enkele campagne kennen, wel noemen 57 jongeren voorlichting op school.

“NIX achttien, BOB ken ik uhmm Indigo maar dat krijg je op school is dat een campagne? Laat ze niet verzuipen, dat is met carnaval heel veel, daar hadden we allemaal stickers van. Oh neeee, dat was in El Toro”.

4.7 Resultaten deelvraag 7

Welke ondersteuningsbehoefte met betrekking tot alcoholgebruik van jongeren hebben ouders en 15 tot 18-jarige jongeren?

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de ouders zijn: niet nodig; voorlichting op school; voorlichting online; contact ouders. Er zijn 72 van de 115 ouders die zeggen geen ondersteuningsbehoefte te hebben. Er zijn 23 ouders die voorlichting voor de jongeren op school wensen, 11 ouders willen voorlichting online, 5 via de gemeente en 6 ouders wensen concrete informatie van een ervaringsdeskundige. Verder noemen sommige ouders dat ze contact met andere ouders fijn zouden vinden:

“Evalueren met andere ouders van leeftijdsgenoten lijkt me leuk, uh maar dan vooral om van gedachten te wisselen. Om uh te bepalen of je niet te streng bent of juist te los, want je wil dat je kind mee kan”.

De kernlabels die na axiale codering naar voren komen bij de uitspraken van de jongeren zijn: niet nodig; voorlichting op school; voorlichting online; comadrinker uitnodigen; deskundige uitnodigen. Er zijn 74 van de 115 jongeren die zeggen geen ondersteuningsbehoefte te hebben, 29 jongeren willen voorlichting via school en 9 jongeren online. Er zijn 21 jongeren die concrete informatie van een ervaringsdeskundige wensen, zij willen uitleg over wat alcohol nu precies met je hersenen doet en van een comadrinker of ex-verslaafde het verhaal horen:

“Ik denk gewoon wanneer ze laten zien wat er kan gebeuren in het ergste geval en wat voor schade dit aanricht bij je. Meer praktische voorbeelden over wat is er nou slecht en laat is zien waarom dit zo slecht is”.

Door alle voorlichting die jongeren op school krijgen, vinden sommigen het zinloos:

“Er zijn dus mensen die voorlichtingen gaan geven op scholen en zo. Het is hartstikke goed, ik denk dat iedereen dat een keertje gezien moet hebben, maar het heeft echt geen zin om zeker mensen die al drinken nóg meer voorlichtingen te geven. Ik bedoel, iedereen weet dat alcohol slecht is, weet dat drugs slecht is, weet dat roken slecht is, maar toch doen ze het. Dus ik zou zeggen, vind daar een manier voor maar meer voorlichtingen, echt alsjeblieft, ik denk echt dat dat geen zin heeft”

5. Discussie

5.1 Analyse deelvraag 1

Welke voor- en nadelen zien ouders en 15 tot 18-jarige jongeren aan de nieuwe leeftijdsgrens om alcohol te drinken?

De thema's die na selectieve codering naar voren komen bij zowel de ouders als de jongeren zijn *beter voor de gezondheid* en *stiekem drinken*. Een meerderheid van de ouders vindt de nieuwe leeftijdsgrens van 18 jaar goed, maar tegelijkertijd laat een grotere meerderheid van de ouders toe dat hun kinderen vanaf 16 jaar drinken. Het lijkt er op of met het ophogen van de leeftijdsgrens er twee jaar winst is geboekt; eerder begonnen vooral 14-jarigen met drinken en dat is nu 16 jaar. Een minderheid van de jongeren vindt de nieuwe leeftijdsgrens goed omdat het beter voor je hersenen is, maar hoe dit precies werkt is niet altijd even duidelijk. Het rapport van Kerssemaker e.a. (2008) geeft aan dat jongeren gevoeliger zijn voor de schadelijke gevolgen van alcohol dan volwassenen. Bij zwaar alcoholgebruik kunnen vooral de hersenen schade oplopen. Daarbij komt dat jongeren die alcohol gedronken hebben veel losser zijn en hierdoor hun grenzen vervagen. Dit kan weer leiden tot ongelukken, agressie en ongewenst seksueel gedrag (Kerssemaker, Meerten, Noorlander & Vervaeke, 2008). Waarschijnlijk zien jongeren deze nadelen op lange termijn terwijl voor hen de korte termijn belangrijker is. Ze willen nu feest vieren en alcohol drinken, mogelijke gevolgen later zijn abstract.

Veel ouders en jongeren noemen als nadeel dat er nu stiekem gedronken wordt en er daardoor minder toezicht is. Er wordt meer ingedronken en via drankspelletjes wordt er in korte tijd meer alcohol ingenomen. Jongeren zeggen nu zoveel mogelijk in te drinken op andere plekken voordat ze de stad in gaan, omdat het daar moeilijker is om aan drank te komen. Ze spreken dit zelf tegen bij de antwoorden op deelvraag 4, waar ze zeggen ook in de stad toch wel aan alcohol te kunnen komen.

5.2 Analyse deelvraag 2

Hoe ziet het alcoholgebruik van ouders en 15 tot 18-jarige jongeren eruit?

Het thema dat na selectieve codering naar voren komt bij de ouders is *drinken bij speciale gelegenheden*; bij de jongeren zijn de thema's *eerste slokje via familie* en *stoppen bij kotsen*. Bijna alle geïnterviewde ouders en jongeren drinken alcohol. Dit varieert van een paar glazen in het weekend tot 20 glazen op een avond (jongeren) of elke avond een paar glazen alcohol (ouders). Volgens Gerris (2007) gaan kinderen meer thuis en buitenshuis drinken als ouders zelf meer drinken en minder regels stellen. Hoewel de meerderheid van de ouders de verhoging van de leeftijdsgrens naar 18 jaar een goede zaak vindt, laat een nog grotere meerderheid toe dat hun kinderen thuis of elders drinken. Steeds komt 'speciale gelegenheden' naar voren in de antwoorden. Doordat er veel onder deze noemer wordt geschoven, wordt dit een vaak gebruikt 'alibi' om te drinken. Het lijkt of ouders vinden: alcohol is slecht, maar bij speciale gelegenheden mag het. Zo krijgen jongeren van kinds af aan de associatie tussen feestelijkheid en alcohol mee. Met kerst,

verjaardagen of tijdens de barbecue is het wel zo gezellig als de kinderen ook wat drinken. Een moeder is zelfs dronken geworden samen met haar zoon. Verder is het opvallend dat het eerste slokje alcohol al vroeg wordt gegeven door vader, opa, broer of moeder. Ook jongeren associëren alcohol dus met gezelligheid: zonder alcohol geen feest. Dronkenschap wordt grappig gevonden, hoewel veel jongeren ook zeggen dat zodra ze dronken zijn of moeten spugen, ze stoppen met drinken die avond. Slechts 8 van de 115 geïnterviewde jongeren drinkt nooit, dit kan door de steekproef komen want het is in tegenspraak met recente cijfers van het Trimbos-instituut (Dorsselaer e.a., 2016) die aangeven dat 76% van de 16-jarigen ooit gedronken heeft.

5.3 Analyse deelvraag 3

Welke regels en sancties stellen ouders met betrekking tot het alcoholgebruik van hun 15 tot 18-jarige kinderen?

De thema's die na selectieve codering naar voren komen bij zowel de ouders als de jongeren zijn *onduidelijke regels* en *weinig sancties*. Een kwart van de gesproken ouders heeft geen regels en wil het onderwerp vooral bespreekbaar houden. De regels die gesteld worden, zijn onduidelijk. Niet te veel drinken en niet dronken thuis komen zijn niet concreet en niet na te leven. Meestal slapen de ouders al als de jongeren thuis komen, dus ze weten niet of zij te veel gedronken hebben of dronken zijn. Als al duidelijk wordt dat de regels overtreden zijn, volgen er meestal geen sancties. Een enkele keer is een mobieltje ingenomen of mocht een jongere het weekend daarna niet op stap. Zowel volgens Engels, Kleinjan en Otten (2013) als Van der Kaa (2014) helpt het om als ouder streng en duidelijk te zijn om te voorkomen dat jongeren beginnen met drinken of vaak en veel gaan drinken. Ouderlijke eigenschappen, attitudes en alcohol specifieke regels, lijken dus een duidelijk effect te hebben op het alcoholgebruik van hun kinderen. Uit dit onderzoek blijkt echter dat ouders alles behalve streng en duidelijk zijn en juist geen specifieke regels stellen.

5.4 Analyse deelvraag 4

Aan welke regels van ouders en de overheid houden 15 tot 18-jarige jongeren zich?

Het thema dat na selectieve codering naar voren komt bij de jongeren is *zelf meekrijgen of via anderen*. De meerderheid van de gesproken jongeren houdt zich niet aan de regels thuis omdat deze onduidelijk zijn en niet aan de regels van de overheid. Het lijkt een sport geworden om juist als 16- en 17-jarige aan drank te komen. Maar liefst 40 jongeren krijgen de alcohol zelf mee en 62 jongeren krijgen dit van familie en/of oudere vrienden. Ook hier worden de ouders weer vaak genoemd. Er worden veel uitgaansgelegenheden genoemd waar de jongeren zelf drank meekrijgen onder de 18 jaar, maar de geïnterviewde jongeren zijn niet aselekt gekozen en daarom is het niet representatief voor alle jongeren in de onderzochte Zeeuwse gemeenten. Het is ook niet zeker of alle jongeren onder de 18 jaar het meekrijgen en of dit altijd zo is. Wel is het opvallend dat de jongeren aangeven dat in Vlissingen, Goes en dorpen makkelijker aan drank te komen is dan in Middelburg. Dit is in tegenspraak met het nalevingsonderzoek in Zeeland met

mysteryshoppers uit 2016 waaruit bleek dat het nalevingspercentage in de gemeenten Borsele en Middelburg het laagst was (Van den Boomgaard, Smit & Van Sprundel, 2016). Wellicht geeft het eenmalig bezoeken van een horecagelegenheid geen betrouwbaar beeld en is het meegeven van drank aan een jongere onder de 18 jaar verschillend per jongere en per avond. Ook de interviews uit dit onderzoek zijn niet eenduidig over het meekrijgen van drank. Het is ook mogelijk dat jongeren elkaar napraten en bepaalde steden of horecagelegenheden het imago krijgen van ‘makkelijk meekrijgen’ of juist ‘niet makkelijk meekrijgen’.

Volgens De Donder (2006) is een hoge minimumleeftijd een beschermende factor tegen teveel alcohol drinken. Uit dit onderzoek blijkt dit effect niet; de jongeren drinken toch maar dit kan dus ook te maken hebben met het gegeven dat zij alsnog makkelijk aan drank komen.

5.5 Analyse deelvraag 5

Op welke manier wordt het alcoholgebruik van 15 tot 18-jarige jongeren beïnvloed door de omgeving?

Het thema dat na selectieve codering naar voren komt bij de ouders is *door vrienden en familie*; bij de jongeren is dat *meedrinken en drankspelletjes*. Zien drinken, doet drinken; daar komen de antwoorden van de ouders en de jongeren op neer. Tijdens de adolescentie leren jongeren te leven naar de sociale normen, opvattingen en gewoonten van de groep waartoe zij behoren (Leijenhorst, 2014). Als zowel ouders als vrienden alcohol drinken, is het logisch dat jongeren ook drinken. Tijdens de adolescentie wordt het secundaire milieu belangrijker dan het primaire milieu (Delfos, 2012; Feldman, 2014). Ook in dit onderzoek blijkt er bij de jongeren veel druk uit te gaan van het meedrinken met vrienden; als je niet indrinkt ben je als enige nuchter en als je een rondje overslaat ben je een watje. Vooral de drankspelletjes zorgen er voor dat jongeren in korte tijd meer alcohol drinken dan ze anders zouden doen. Sommige jongeren worden beïnvloed door media, anderen niet.

5.6 Analyse deelvraag 6

Welke campagnes met betrekking tot alcoholgebruik zijn bij de ouders en 15 tot 18-jarige jongeren bekend?

Het thema dat na selectieve codering naar voren komt bij zowel de ouders als de jongeren is *landelijke campagnes*. Bij de ouders is *via de gemeente* ook een thema. Langlopende landelijke campagnes zoals NIX<18 en BOB zijn het bekendst, vooral omdat deze ook regelmatig op TV te zien zijn, BOB borden langs de snelwegen heeft en elke supermarkt stickers met NIX<18 op deuren en kassa's heeft. Volgens Pol en Swankhuisen (2003) zijn campagnes een waardevol middel om ongewenst gedrag om te buigen naar gewenst gedrag. Uit dit onderzoek blijkt niet dat de campagnes dit effect al bereikt hebben.

Er zijn ook 35 ouders en 16 jongeren die bekend zijn met de Zeeuwse campagne Laat ze niet (ver)zuipen. Soms zijn ze bekend met voorlichtingen via scholen en gemeenten die ook aangeboden zijn door LZNV maar niet als zodanig genoemd

worden. De informatie via de gemeente, de voorlichtingen, de folders, het boek en de stickers hebben gewerkt. De nadruk van de campagne ligt op het verminderen van beschikbaarheid van alcohol voor jongeren (Laat ze niet verzuipen, z.d.); het lijkt dat dit nog steeds noodzakelijk is.

5.7 Analyse deelvraag 7

Welke ondersteuningsbehoefte met betrekking tot alcoholgebruik van jongeren hebben ouders en 15 tot 18-jarige jongeren?

Het thema dat na selectieve codering naar voren komt bij de ouders is *voorlichting voor de kinderen*; bij de jongeren is dit voorlichting door *ervaringsdeskundige*. Het merendeel van de ouders en de jongeren zeggen geen ondersteuningsbehoefte te hebben, terwijl uit de antwoorden op andere deelvragen blijkt dat de ouders geen of onduidelijke regels stellen en nauwelijks sancties geven. Daarnaast blijkt dat 107 van de 115 geïnterviewde jongeren alcohol drinken onder de 18 jaar. Het lijkt dat er sprake is van onderschatting van zowel ouders als jongeren van het belang om geen of zo min mogelijk alcohol te drinken onder de 18 jaar. Alle jongeren hebben voorlichting op school gehad en alle ouders hebben informatie via de gemeente gekregen via LZNV. Het is niet voor niets dat jongeren aangeven specifieke voorlichting te willen over wat alcohol nu precies doet met je hersenen. Uit antwoorden op andere deelvragen blijkt dat jongeren wel duidelijk hebben dat alcohol slecht is voor je hersenen, maar hoe dat komt weten ze niet precies. ‘Je hersencellen sterven af, je hersenen gaan dood’ zijn uitspraken waaruit onwetendheid spreekt. De invloed op de rest van het lichaam kennen ze al helemaal niet. Ook zijn de jongeren geïnteresseerd in voorlichting door iemand die zich in coma heeft gedronken of door een ex-verslaafde. Het is duidelijk dat er genoeg algemene voorlichting heeft plaatsgevonden en dat meer voorlichting alleen maar tegen gaat staan. De piramide van opvoedingsondersteuning zoals deze door Van Dijk en Prinsen (2008) is opgesteld, bestaat uit vier niveaus van A tot en met D. Niveau C bestaat uit vraaggerichte advisering, korte begeleiding van ouders en praktische ondersteuning bij concrete steunvragen. Uit dit onderzoek blijkt dat deze vorm van ondersteuning voor ouders zinvol zal zijn waar het gaat om alcoholgebruik van jongeren, aangezien zij het eerste slokje alcohol geven en veel ouders toestaan dat hun kinderen drinken vanaf 16 jaar.

6. Conclusies en aanbevelingen

6.1 Antwoord op deelvraag 1

Welke voor- en nadelen zien ouders en 15 tot 18-jarige jongeren aan de nieuwe leeftijdsgrens om alcohol te drinken?

De meerderheid van de geïnterviewde ouders vindt het goed voor de gezondheid dat jongeren nu pas vanaf hun 18^e mogen drinken. Als nadeel noemen zij dat jongeren nu vaker stiekem drinken zonder toezicht. Een minderheid van de geïnterviewde jongeren vindt het goed voor de gezondheid om later te beginnen met drinken en ook zij noemen het stiekem drinken als nadeel. Het ophogen van de leeftijd van 16 naar 18 jaar heeft er toe geleid dat jongeren ongeveer twee jaar later met alcohol beginnen. Nu de leeftijdsgrens 18 jaar is, gaan jongeren vooral vanaf 16 jaar alcohol drinken. Ook de meeste ouders hanteren de leeftijdsgrens van 16 jaar.

6.2 Antwoord op deelvraag 2

Hoe ziet het alcoholgebruik van ouders en 15 tot 18-jarige jongeren eruit?

Bijna alle geïnterviewde ouders en jongeren drinken alcohol, variërend van een paar glazen in het weekend tot 20 glazen (jongeren) of dagelijks gebruik (ouders). Vooral bij speciale gelegenheden hoort alcohol er volgens de ouders en de jongeren bij. Zonder alcohol is het geen feest en dronken zijn wordt door veel jongeren grappig gevonden. Het eerste slokje alcohol wordt al op jonge leeftijd gegeven en meestal door een van de ouders zelf.

6.3 Antwoord op deelvraag 3

Welke regels en sancties stellen ouders met betrekking tot het alcoholgebruik van hun 15 tot 18-jarige kinderen?

Er worden geen of onduidelijke regels gesteld rond het alcoholgebruik van jongeren onder de 18 jaar. Niet teveel drinken en niet dronken thuis komen, zijn de meest genoemde antwoorden en dit is niet te controleren. Vervolgens worden er weinig tot geen sancties gegeven bij het niet naleven van de gestelde regels.

6.4 Antwoord op deelvraag 4

Aan welke regels van ouders en de overheid houden 15 tot 18-jarige jongeren zich?

De helft van de geïnterviewde jongeren noemt expliciet dat ze zich niet aan de regels van ouders en de overheid houden. Doordat 40 jongeren zelf alcohol meekrijgen en 62 jongeren via ouders of oudere vrienden aan alcohol komt, blijkt dat de meerderheid van de jongeren zich niet aan de gestelde regels houdt.

6.5 Antwoord op deelvraag 5

Op welke manier wordt het alcoholgebruik van 15 tot 18-jarige jongeren beïnvloed door de omgeving?

Het alcoholgebruik van jongeren wordt beïnvloed door vrienden en familie. Waar gedronken wordt, drinken zij mee. Vooral tijdens het indrinken en bij drankspelletjes wordt groepsdruk door leeftijdsgenoten ervaren.

6.6 Antwoord op deelvraag 6

Welke campagnes met betrekking tot alcoholgebruik zijn bij de ouders en 15 tot 18-jarige jongeren bekend?

Met name de langlopende landelijke campagnes NIX<18 en BOB zijn bekend bij veel ouders en jongeren. De Zeeuwse campagne Laat ze niet (ver)zuipen heeft ook bekendheid verkregen door alle informatie die via de gemeenten zijn verspreid, door folders en stickers. Meestal kwamen ouders en jongeren niet zelf op namen van campagnes, maar zodra ze genoemd werden door de onderzoekers kenden ze meerdere campagnes wel.

6.7 Antwoord op deelvraag 7

Welke ondersteuningsbehoefte met betrekking tot alcoholgebruik van jongeren hebben ouders en 15 tot 18-jarige jongeren?

De meerderheid van de ouders en jongeren zegt geen ondersteuningsbehoefte te hebben, terwijl uit de antwoorden op de andere deelvragen blijkt dat ondersteuning op het gebied van regels stellen voor de ouders en omgaan met groepsdruk tijdens drankspelletjes voor de jongeren wenselijk lijkt. De jongeren hebben al veel voorlichting gehad maar zij hebben wel interesse in specifieke informatie over wat alcohol met je hersenen doet.

6.9 Antwoord op de hoofdvraag

Welke attitudes hebben Zeeuwse ouders en 15 tot 18-jarige jongeren met betrekking tot alcoholgebruik onder de 18 jaar?

De meerderheid van de geïnterviewde ouders en jongeren zegt dat alcoholgebruik onder de 18 jaar nadelig is voor de gezondheid maar ouders tolereren het toch en jongeren gebruiken het toch. Het eerste slokje alcohol wordt al vroeg aan jongeren gegeven, vaak door de ouders zelf. Er worden geen of onduidelijke regels gesteld door ouders en er volgen zelden sancties bij het overtreden van de regels. De meerderheid van de jongeren houdt zich niet aan de regels thuis of van de overheid. Zij komen zelf of via anderen aan alcohol. Drank wordt door ouders en jongeren geassocieerd met feestelijkheid. Dronken zijn wordt door veel jongeren grappig gevonden. De meerderheid van de ouders en jongeren zijn bekend met langlopende landelijke campagnes. Zij vinden dat zij voldoende weten over alcoholgebruik en wensen geen ondersteuning.

6.10 Aanbevelingen

- Het ophogen van de leeftijdsgrens van 16 naar 18 jaar heeft er toe geleid dat jongeren later met het drinken van alcohol beginnen. Als de overheid wil dat jongeren werkelijk pas met 18 jaar alcohol gaan drinken, zal de leeftijdsgrens opgehoogd moeten worden tot 21 jaar.
- Jongeren vinden dat ze voldoende voorlichting hebben gekregen. Wel hebben zij behoefte aan specifieke informatie over wat alcohol met de hersenen doet en willen zij het verhaal horen van iemand die zich in coma heeft gedronken of verslaafd is (geweest) aan alcohol. Voorlichting over hoe om te gaan met groepsdruk tijdens drankspelletjes is ook aan te bevelen; er wordt dan in korte tijd meer gedronken dan de jongeren zouden willen.
- Ouders stellen geen of onduidelijke regels en geen sancties. Ze zijn het eens met het ophogen van de leeftijdsgrens naar 18 jaar maar hanteren veelal zelf een grens van 16 jaar. Het verdient aanbeveling om in de campagne LZNV specifiek in te zetten op te zetten over het stellen van regels en de invloed van het eigen alcoholgebruik.
- Jongeren komen op veel plekken nog steeds gemakkelijk aan alcohol. Het handhaven van de regelgeving in horeca blijft een aandachtspunt. Omdat de resultaten van het nalevingsonderzoek met mysteryshoppers en dit onderzoek verschillend zijn, is meer en intensiever onderzoek aan te bevelen.

Referenties

Akert, R.M., Aronson, E., Wilson, T.D. (2011). *Social psychology*. Amsterdam: Pearson Benelux B.V.

Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek! Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.

Bakhuys Roozeboom, F. (2014). *Angstwekkende anti-alcoholcampagnes het meest effectief*. Geraadpleegd op 19 mei 2016, via <http://www.adformatie.nl/nieuws/angstwekkende-anti-alcoholcampagnes-het-meest-effectief>.

Berg, P., van den. Borkus, B., Loes, J., Perik, S. & Warmoeskerken, M. (2015) *Jaarevaluatie campagnes Rijksoverheid 2014*. Geraadpleegd op 19 april 2014, van: <file:///C:/Users/gebruiker1/Downloads/jaarevaluatie-campagnes-rijksoverheid-2014.pdf>

Boomgaard, J. van den, Smit, A. & Sprundel, E. van (2016). *Nalevingsonderzoek verkoop alcohol Zeeuwse gemeenten 2016*. Middelburg: ZB Planbureau.

Boyd, M., Faden, V., Goldman, M., (2002). *College Drinking, What It Is, and What To Do about it: A Review of the State of the Science*. Geraadpleegd 05 Mei 2016 via http://www.collegedrinkingprevention.gov/media/Journal/000-0_000-4.pdf

Cox, M., Cuyper, R. de, Gorsel, W. van, Kooten, P. van, Meijaard, J., & Overbeeke, J. van. (ed.) (2016). *Leven in Zeeland, Statistische Atlas Zeeland 2015*. Middelburg: ZB Planbureau.

CZW bureau (2014) *Plan van aanpak 'Laat ze niet (ver)zuipen' 2014-2016*. Goes: CZW bureau.

Delfos, M.F. (2014). *Ik heb ook wat te vertellen! Communiceren met pubers en adolescenten*. Amsterdam: Uitgeverij SWP

Dijk, M. van & Prinsen, B. (2008), *Opvoedingsondersteuning in het centrum voor jeugd en gezin: Handreiking*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Donder, E., de. (2006). *Alcohol. Cijfers in perspectief (1994-2004)* Apeldoorn: Garant - Uitgevers n.v.

Dorselaer, S. Van, Tuithof, M., Verdurmen, J., Spit, M., Laar, M. van & Monshouwer, K. (2016). *Jeugd en riskant gedrag 2015. Kerngegevens uit het Peilstationonderzoek Scholieren*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Engels, C.M.E., Kleinjan, M. & Otten, R. (2013). *De rol van ouders bij alcoholgebruik van adolescenten: Stand van zaken*. Nijmegen : Radboud Universiteit.

Feldman, R.S. (2014). *Ontwikkelingspsychologie*. Amsterdam: Pearson Education.

Gerris, J.R.M. (2002). *Jeugd en gezin. Gezamenlijke invloed en verantwoordelijkheid*. Assen: van Gorcum B.V.

Gorsel, W. de, Cuyper, R. de, & Overbeeke, J. van. (ed.) (2016). *Factsheet alcoholgebruik klas 3 VO Zeeland*. Middelburg: ZB Planbureau.

- Kaa, S., van de. (2014). *Faculty of Social and Behavioural Sciences Theses. Alcoholgebruik Onder Jongeren in Welvarende Gezinnen.*
- Kerssemakers, R., Van Meerten, R., Noordlander, E. & Vervaeke, H. (2008). *Drugs en alcohol. Gebruik, misbruik en verslaving.* Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Laat Ze Niet Verzuipen. (2016). *Aanpak jeugd en alcohol.* Geraadpleegd op 12 mei 2016, via <http://www.laatzienietverzuipen.nl/lznvz/aanpak-jeugd-en-alcohol-zld/>
- Leijenhorst, B. (2014). *Met passie naar professionaliteit.* Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Lely, N. van der, Visser, M. de & Ligterink, J. (2011). *Onze kinderen en alcohol.* Amsterdam: Uitgeverij Nieuw Amsterdam.
- Lely, N. van der, Schreurs, C., Hoof, J.J. van & Dalen, W.E. van (2016). *Factsheet Alcoholopnames en alcoholintoxicaties van minderjarigen van 2007 tot en met 2015.* Delft, Enschede, Utrecht: NSCK en Reinier de Graaf Groep, Universiteit Twente, Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid STAP.
- Leijenhorst, B. (2014). *Met passie naar professionaliteit. Professionele ontwikkeling tot hulpverlener.* Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers.
- Nederlands Instituut voor Alcoholgebruik STAP(2014). *Nationaal beleid.* Geraadpleegd op 15 mei 2016, via <http://www.stap.nl/nl/home/nationaal-beleid.html#Anker%20DHW>
- NIX<18. (2016). *Over NIX.* Geraadpleegd op 12 mei 2016, via <https://www.nix18.nl/over-nix>.
- NJI (2016). *Comazuipen.* Geraadpleegd op 8 juni 2016 via <http://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp/Comazuipen>.
- Perloff, M. (2003). *The Dynamics of Persuasion. Communication and Attitudes in the 21st Century.* NJ/London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Pol, B. & Swankhuisen, C. (2003) *Wie is de BOB?: De effectiviteit van overheidscommunicatie.* Geraadpleegd op 19 april 2016, van: <https://vanmierlostichting.d66.nl/content/uploads/sites/296/2016/01/idee-2013-4-wie-is-de-bob.pdf>
- Rijksoverheid. (z.d.). *Lopende campagnes.* Geraadpleegd op 12 mei 2016, via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/campagnes/inhoud/lopende-campagnes/campagne-nix18>
- Risselada, A., Schoenmakers, T. M., Rodenburg, G., & Naaborgh, L. (2014). *Protocol voor signalering, screening en kortdurende interventie van risicovol alcoholgebruik bij jongeren.* Geraadpleegd op 1 juni 2016, via: <https://www.loketgezondleven.nl/interventies>
- Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2009). *Research methods for business students. Fifth edition.* Harlow: Pearson Education Limited.

Stanley, W., B. (2013). *Parents: Adolescents are adults-with-less-sense. A Christ-centered approach to adolescent development*. Bloomington: iUniverse.

Volksgezondheid en Zorg. (z.d.). *Alcoholgebruik onder jongeren in EU-landen*. Geraadpleegd op 8 juni 2016, via www.volksgezondheidenzorg.info/alcoholgebruik

Bijlage II: Respondenten

Walcheren: ouders

Respondent	Geslacht	Gemeente	Funcitieniveau
01	Vrouw	Veere	Hoger
02	Vrouw	Veere	Gemiddeld
03	Vrouw	Veere	Hoger
04	Vrouw	Veere	Gemiddeld
05	Vrouw	Veere	Gemiddeld
06	Vrouw	Veere	Gemiddeld
07	Vrouw	Veere	Gemiddeld
08	Vrouw	Veere	Hoger
09	Man	Veere	Hoger
10	Vrouw	Middelburg	Lager
11	Man	Middelburg	Hoger
12	vrouw	Middelburg	Gemiddeld
13	Vrouw	Middelburg	Hoger
14	Vrouw	Middelburg	Lager
15	Man	Middelburg	Lager
16	Vrouw	Middelburg	Gemiddeld
17	Vrouw	Middelburg	Hoger
18	Vrouw	Middelburg	Gemiddeld
19	Man	Middelburg	Gemiddeld
20	Vrouw	Middelburg	Gemiddeld
21	Man	Middelburg	Hoger
22	Vrouw	Middelburg	Gemiddeld
23	Vrouw	Middelburg	Gemiddeld
24	Vrouw	Middelburg	Gemiddeld
25	Man	Middelburg	Hoger
26	Man	Middelburg	Gemiddeld
27	Vrouw	Vlissingen	Lager
28	Vrouw	Vlissingen	Lager
29	Man	Vlissingen	Hoger
30	Vrouw	Vlissingen	Lager
31	Man	Vlissingen	Hoger
32	Man	Vlissingen	Hoger
33	Vrouw	Vlissingen	Hoger
34	Man	Vlissingen	Gemiddeld
35	Vrouw	Vlissingen	Gemiddeld
36	Vrouw	Vlissingen	Gemiddeld
37	Man	Vlissingen	Gemiddeld
38	Vrouw	Vlissingen	Lager
39	Vrouw	Vlissingen	Gemiddeld
40	Man	Vlissingen	Hoger
41	Vrouw	Vlissingen	Gemiddeld
42	Man	Vlissingen	Gemiddeld
43	Man	Vlissingen	Gemiddeld

Walcheren: jongeren

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Gemeente	Schoolniveau
01	Meisje	16	Veere	VMBO
02	Meisje	16	Veere	HAVO
03	Jongen	15	Veere	VWO
04	Meisje	15	Veere	VMBO
05	Meisje	16	Veere	HAVO
06	Jongen	16	Veere	HAVO
07	Jongen	15	Veere	VMBO
08	Jongen	15	Veere	HAVO
09	Meisje	17	Veere	HBO
10	Jongen	17	Middelburg	MBO
11	Jongen	16	Middelburg	VWO
12	Meisje	16	Middelburg	MBO
13	Jongen	17	Middelburg	HBO
14	Meisje	16	Middelburg	MBO
15	Jongen	17	Middelburg	VMBO
16	Jongen	16	Middelburg	HAVO
17	Jongen	17	Middelburg	MBO
18	Jongen	15	Middelburg	HAVO
19	Meisje	17	Middelburg	HAVO
20	Meisje	16	Middelburg	VMBO
21	Meisje	15	Middelburg	VMBO
22	Meisje	15	Middelburg	HAVO
23	Jongen	17	Middelburg	VWO
24	Meisje	17	Middelburg	VWO
25	Meisje	15	Middelburg	HAVO
26	Meisje	16	Middelburg	MBO
27	Jongen	17	Vlissingen	HBO
28	Meisje	17	Vlissingen	HBO
29	Meisje	17	Vlissingen	HAVO
30	Meisje	17	Vlissingen	HBO
31	Jongen	16	Vlissingen	HBO
32	Jongen	17	Vlissingen	HBO
33	Meisje	17	Vlissingen	MBO
34	Meisje	17	Vlissingen	MBO
35	Meisje	17	Vlissingen	HBO
36	Jongen	17	Vlissingen	MBO
37	Jongen	17	Vlissingen	MBO
38	Meisje	17	Vlissingen	HBO
39	Meisje	15	Vlissingen	VMBO
40	Jongen	17	Vlissingen	VWO
41	Meisje	16	Vlissingen	HAVO
42	Jongen	17	Vlissingen	MBO
43	Jongen	17	Vlissingen	HBO

Zuid-Beveland: ouders

Respondent	Geslacht	Gemeente	Funcitieniveau
44	Vrouw	Goes	Gemiddeld
45	Vrouw	Goes	Gemiddeld
46	Man	Goes	Gemiddeld
47	Vrouw	Goes	Lager
48	Vrouw	Goes	Lager
49	Vrouw	Goes	Hoger
50	Vrouw	Goes	Hoger
51	Vrouw	Goes	Gemiddeld
52	Vrouw	Goes	Gemiddeld
53	Vrouw	Goes	Gemiddeld
54	Vrouw	Goes	Gemiddeld
55	Vrouw	Goes	Lager
56	Man	Goes	Gemiddeld
57	Man	Goes	Gemiddeld
58	Vrouw	Goes	Gemiddeld
59	Man	Goes	Hoger
60	Man	Goes	Gemiddeld
61	Man	Goes	Gemiddeld
62	Vrouw	Borsele	Lager
63	Vrouw	Borsele	Lager
64	Vrouw	Borsele	Gemiddeld
65	Vrouw	Borsele	Lager
66	Vrouw	Borsele	Lager
67	Vrouw	Borsele	Hoger
68	Vrouw	Borsele	Huisvrouw
69	Vrouw	Borsele	Lager
70	Vrouw	Borsele	Lager
71	Vrouw	Borsele	Hoger
72	Vrouw	Kapelle	Gemiddeld
73	Vrouw	Kapelle	Gemiddeld
74	Vrouw	Kapelle	Gemiddeld
75	Man	Kapelle	Hoger
76	Vrouw	Kapelle	Lager
77	Vrouw	Kapelle	Lager
78	Vrouw	Kapelle	Gemiddeld
79	Man	Kapelle	Hoger
80	Vrouw	Kapelle	Gemiddeld
81	Man	Kapelle	Gemiddeld
82	Vrouw	Reimerswaal	Hoger
83	Vrouw	Reimerswaal	Gemiddeld
84	Vrouw	Reimerswaal	Hoger
85	Vrouw	Reimerswaal	Gemiddeld
86	Man	Reimerswaal	Gemiddeld
87	Vrouw	Reimerswaal	Gemiddeld
88	Vrouw	Reimerswaal	Gemiddeld
89	Man	Reimerswaal	Gemiddeld

Zuid-Beveland: jongeren

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Gemeente	Schoolniveau
44	Meisje	17	Goes	VWO
45	Meisje	15	Goes	HAVO
46	Jongen	15	Goes	VWO
47	Meisje	16	Goes	HAVO
48	Jongen	15	Goes	VMBO
49	Meisje	17	Goes	HAVO
50	Meisje	17	Goes	VWO
51	Meisje	15	Goes	HAVO
52	Meisje	16	Goes	VMBO
53	Jongen	16	Goes	HAVO
54	Jongen	16	Goes	HAVO
55	Meisje	15	Goes	HAVO
56	Jongen	15	Goes	VMBO
57	Jongen	15	Goes	VMBO
58	Meisje	17	Goes	VMBO
59	Jongen	15	Goes	VMBO
60	Meisje	17	Goes	VMBO
61	Jongen	15	Goes	VMBO
62	Meisje	17	Borsele	MBO
63	Jongen	15	Borsele	VMBO
64	Jongen	17	Borsele	MBO
65	Meisje	15	Borsele	VWO
66	Meisje	16	Borsele	HAVO
67	Jongen	16	Borsele	VMBO
68	Jongen	15	Borsele	VMBO
69	Meisje	17	Borsele	MBO
70	Meisje	17	Borsele	MBO
71	Meisje	16	Borsele	MBO
72	Jongen	16	Kapelle	HAVO
73	Meisje	17	Kapelle	HAVO
74	Meisje	17	Kapelle	HAVO
75	Meisje	17	Kapelle	HAVO
76	Jongen	17	Kapelle	MBO
77	Meisje	15	Kapelle	VMBO
78	Jongen	16	Kapelle	Praktijkonderwijs
79	Meisje	17	Kapelle	Praktijkonderwijs
80	Jongen	15	Kapelle	VMBO
81	Jongen	17	Kapelle	MBO
82	Jongen	15	Reimerswaal	HAVO
83	Jongen	17	Reimerswaal	MBO
84	Jongen	17	Reimerswaal	HAVO
85	Jongen	17	Reimerswaal	HAVO
86	Jongen	17	Reimerswaal	MBO
87	Meisje	17	Reimerswaal	VWO
88	Jongen	17	Reimerswaal	MBO
89	Meisje	17	Reimerswaal	HAVO

Noord-Beveland: ouders

Respondent	Geslacht	Gemeente	Functieniveau
90	Man	Noord-Beveland	Gemiddeld
91	Vrouw	Noord-Beveland	Gemiddeld
92	Man	Noord-Beveland	Lager
93	Vrouw	Noord-Beveland	Hoger
94	Vrouw	Noord-Beveland	Gemiddeld
95	Vrouw	Noord-Beveland	Gemiddeld
96	Vrouw	Noord-Beveland	Gemiddeld
97	Man	Noord-Beveland	Gemiddeld

Noord-Beveland: jongeren

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Gemeente	Schoolniveau
90	Jongen	17 jaar	Noord-Beveland	HAVO
91	Jongen	17 jaar	Noord-Beveland	HAVO
92	Jongen	17 jaar	Noord-Beveland	HAVO
93	Jongen	16 jaar	Noord-Beveland	VMBO
94	Meisje	17 jaar	Noord-Beveland	VWO
95	Meisje	17 jaar	Noord-Beveland	HAVO
96	Meisje	16 jaar	Noord-Beveland	Praktijkonderwijs
97	Meisje	15 jaar	Noord-Beveland	Praktijkonderwijs

Schouwen-Duiveland: ouders

Respondent	Geslacht	Gemeente	Functieniveau
98	Vrouw	Schouwen-Duiveland	Gemiddeld
99	Man	Schouwen-Duiveland	Lager
100	Vrouw	Schouwen-Duiveland	Lager
101	Man	Schouwen-Duiveland	Gemiddeld
102	Vrouw	Schouwen-Duiveland	Lager
103	Man	Schouwen-Duiveland	Gemiddeld
104	Man	Schouwen-Duiveland	Hoger
105	Man	Schouwen-Duiveland	Gemiddeld

Schouwen-Duiveland: jongeren

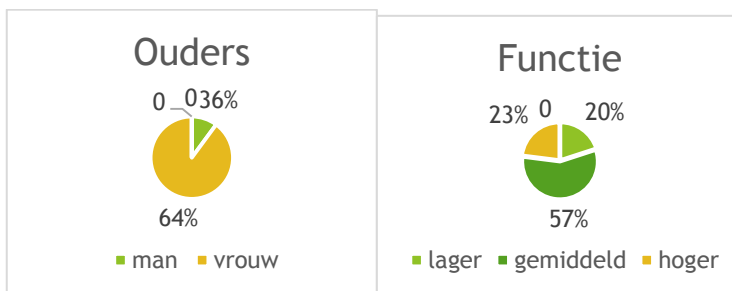
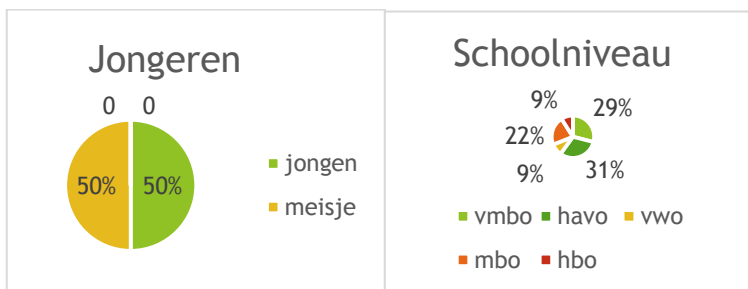
Respondent	Geslacht	Leeftijd	Gemeente	Schoolniveau
98	Jongen	17	Schouwen-Duiveland	MBO
99	Jongen	15	Schouwen-Duiveland	VMBO
100	Jongen	17	Schouwen-Duiveland	MBO
101	Jongen	15	Schouwen-Duiveland	VMBO
102	Jongen	17	Schouwen-Duiveland	HAVO
103	Jongen	15	Schouwen-Duiveland	LWOO
104	Meisje	17	Schouwen-Duiveland	HAVO
105	Jongen	15	Schouwen-Duiveland	MBO

Tholen: ouders

Respondent	Geslacht	Gemeente	Functieniveau
106	Vrouw	Tholen	Gemiddeld
107	Man	Tholen	Hoger
108	Man	Tholen	Gemiddeld
109	Man	Tholen	Gemiddeld
110	Vrouw	Tholen	Gemiddeld
111	Man	Tholen	Lager
112	Man	Tholen	Hoger
113	Vrouw	Tholen	Gemiddeld
114	Vrouw	Tholen	Gemiddeld
115	Man	Tholen	Gemiddeld

Tholen: jongeren

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Gemeente	Schoolniveau
106	Meisje	17	Tholen	MBO
107	Jongen	16	Tholen	VMBO
108	Meisje	17	Tholen	HBO
109	Meisje	15	Tholen	VWO
110	Meisje	16	Tholen	VMBO
111	Jongen	17	Tholen	HAVO
112	Jongen	16	Tholen	HAVO
113	Meisje	15	Tholen	VMBO
114	Meisje	15	Tholen	HAVO
115	Jongen	17	Tholen	MBO

Bijlage II: Meetinstrument

Te onderzoeken kenmerk: attitudes ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren onder de 18 jaar.

Vragen aan de ouders:

Dimensies (topics):	Indicatoren (beginvragen):
Leeftijdsgrens	<ul style="list-style-type: none"> - Welke voordelen ziet u aan de nieuwe leeftijdsgrens om alcohol te drinken vanaf 18 jaar? - Welke nadelen ziet u aan de nieuwe leeftijdsgrens om alcohol te drinken vanaf 18 jaar?
Alcoholgebruik	<ul style="list-style-type: none"> - Tijdens welke gelegenheden drinkt u alcohol? - Wat drinkt u vooral tijdens deze gelegenheden? - Hoeveel drinkt u gemiddeld tijdens deze gelegenheden? - Tijdens welke gelegenheden mogen uw kinderen van u ook alcohol drinken? - Om welke alcohol en welke hoeveelheden gaat het dan? - Weet u of, wat en hoeveel uw kinderen buiten uw toezicht drinken? - Weet u hoe uw kinderen aan alcohol komen? - Weet u waar uw kinderen drinken?
Regels en sancties	<ul style="list-style-type: none"> - Welke regels stelt u ten aanzien van alcoholgebruik van uw kinderen? - In hoeverre houden uw kinderen zich aan deze regels? - Welke sancties staan tegenover het overtreden van deze regels? - Hoe vaak komt dit ongeveer voor? Heeft u een voorbeeld? - Welke grens hanteert u voor het alcoholgebruik van uw kinderen?
Beïnvloeding	<ul style="list-style-type: none"> - Door wie worden uw kinderen beïnvloed in hun alcoholgebruik? - In hoeverre worden zij beïnvloed door media? - Op welke manier worden zij beïnvloed? - Door wie of wat wordt u beïnvloed in de manier waarop u met het alcoholgebruik van uw kinderen omgaat?
Campagnes	<ul style="list-style-type: none"> - Welke landelijke campagnes ten aanzien van alcoholgebruik kent u? - Welke Zeeuwse campagnes ten aanzien van alcoholgebruik kent u? - Met welke voorlichtingen over alcoholgebruik bent u bekend? - Aan welke van de genoemde interventie heeft u meegedaan?
Ondersteunings-behoefte	<ul style="list-style-type: none"> - Welke ondersteuning ten aanzien van alcoholgebruik van uw kinderen zou u fijn vinden?

Vragen aan de jongeren:

Dimensies (topics):	Indicatoren (beginvragen):
Leeftijdsgrens	<ul style="list-style-type: none"> - Welke voordelen zie jij aan de nieuwe leeftijdsgrens om alcohol te drinken vanaf 18 jaar? - Welke nadelen zie jij aan de nieuwe leeftijdsgrens om alcohol te drinken vanaf 18 jaar?
Alcoholgebruik	<ul style="list-style-type: none"> - Wanneer dronk jij je eerste slokje alcohol? - Wie gaf je dat, wat was dat, waar was dat, met wie en wat vond je ervan? - Wanneer drink jij alcohol? - Hoeveel en wat drink je gemiddeld op een avond? - Wat zijn je ervaringen met dronken zijn, van jou of anderen? - Wat zijn je ervaringen met comazuipen? - Welke voordelen zie jij aan alcohol drinken? - Welke nadelen zie jij aan alcohol drinken? - Welke grenzen heb jij ten aanzien van alcoholgebruik? - Waar drinken jullie in?
Regels en sancties	<ul style="list-style-type: none"> - Welke regels stellen je ouders ten aanzien van alcoholgebruik? - Welke sancties staan tegenover het overtreden van deze regels? - Hoe vaak komt dit ongeveer voor? Heb je een voorbeeld?
Je houden aan regels	<ul style="list-style-type: none"> - In hoeverre hou jij je aan de regels die je ouders stellen? - In hoeverre hou jij je aan de regels van de overheid? - Op welke manieren ontduiken jij en je vrienden deze regels? - Hoe kun jij toch aan alcohol komen? - Bij welke horecagelegenheden kom je onder de 18 toch aan alcohol?
Beïnvloeding	<ul style="list-style-type: none"> - Door wie word je beïnvloed in je alcoholgebruik? - Hoeveel drinken je ouders? - In hoeverre word je beïnvloed door media? - In hoeverre word je beïnvloed door drankspelletjes? - Op welke manier word je beïnvloed?
Campagnes	<ul style="list-style-type: none"> - Welke landelijke campagnes ten aanzien van alcoholgebruik ken je? - Welke Zeeuwse campagnes ten aanzien van alcoholgebruik ken je? - Met welke voorlichting over alcoholgebruik ben je bekend? - Bij welke van de genoemde interventies ben je aanwezig geweest?
Ondersteunings-behoefte	<ul style="list-style-type: none"> - Welke ondersteuning ten aanzien van alcoholgebruik zou je fijn vinden?

Bijlage III: Labeling interviews ouders

Deelvraag 1: nieuwe leeftijdsgrens

Resp. Nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
1	Ik denk voor de toekomst heel goed, maar voor nu zeg maar, voor diegene die al aan het drinken waren, kan je dan niet meer zo goed zeggen van nou, doe maar niet. Jongeren vragen het nu aan ouderen die wel om alcohol mogen. Ze verstoppert het en gaan indrinken. Ze zijn eigenlijk al dronken voordat ze weg moeten.	In toekomst goed Degenen die al drinken kunnen niet stoppen Ouderen kopen alcohol Verstoppert en indrinken Al dronken vooraf	Goed Beter voor de gezondheid 2 jaar wijzer Stiekem drinken Geen voordelen
2	Dat vind ik prima en heel goed. Ze gaan natuurlijk toch steeds vroeger beginnen drinken. Dus als het iets verlengd kan worden is dat alleen maar goed voor hun ontwikkeling. Maar ik denk dat zij toch wel aan drank komen als dat willen. Via anderen die het wel mogen kopen.	Prima en heel goed iets verlengd is goed voor ontwikkeling Komen toch wel aan drank via anderen	Onduidelijk Geen toezicht Drinken vanaf 16
14	Uhm...allebei eigenlijk. Goed omdat...uh... omdat heel veel jongeren drank misbruiken. Maar niet goed is eigenlijk precies dezelfde reden, omdat ze nu juist meer drank gaan misbruiken, omdat het niet mag.	Goed omdat jongeren drank misbruiken Niet goed omdat ze het nu meer doen omdat het niet mag	
24	Ik hoop dat het voordelen geeft en dat de jongeren pas na 18 jaar gaan drinken. Maar mijn ervaring is dat de controle moeilijk is.	Hoop op voordelen Controle moeilijk	
32	Het is de betutteling ten top. De regering bepaald al zoveel en dit is de verantwoordelijkheid van de ouders.	Betutteling Verantwoordelijkheid ouders	
38	Het verhogen van de leeftijdsgrens vind ik absoluut goed. Mijn dochter was er alleen al best aan alcohol toe toen ze jonger was. En toen werd die leeftijdsgrens verhoogd. Dat is lastig. Maar ja, omdat ik zelf denk van ja, als het thuis niet mag of ze het dan niet kan proberen wordt het buitenshuis geprobeerd en dan is er ook geen toezicht op.	Absoluut goed Lastig dat het verhoogd werd Nu buitenshuis geprobeerd zonder toezicht	
46	Wat de voordelen zijn, uhhh, dat ze wat verstandiger zijn naarmate ze ouder geworden zijn. Twee jaar extra wijsheid. Dat ze wat serieuzer over het leven nadenken, misschien als ze 18 zijn in plaats van 16. Welke nadelen zie ik?... Ik zie geen nadelen. Ik bedoel ja, het is zo als het is.	Verstandiger 2 jaar extra wijsheid Geen nadelen	
56	Is er een nieuwe leeftijdsgrens? Dat wist	18 wist ik niet	

	<p>ik niet. Ik ben voor de nieuwe wetgeving, als mensen 18 zijn kunnen zij beter nadenken over de gevolgen van alcohol. Ik zie geen nadelen.</p>	<p>18-jarigen kunnen beter nadenken over gevolgen Geen nadelen</p>
62	<p>Ze worden er wel bewuster van in ieder geval. Ja, ik vind het heel terecht dat die is opgehoogd. Je hebt bij pubers, zal 'k maar zeggen, die gaan heel vroeg uit maar je hebt er ook die gaan veel later uit, als ze iets ouders zijn. Mijn dochter ging bijvoorbeeld al heel vroeg uit, toen ze 15/16 was. En die had natuurlijk al wel wat eerder wille drinken, zak ma zegge. Maar dat heb ze ook wel gedaan, natuurlijk een paar glaasjes. Dus die heeft voor haar 18^e al wel wat geproefd, zal ik maar zeggen. 18 is dan opzicht wel een leeftijd van jeetje, het duurt best lang tot dat je 18 bent.</p>	<p>Terecht, ze worden er bewuster van Sommige pubers gaan vroeg uit, willen eerder drinken Duurt best lang tot je 18 bent</p>
66	<p>Ik vind het heel goed dat de leeftijdsgrens omhoog is gegaan, kijk, als ze 16 zijn eeh... hebben ze nog niet zo'n idee van hoe slecht alcohol en zo is. Als ze 18 zijn, zijn ze daar toch wat meer bewust van denk ik. Eigenlijk zouden ze het tot 25 moeten verbieden vind ik, maar ja... dat krijg je toch niet voor elkaar. Ze doen het toch wel. Nou eeh... als ze willen komen ze er toch wel aan. Dan kopen anderen het voor ze of ze krijgen het zo mee soms. Ze zouden er veel strenger op moeten zijn om niet te drinken onder de 18, als niemand anders drinkt, hebben ze er helemaal geen behoefte aan denk ik. Dan is dat heel normaal.</p>	<p>Goed Bij 18 meer bewust Eigenlijk tot 25 verbieden Ze doen het toch wel Anderen kopen het of ze krijgen het mee Strenger zijn</p>
72	<p>Ik vind het wel goed, ik drink zelf ook zelden. Maar bij mij mogen ze vanaf 16 jaar drinken.</p>	<p>Wel goed Kinderen mogen vanaf 16 drinken</p>
74	<p>Ik zie geen nadelen, maar als ze thuis drinken onder de 18 mag het. Dan is er toezicht.</p>	<p>Geen nadelen Thuis mag het wel</p>
87	<p>Langer alcoholvrij in je lichaam, nou omdat de hersenen dan nog volop in de groei zijn. Uh kinderen zijn ook langer veilig als uh ze terug komen van een feestje of uitgaan. Veiliger in ieder geval. Ik zie er eigenlijk geen nadelen aan. Voor mezelf als ouders niet, maar de jeugd zal het niet leuk vinden. Die vinden het misschien niet terecht.</p>	<p>Langer alcoholvrij Hersenen zijn in groei Kinderen zijn langer veilig Geen nadelen Jeugd zal het niet leuk vinden</p>

89	Voordelen, ja dat er een discussie komt over alcoholgebruik. Het is de laatste jaren meer in de media geweest. Gewoon wat de gevolgen zijn van alcohol. Nadelen zie ik niet echt, ja jongeren gaan wel meer stiekem drinken.	Dat er discussie komt Gevolgen bekender Geen nadelen, behalve stiekem drinken	
90	De leeftijdsgrens van boven de 18 biedt gezondheidsvoordelen uh zoals het voorkomen van hersenbeschadigingen en verslavingen. Door in de pubertijd niet te mogen drinken ... gaan ze het stiekem doen en werkt het tegendraads.	Gezondheidsvoordelen Stiekem drinken, werkt tegendraads	
96	Uh ja, dat steeds minder kinderen onder de leeftijdsgrens gaan drinken. Het gebeurt nog wel maar wel ietsjes minder. Ja een nadeel is dus dat ze het niet meer mogen onder de 18.	Voordeel: steeds minder onder de 18 gaan drinken Nadeel: dat ze niet meer mogen onder 18	
100	Dat ze zich niet comazuipen, nadelen vind ik wel dat ze dan stiekem gaan drinken.	Voordeel niet comazuipen Nadeel stiekem drinken	
102	Ik zie geen voordelen.	Geen voordelen	
113	Eigenlijk weinig. Ja misschien dat het inderdaad wel beter is voor het brein. Nou ja ik denk dat ze het dan stiekem gaan doen.	Weinig voordelen, beter voor het brein, stiekem	
115	Een voordeel is dat een 18 jarige iets zelfstandiger is dan een 16 jarige en eerder kan nadenken of iets goed of slecht is. Een nadeel is dat uh... een 16 jarige toch wel stiekem gaat drinken.	Zelfstandiger, eerder nadenken goed of slecht, stiekem	

Thema's na selectieve codering: beter voor gezondheid en stiekem drinken.

Deelvraag 2: alcoholgebruik

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
1	Ik drink zelf niet. Maar m'n man drinkt wel. Er wordt wel eens door die meiden gezegd van pap, neem je nog een 2 ^e pilsje? En dat in de week. Dus ze zijn er wel mee bezig.	Ik drink niet, man wel	Feestjes, weekend, etentjes, speciale gelegenheden
2	Ik drink zelf niet. Dus dat is moeilijk te zeggen of het invloed heeft.	Ik drink niet	Bier en wijn
14	Uhm... sowieso niet doordeweeks drinken tenzij je vrij bent. Paar glazen, hooguit vijf of zes.	Niet doordeweeks, 5-6 glazen	Kinderen mogen drinken bij kerst,
24	Bij een verjaardag, etentje of bij visite	Bij verjaardag, etentje,	

	durf ik wel een wijntje of likeur te drinken. Tijdens een verjaardag mogen de kinderen drinken.	visite Bij verjaardag mogen kinderen drinken	barbecue, verjaardag
32	Ik drink twee wijntjes na de koffie.	2 wijntjes per dag	
38	Ik houd wel rekening met het feit dat ik kinderen zit. Ze liggen al in bed voordat mijn man bijvoorbeeld een wijntje neemt. Maar S. Is een avondmens, dus dat is wel lastig, soms pakt mijn man dan alvast wel een wijntje. Ik heb het daar ook wel eens met hem over. Hij denkt dat het niet zoveel effect heeft op de kinderen. Maar dat denk ik wel.	Kinderen op bed voordat man wijntje neemt Man denkt niet veel effect, ik wel	
46	Ik drink op verjaardagen. Een biertje. En wijn als ik uit eten ga. Mijn zoon drinkt nooit thuis. Geen idee hoeveel hij drinkt. Paar biertjes. Uhhhhh, bij zijn maatje thuis en in de stad. Oh ja, op festivals	Ik drink biertje op verjaardagen Zoon drinkt niet thuis Geen idee hoeveel Bij zijn maatje, in de stad, op festivals	
56	Ik heb zelf in een hele negatieve kant gezien van alcohol dat tot de dood toe. Ik was toen achttien jaar. Ik drink zelf wekelijks, dit is wijn en af en toe gin. Mijn kinderen hebben ooit tijdens kerst glühwein gedronken. Mijn dochter van 14 kwam laatst thuis met het nieuws dat zij jenever heeft gedronken bij een vriendin. Ik vind het belangrijk om open te zijn over alcoholgebruik. Bij mij thuis ligt er alcohol, dus in principe zouden ze het kunnen pakken thuis.	Negatieve kant van alcohol gezien Drink wekelijks Kinderen met kerst glühwein Dochter van 14 dronk jenever bij vriendin Belangrijk om open te zijn Er ligt alcohol, ze kunnen pakken thuis	
62	Feestjes of echt gewoon gezellige momenten, thuis. Ja, ik drink meestal thuis, 's avonds. Door de week wel us, in het weekend wel vaker. Door de weeks bij het eten en soms 's avonds laat wel.	Feestjes, gezellige momenten thuis Door de week, in weekend vaker Bij het eten en 's avonds laat	
66	Uh.. Ik drink heel af en toe wel eens een glaasje wijn, maar dat is niet vaker dan 1x per jaar denk ik, meestal bij kerst of zo. Mijn man ook zoiets... Soms ook in 't weekend. Als er 1 fles wijn per jaar door heen gaat, is 't veel. (lacht)	Af en toe glaasje wijn Meestal bij kerst Soms in weekend	
72	Nou ik drink heel erg weinig het is echt alleen zo een vruchtenwijntje die ik dan lekker vindt en voor de rest lust ik ook eigenlijk niks dus dat is een paar keer in het jaar. Tijdens de barbecue één keer	Drink weinig Vruchtenwijntje Paar keer per jaar	

	in het jaar mogen ze wel eens een Shandy drinken, dan heb ik er ook zelf zicht op en dat vind ik wel fijn.	Tijdens barbecue mogen kinderen Shandy	
74	Ik drink minimaal, 1x per maand of zo en dan een wijntje, 1 wijntje. Mijn kinderen mogen op vrijdagavond met vrienden wel eens of op zaterdagavond. Ze zitten in de garage en hebben het daar gezellig, ze hebben een plek zonder ouders maar toch heb je een stukje controle omdat het bij jezelf thuis is.	1x per maand wijntje Kinderen mogen in weekend in de garage drinken Stukje controle	
87	Zelden, als ik drink dan is het een glaasje wijn of een Jilzz. Dat drink ik dan thuis in het we lang niet elk weekend. Dan drink ik 1 en hooguit 2 glazen. Kinderen die geen 18 zijn die mogen het van mij helemaal niet. Ik weet dat mijn kind af en toe wel eens een drankje neemt, dat is dan op een verjaardag.	Zelden, glaasje wijn of Jilz Kinderen onder 18 mogen helemaal niets Wel op verjaardag	
89	Op een avond dat ik gewoon lekker vrij ben drink ik wel een rood wijntje. Dit zijn er nooit meer dan 2 hoor. En als ik op het terras zit dan houd ik nog wel eens van een speciaal biertje. Ik ben zelf niet zo streng in wanneer mijn kinderen mogen drinken. Op een verjaardag vraag ik niet zelf of ze iets willen, maar als ze er eentje willen dan mag dat gewoon. Van mij mag een licht alcoholisch drankje wel, maar sterke drank niet. Ja ik weet dat ze buiten de deur ook wel drinken en ook wel eens te veel. Dan zal ze wel wijn drinken en misschien wel een fles, ik weet het niet.	Vrije avond 2 wijntjes Op terras biertje Niet streng voor kinderen Op verjaardag mag 't Geen sterke drank Buiten de deur drinken ze wel eens te veel Misschien wel een fles, ik weet het niet	
90	Wij drinken uh bij een uitgebreide maaltijd en/of bij feestelijke gelegenheden. Dan drinken wij ... wijn of likeur. Maximaal 2, anders ga ik zingen (lacht). De kinderen drinken mee als we uit eten gaan of bij feestelijke gelegenheden. Ze drinken dan alleen alcoholvrije drankjes of advocaat. Ze mogen drinken, maar het blijft vaak bij een slokje.	Drinken bij feestelijke gelegenheden Maximaal 2 Kinderen drinken mee bij feestelijke gelegenheden	
96	Wij drinken bij alle uh feestgelegenheden en in het weekend. Af en toe weleens doordeweeks maar ja vooral met de nadruk in het weekend, op vrijdag en zaterdag. Dit is dan vooral bier en soms witte port. Ehm de kinderen drinken op feestjes en met het uitgaan. En op feestelijke dagen	Drinken bij feestelijke gelegenheden Kinderen drinken op feestjes en bij uitgaan	

	drinken we ook weleens met z'n allen, dan drinken de kinderen ook wat alcoholisch bedoel ik.	Op feestelijke dagen drinken we met z'n allen	
100	Dagelijks, wijntje als ik thuiskom van m'n werk, ongeveer drie. Kinderen mogen bij bepaalde gelegenheden ook drinken, zaterdagavond dus alleen in het weekend, ze is 15 en mag wel een paar flügeltsjes drinken of een mixdrankje maar wel thuis. Een van haar vriendinnen drinkt stiekem, als ze ergens indrinken vertellen ze dat, indrinken gebeurt bij iemand thuis.	Dagelijks 3 wijntjes Kinderen mogen drinken bij gelegenheden en zaterdag Indrinken bij iemand thuis	
102	Wel elke weekend een fles denk ik.. wel samen met mijn partner hoor maar goed dan delen we nog hè haha.	Elk weekend fles	
113	Tijdens een feestje of als er een bijzonder evenement is. Uhh. Een wijntje of een biertje. Aantal is verschillend, dat kunnen er een paar zijn, maar dat kunnen er ook meer zijn.	Feestje, bijzonder evenement. Wijn of bier een paar of meer.	
115	Ik drink alleen tijdens een feestje of uh.. wanneer iemand langskomt op visite. Ligt eraan of het een gezellig feestje is. Ik drink gemiddeld 8 biertjes.	Feestje, visite Gemiddeld 8 biertjes.	

Thema na selectieve codering: drinken bij speciale gelegenheden.

Deelvraag 3: regels en sancties

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
1	Ze mogen hier thuis niet drinken. Ze krijgen hier niks. Ik weet wel dat ze drinken als ze ergens anders zijn. Als ze echt teveel hebben gedronken en ik weet en zie het, dan mogen ze een tijdje niet uit of zoiets.	Thuis niet drinken Weet dat ze ergens anders wel drinken Tijdje niet uit	Niet thuis drinken Geen regels Niet teveel Niet dronken Niet kotsen
2	Echt regels niet. Ik zeg wel: drink niet al te veel. Je probeert natuurlijk wel mee te geven dat ze niet teveel mogen drinken. Nee hoor (geen sancties), daar leren ze weer van. Het is meer eigen verantwoordelijkheid.	Echt regels niet Niet al te veel Daar leren ze van Eigen verantwoordelijkheid	Praten Huisarrest Geen rijbewijs Geen sanctie
14	Wij zijn niet echt zo'n gezin dat veel straf geeft. Meer gewoon bespreekbaar houden. Wij doen niet echt aan straf maar meer zo van dan vertellen we dat we, ja, teleurgesteld zijn.	Niet veel straf geven Bespreekbaar houden Teleurgesteld	
24	Ik geef ze mee dat ze verstandig moeten zijn.	Verstandig zijn Huisarrest	

	Tot nu toe houden ze zich aan de regels, maar anders zouden ze huisarrest hebben en wil ik dat ze hun telefoon inleveren.	Telefoon inleveren	
32	Ik heb wel grenzen, maar mijn kinderen mogen bijvoorbeeld absoluut niet in de auto stappen bij iemand die gedronken heeft. Dan ga ik liever zelf mijn nest uit om ze op te halen.	Grenzen Niet in auto stappen bij iemand die gedronken heeft	
38	Ja, praten met mijn dochter vind ik erg belangrijk. En laten weten dat je er bent. Maar daar zitten ze niet altijd op te wachten hè (lacht). Thuis drinken mag van ons wel. Maar dan niet te veel. En we hebben een keer haar mobiel afgepakt voor een paar dagen.	Praten is belangrijk Thuis drinken mag Niet teveel Mobiel afgepakt	
46	De regel is niet drinken onder de 18. Ik denk wel dat ze zich daaraan houden, ja, volgens mij, wel ja. Thuis wel in elk geval. Geen sanctie opgelegd, nee geen. Thuis heeft mijn zoon nog nooit gedronken.	Niet onder 18 Houden ze zich thuis aan Geen sanctie, hij drinkt niet thuis	
56	Ik ben niet van de regels, als mijn kinderen maar eerlijk blijven. Ik zal mijn kinderen wel vertellen over gevolgen van alcohol. Ik maak meer regels rondom roken dan drank, roken vind ik erger.	Ben niet van regels Eerlijk blijven Vertellen over gevolgen alcohol Meer regels rondom roken, is erger	
62	Nee, je geeft ze wat adviezen mee en of ze daar wat mee doen, dat weet je natuurlijk nooit. Maar ons advies was eh je drinkt er gewoon 2 á 3, want als je meer drinkt wordt je gewoon dronken.	Adviezen meegeven 2 a 3 drinken	
66	Het liefst helemaal niet onder hun 25 ^e , want dan is het wat minder slecht voor je 25 ^e . Maar goed, tot nu toe geeft J. er helemaal niet om, dus we hebben ook niet echt regels. Maar hij weet wel dat wij 't helemaal niet willen hoor. Die andere jongens gingen wel eens naar een feestje, M. en L. waren gingen dan om 20.00 en waren om 23.00 weer netjes thuis, maar G. en A. gingen dan pas om 21.00 weg of zo en kwamen pas na twaalfen thuis weet je. Die hadden dan ook veel meer gezopen. Ik zei er dan wel eens wat van, maar ze wisten heel goed wat ik er van vond. Als je 't teveel gaat zeggen, gaan ze het juist doen, dus ze kregen ook geen straf of zo.	Niet onder 25 ^e Niet echt regels Geen straf	
72	Ze moeten dan de eerst komende keren thuis blijven, ook geen vrienden, want eerst moet dat vertrouwen weer groeien. Ze weten dat, dat ze 2 biertjes mogen vanaf hun 16 ^{de} , ook als ze moe zijn zeg ik: let op. Ik hoop dat ze zich gewoon aan de regels	Eerst komende keren thuis blijven Vertrouwen groeien Mogen 2 biertjes vanaf 16	

	houden.	
74	Door een grapje van mijn man is de regel ontstaan dat ze onder de 18 niet mogen drinken anders krijgen ze hun rijbewijs niet meer. Wanneer we zien dat het uit de hand loopt zullen we wel sancties gaan invoeren.	Onder 18 niet drinken anders geen rijbewijs Sancties als het uit de hand loopt
87	Geen alcohol tot je 18de en het liefst boven de 18 ook zeer met mate of niet. Mijn kinderen houden zich niet helemaal aan deze regel. Er staan geen sancties tegenover. Bewustwording hopelijk.	Geen alcohol tot 18 Boven 18 met mate Kinderen houden zich er niet aan, geen sanctie
89	Ik heb weinig regels, het moet gewoon niet te veel zijn en geen sterke drank. Ik weet ook wel dat ze zich niet houden aan de regels. Maar als ik strengere regels stel dan zouden ze zich daar ook niet aan houden. Er staan geen straffen tegenover, ik hoop gewoon dat ze bewust worden van wat alcohol met je kan doen. Het is wel eens voorgekomen, dat ik weet dat ze heel ziek is geweest ervan. Maar iedereen heeft dat punt denk ik wel eens gehad en daar leer je van, hoop ik.	Weinig regels Niet te veel, geen sterke drank Houden ze zich niet aan Geen straffen Bewust worden Hopelijk leer je van ziek zijn
90	Ze mogen niet dronken thuiskomen. De regel is uh dat je niet meer drinkt tot je niet meer weet wat je doet. Er zijn nooit sancties nodig geweest.	Niet dronken thuiskomen Nooit sancties nodig
96	Als ze iedere week dronken thuiskomen dan gaan we regels stellen. Sancties uitvoeren met betrekking tot overmatig alcoholgebruik heb ik nog nooit moeten doen maar als uh ik een sanctie moest stellen, ja dan is het een avondje niet meer weg of avonden niet meer weg.	Bij iedere week dronken thuiskomen regels stellen Nooit sancties nodig Avondje niet weg
100	Niet dronken thuiskomen, niet altijd, sancties ben ik nu wel mee begonnen, in een half jaar vier keer, als ze echt raar gaan doen of onderweg gaan spugen dan gaat het mij te ver.	Niet dronken thuiskomen Sancties bij raar doen of onderweg spugen
102	Nou ja.. verantwoord drinken. Geniet maar drink met mate. En ken je eigen grenzen, ben eens een keer dronken geweest samen met mijn zoon en dat vonden we beiden geen pretje.	Verantwoord drinken Geniet, met mate Samen met zoon dronken geweest
113	Dat ze wel goed de grens in de gaten moeten houden. Ze merken zelf wel wanneer ze op het randje balanceren. Soms is het lastig voor ze om zich eraan te houden, maar over het algemeen gaat het goed. (Sanctie) Huisarrest. Nou ik heb zoiets van nou als... ik heb een	Zelf grens aanhouden Huisarrest

	kind van 15 en een kind van bijna 17. Die van 17 kan meer hebben, dus ligt daar de grens ook wat hoger als bij die van 15.	Bij 17 ligt grens hoger dan bij 15	
115	Ik heb liever niet dat ze voor haar 18 ^e drinkt. Drinken ze toch dan mag ze maar 2 of 3 drankjes, niet te veel. Ik heb nog nooit meegemaakt dat ze bezopen thuis is gekomen. Sancties.. ja, verbieden helpt eigenlijk toch niet. Gebeurt het toch dan zou ik er met haar over praten. Dat ze niet straalbezopen thuis komt.	Liever niet voor 18 2 of 3 drankjes Erover praten. Niet straalbezopen thuiskomen.	

Thema's na selectieve codering: onduidelijke regels en weinig sancties.

Deelvraag 5: beïnvloeding

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
1	Ik heb een goede vriendin die tegen alcohol is. Daar praat ik wel eens mee, maar ik ben het niet altijd met haar eens. Druk ervaar ik niet door andere ouders.	Vriendin is tegen alcohol Ervaar geen druk	Door vrienden, klasgenoten Door ouders Door media
2	Is niet echt van toepassing geweest voor mij, maar het zou wel kunnen zijn. Ik spreek niet zoveel andere ouders.	Niet van toepassing	Zelf niet beïnvloedbaar Eigen mening
14	Nee, nee, ik word... ik ben niet echt beïnvloedbaar.	Niet beïnvloedbaar	
24	Zeker de media hier is alles op te vinden. En de reclame op allerlei manieren krant, tv, internet en zo. Ze willen erbij horen en vooral geen watje zijn ten opzichte van iemand die wel alcohol drinkt. Want eigenlijk vinden ze het helemaal niet lekker.	Media Reclame Krant, tv, internet Erbij horen	
32	De nieuwe dingen zoals al die extra smaakjes waardoor ze het lekkerder maken voor jongeren. Je bent jong en je wil ontdekken.	Nieuwe dingen	
38	Ik kijk wel een beetje naar hoe de kennissen in mijn omgeving dat doen met hun pubers. En je kijkt natuurlijk ook naar je eigen jeugd. Mijn vader was er makkelijk in hoor. Ik dronk op mijn 14 ^e een portje, dan kon ik beter slapen. Ja, soms wil ik wel eens het gesprek aangaan met de vrienden van S. Vooral omdat die ouders er dan blijkbaar niks om geven. Dat vind ik raar. Maar dat zijn wel andere jongeren dan mijn dochter. Wat stoerder en geen grenzen. Een vriendin van S. Die bijna 18 is, ik bedoel als zij niks meer	Kijk naar kennissen Eigen jeugd Gesprek met vrienden van dochter	

	haalt, dat zou schelen. Een keer toen ik S. Ging ophalen van Jojo toen zag ik gewoon aan haar en die vriendin dat het te veel was. Ze hoort daar geen alcohol te krijgen. Maar dn krijgt ze het toch weer voor elkaar via anderen.		
46	Uhhh, door vrienden en vriendinnen. En door media en reclame, tv-reclames, televisie, radio. Iets wat niet mag is altijd spannend. Ik word misschien beïnvloed door de wederhelft. Is niet echt van toepassing bij ons denk ik.	Vrienden Media, reclame Wat niet mag is spannend Ik door wederhelft Niet van toepassing	
56	Ik denk dat vrienden, zussen en klasgenoten erg veel invloed hebben op mijn dochters.	Vrienden, zussen, klasgenoten	
62	Beïnvloeden is ten gunste van en niet ten gunste van, want uh een vriendin of uh een vriendin van mijn dochter heeft heel veel vriendinnen gehad die gewoon op de grond lagen, 's nachts en waardoor ze dus zelf een keer ouders heeft moeten bellen. En waarvan ze dus weet: zo ver laat ik het nooit gaan, dat vind ik echt veel te gênant, dat ga ik niet doen.	Ten gunste en niet ten gunste Vriendinnen op de grond Ouders moeten bellen	
66	Vrienden..... Ja vooral vrienden denk ik. Dat is gewoon heel belangrijk. En ik denk dat als je als ouder veel drinkt, dat je kinderen dan ook veel meer gaan drinken.	Vrienden Ouders die veel drinken	
72	Door vrienden. Die mogen dan ook even niet komen als er teveel gedronken is.	Vrienden	
74	Ze mogen drinken als ze 16 zijn. Ik denk dat media wel van invloed zijn, en dat het normaal is.	Media Dat het normaal is	
87	Door mijn partner, die geeft er niet om namelijk, door vader en partner, door vriendje en familie, ja eigenlijk gewoon alle mensen om je heen. Zo werkt dat toch, iedereen kijkt naar hoe mensen omgaan met drank. Door media wordt mijn kind niet beïnvloed, ik zie er ook eigenlijk maar heel weinig voorbij komen. Als mensen om je heen niks drinken dan ga je automatisch ook minder drinken, maar dat is dus ook andersom. Als mensen om je heen wel veel drinken dan drinkt de ander ook meer. Door informatie die ik lees over alcohol ga ik anders met mijn kind om. Drinken is puur voor je plezier drinkt, maar dat het nergens goed voor is zelfs alleen maar slecht.	Door partner, vader, vriendje, familie Niet door media Als mensen meer drinken, drink je mee Door informatie ga ik anders om met alcohol Is alleen maar slecht	
89	Veel door de vrienden waar ze mee om gaan. Die zijn op dit moment belangrijker dan de regels van ouders. De media doet ze	Vrienden Belangrijker dan ouders	

	<p>niks denk ik, heb ik het gevoel in ieder geval. Ik denk dat ik in mijn beslissingen door weinig dingen wordt beïnvloed.</p>	<p>Media niet Zelf niet beïnvloed</p>	
90	<p>Ze worden beïnvloed door ... de ouders, vrienden en klasgenoten. De jongste gaat soms niet naar bepaalde feestjes, omdat ze haar klasgenoten niet zo dronken wilt zien. Als wij worden uitgenodigd met een wijnarrangement, ... heb ik altijd last van groepsdruk. Daarom neem ik van alles de halve hoeveelheid.</p>	<p>Ouders, vrienden, klasgenoten Zelf last van groepsdruk bij wijnarrangement</p>	
96	<p>Door uh ons ook wel denk ik, door ploeggenoten en door uh de groep waarmee ze op stap gaan. Als ouders alcohol drinken, drinken de kinderen het ook wel denk ik, ouders worden daarin toch al snel als voorbeeld gebruikt. Nee ik laat me niet beïnvloeden door anderen, ik bepaal zelf welke regels ik stel ten aanzien van alcoholgebruik bij mijn eigen kinderen.</p>	<p>Door ouders, ploeggenoten, groep Als ouders alcohol drinken, drinken kinderen ook Zelf geen beïnvloeding, eigen regels</p>	
100	<p>Door ons, grote zus, omgeving met wie je omgaat, vriendinnen, geen slechte invloed of zo, voorheen met de oude regels wachtten jongeren tot ze 16 waren maar nu duurt het te lang en gaan ze onderzoeken. Er is wel opjutgedrag. Nee, word zelf niet beïnvloed, ik heb m'n ideeën, stel eigen regels.</p>	<p>Door ouders, zus, vriendinnen Tot 18 duurt te lang Opjutgedrag Zelf niet beïnvloed, eigen regels</p>	
102	<p>Ik word beïnvloed door mijn partner, zodra hij iets pakt heb ik ook meteen zin in een drankje. Door de media voel ik me niet beïnvloed hoor.</p>	<p>Door partner Niet door media</p>	
113	<p>Ik denk wel door de vrienden. Ik denk niet dat ze beïnvloed worden door de media. Je praat er wel over met andere ouders. Over van tolereer jij en... of tijden dat ze thuis mogen komen. Dus ja.. contact met andere ouders.</p>	<p>Door vrienden Media niet Andere ouders</p>	
115	<p>Ik denk door vriendinnen, vrienden en klasgenoten misschien. Dat ze zeggen van uhm.. drink maar of geeft toch niet uhm.. of ken geen kwaad. Ook door reclames over alcohol en drank. Zelf word ik niet beïnvloed. Ik heb mijn eigen standpunten daarin en hoef niet naar iemand anders te kijken.</p>	<p>Door vrienden en klasgenoten Reclames over alcohol en drank Eigen standpunten</p>	

Thema na selectieve codering: door vrienden en familie.

Deelvraag 6: campagnes

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
1	Ik ken die avonden over drugs en zo, informatiebijeenkomsten, folders en zo'n boek.	Avonden over drugs Informatiebijeenkomsten Folders, boek	NIX18 BOB LZNV Voorlichting school Voorlichting gemeente Stapavonden
2	Ik ben niet echt bekend met interventies of campagnes.	Niet echt bekend	
14	Nou, ik vind dat bijvoorbeeld die campagne van Sire, dat helpt dat je dan er toch bij nadenkt.	Sire	
24	Ik ken eigenlijk geen campagnes, is dat erg?	Ken geen campagnes	
32	Die moeder die die jongen overheert in het Duits. Die van uhm NIX18. Ik ken geen Zeeuwse campagnes. Op school hebben ook alle ouders een voorlichting gehad over alcohol en drugs. Daar ben ik geweest en dat was ook goed geregeld.	Moeder overheert jongen NIX18 Geen Zeeuwse Voorlichting school, goed geregeld	
38	Nou, dat het onder de 18 niet mag.	NIX18	
46	Uhhhh, b- BOB, BOB reclame, ik ben de BOB. Zeeuwse campagnes? Nee, geen idee. Oh van de gemeente Goes, oh ja daar hebben we een brief over gekregen. We zijn aangeschreven door de gemeente Goes. Naar aanleiding van een voorlichtingsavond voor de stappende jeugd. Dat klopt. Folders heb ik wel gelezen. Ja.	BOB Geen Zeeuwse campagnes Gemeente Goes: brief, voorlichtingsavond Folders gelezen	
56	Ik ken NIX 18.	NIX18	
62	Nee, eigenlijk niet. Ja wel de slogan van niks voor je achttiende, die zie je wel vaak bij de supermarkten, maar echt de reclames op televisie die nu op dit moment in de reclameblokken voorkomen weet ik niet zo. (LZNV) Wel van gehoord maar ik heb er geen beeld bij.	NIX18 Geen beeld bij LZNV	
66	Uh... BOB? NIX18? Oh ja, dat staat wel eens op de kassa, toch? Laat ze niet verzuipen? Uhh, nee dat ken ik niet. Ja op school hebben ze wel eens voorlichting gegeven voor die jongens. Weet niet waar 't van was. En ook wel eens van een stichting, in de kerk of zo. Dat was voor de ouders. Daar zijn wij toen naar toe geweest, ik vond 't echt schokkend dat alcohol zoveel invloed heeft ja.	BOB NIX18 LZNV ken ik niet School voorlichting Voorlichting van stichting, schokkend	

72	In de kerk kwam een ex-verslaafde zijn verhaal doen, dit was wel erg indrukwekkend. De gemeente Kapelle organiseert wel informatieavonden, maar daar ben ik niet naartoe geweest.	Verhaal ex-verslaafde was indrukwekkend Gemeente Kapelle informatieavonden, niet geweest
74	Ik voel me niet zo heel sterk aangetrokken om mee te gaan naar die kroegentocht. Ik heb ook geen idee welke campagnes er zijn.	Niet naar kroegentocht Geen idee van campagnes
87	Alleen maar die van op TV, oh ja de NIX uhh spotjes. Van de gemeente de informatie, ik weet dat zij 'laat ze niet verzuipen' die campagne hebben.	NIX18 Gemeente, LZNV
89	Die van langs de weg... BOB. Die vind ik heel goed. Dan denk je daar toch elke keer weer aan. Ja en er is er nog 1 op TV. Ik heb inderdaad weleens van Laat ze niet verzuipen gehoord, maar ik wist niet dat die Zeeuws was eigenlijk. Die voorlichtingen ken ik niet, maar daar zou ik ook niet naar toe gaan eigenlijk.	BOB 1 op TV (NIX18) LZNV, wist niet dat dit Zeeuws was Voorlichtingen ken ik niet, zou ik niet naar toe gaan
90	Uh NIX18 en Sire. Dit wordt besproken op school tijdens de lessen. Zelf zijn we naar een voorlichting over pubers geweest in de gemeente.	NIX18 Sire Voorlichting gemeente
96	Uh ja de campagnes van niet onder de 18 drinken, kom hoe heet die ook alweer.... NIX18, dat is hem en Sire die ken ik ook. Zelf zijn we naar een uh voorlichtingsavond op de middelbare school die werd gegeven door de politie, dat ging over kinderen en drugs en alcohol.	NIX18 Sire Voorlichtingsavond op school door politie
100	Ja alleen die reclames van NIX onder de 18 of zo, ja, Laat ze niet verzuipen dan mag je als ouder uit in Renesse of zo en alcoholvrijfeestjes, daar zijn ze nu dus overheen, voorlichting van de gemeente.	NIX18 LZNV Ouders uit in Renesse Alcoholvrije feestjes Voorlichting gemeente
102	BOB en NIX18 van de reclames. Ben eigenlijk niet bekend met voorlichtingen en zo.	BOB NIX18
113	Afspraak is NIX. Ik ken geen Zeeuwse campagne eerlijk gezegd... Ja, die van postbus 51, die spotjes zeg maar.	NIX18 Geen Zeeuwse campagne Postbus 51
115	NIX, NIX onder de 18. Een Zeeuwse ken	NIX18

	ik niet. Ja, op school wordt er denk ik wel voorlichting gegeven. Maar ik ben er niet echt bekend mee. Op school zijn wel alcoholvrije feesten.	Voorlichting op school Alcoholvrij feest op school	
--	---	---	--

Thema's na selectieve codering: landelijk en via gemeente.

Deelvraag 7: ondersteuningsbehoefte

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
1	Een vriendin van me zit in een groep met betrekking tot alcohol, en dat is echt gericht op Westkapelle. Via folders heb ik wel eens op websites gekeken. Toen heb ik ook eens zo'n boek gekregen. Ik ga niet naar informatiebijeenkomsten. Misschien ondersteuning voor ouders waarvan jongeren echt heel veel drinken. Maar ja, dat zijn juist de ouders die niet komen. En roepen zelf: 'Mijn kind doet het niet'.	Voorlichting groep Westkapelle Folders, websites, boek Ondersteuning voor ouders waarvan kinderen veel drinken	Niet nodig Voorlichting op school Voorlichting online Contact ouders
2	Het is hier wel eens geweest, maar dat was meer over drugs. Ik heb geen informatie gezocht of bijeenkomsten geweest. Ik weet het allemaal wel.	Meer over drugs Ik weet het allemaal wel	
14	Nee, dat los je toch op in je eigen netwerk.		
24	Bijeenkomt met een deskundige samen met andere ouders die kinderen hebben met dezelfde leeftijd.	Deskundige	
32	Een spreker of een ervaringsdeskundige op school laten komen lijkt me een goede voor jongeren. Een kroegavond vind ik een goed idee. Een voorlichting op school trekt niet zoveel mensen denk ik. En dan voor de jongeren met hun ouders.	Spreker school Kroegavond	
38	Ik ben daar niet zo mee bezig. Niet echt veel steun nodig.	Niet mee bezig Geen steun nodig	
46	Ze zijn er, maar wij maken er geen gebruik van. Ik heb er geen behoefte aan. Nee.	Geen gebruik van Geen behoefte	
56	Ik denk wel dat het voor veel ouders nuttig is om geconfronteerd te worden met mensen die als tiener blijvende schade hebben opgelopen door alcoholgebruik.	Confrontatie mensen met schade door alcohol	
62	Het is wel erg gericht op dat de ouders het in handen hebben. Bij de gemeente zijn er ook van die stapavonden hoorde ik van vrienden. Ik kan het niet goed zeggen of jongeren worden voorgelicht op school of tijdens het stappen. Je weet dat er wel eens met van die bandjes wordt gewerkt.	Gericht op ouders Stapavonden Bandjes	
66	Nee, daar heb ik geen behoefte aan. Kijk, J. is de vijfde dus op een gegeven moment weet je	Geen behoefte	

	t wel, dan is het niet meer nodig. Maar ik vond toen zo'n informatieavond wel fijn. Maar dat heb ik nu niet meer nodig.	Bij 5 ^e kind weet je 't wel
72	Ik heb geen behoefte aan iets anders. Voor ons is het goed zo.	Geen behoefte
74	Ik zou het wel fijn vinden als ouders allemaal op één lijn zitten en dezelfde grenzen hanteren. Dan ga je als ouders niet onderuit.	Ouders op 1 lijn
87	Online info is altijd handig en ik kan er nu toch niet zo veel meer in veranderen, het is nog een jaar. Ik denk dat een goed voorbeeld voor je kind zijn het allerbeste is. Voorlichtingen aan kinderen zelf helpt ook wel denk ik, op het niveau van het kind. In huis en op scholen.	Online info Goed voorbeeld is allerbeste Voorlichting voor kind helpt
89	Ik heb eigenlijk niet echt behoefte aan ondersteuning. Voorlichtingen over de gevolgen is wel altijd goed, als ouder zijnde is dat toch altijd lastig uit te leggen. Voor kinderen is het ook belangrijk om te horen wat de gevolgen kunnen zijn. Bijvoorbeeld door een voorlichting in de eerste klas of zo. Later is denk ik al te laat en heeft het geen nut meer.	Geen behoefte Voorlichting over gevolgen is goed Voorlichting brugklas, daarna is het te laat
90	Evaluëren met andere ouders van leeftijdsgenoten lijkt me leuk, uh maar dan vooral om van gedachten te wisselen. Om uh te bepalen of je niet te streng bent of juist te los, want je wil dat je kind mee kan.	Evaluëren met andere ouders
96	Na daar heb ik geen voorkeur in, dat weet iedere ouder op zich wat het beste is voor zijn kind. Maar uh als ik moest kiezen dan een algemene voorlichting met een hele groep, dat je weet dat je niet alleen bent, een voorlichting in groepsverband.	Geen voorkeur Iedere ouder weet wat beste is Liever voorlichting in groepsverband
100	Nee ik zou alleen wat strenger kunnen zijn, ik weet hoe het eigenlijk zou horen en zou moeten, ik probeer een weg te vinden daartussen.	Wat strenger zijn Probeer weg te vinden
102	Niet zozeer voor mij maar voor de kinderen misschien op school? Ik weet het eigenlijk niet zo goed.	Niet voor mij, voor kinderen op school
113	Nee, ik heb op dit moment niet het gevoel dat ik daar zelf behoefte aan heb nee.	Niet het gevoel dat ik daar behoeften aan heb
115	Dat de kinderen zelf voorlichting krijgen op school. Misschien dat het helpt als ze zelf inzien wat er kan gebeuren als je te veel alcohol drinkt.	Voorlichting op school

Thema na selectieve codering: voorlichting voor kinderen.

Bijlage IV: Labeling interviews jongeren

Deelvraag 1: nieuwe leeftijdsgrens

Resp. nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
5	Aan de ene kant is het wel goed, want je hersencellen sterven er van af. Aan de andere kant is het ook een beetje jammer want dan ben je net bijna 16 en dan gaat het weer omhoog.	Goed, want hersencellen sterven af Jammer, ben je 16 gaat het omhoog	Minder snel alcohol drinken Goed voor hersenen
6	Ik vind het op zich wel goed want het is natuurlijk niet goed voor je, maar ik weet niet of het veel werkt.	Goed, want niet goed voor je Weet niet of t werkt	Stiekem drinken Geen voordelen
13	Het maakt me niks uit, want ik denk dat het weinig verschil maakt of je 16 of 18 bent hoor. Het ligt eraan in welke mate je drinkt.	Maakt niks uit, 16 of 18 Mate drinken maakt uit	Rijden + drinken Onzin
23	Beter voor je hersenen. Jongeren gaan het toch stiekem doen als je nog geen 18 bent, maar ja dan heb je wel sneller kans op een boete.	Beter voor hersenen Stiekem drinken	
28	Ja ikzelf zie het zo, dat de leeftijd om echt te beginnen met alcohol verhoogd is van veertien naar zestien jaar dus dat is wel een voordeel. Het uitgaansleven voor jongere kinderen is minder. Je begint steeds meer in te drinken bij vrienden thuis waardoor er meer te dronken mensen rondlopen die de gevaren niet zien.	Van 14 naar 16 jaar Nadeel: uitgaansleven jongeren is minder Steeds meer indrinken thuis Meer dronken mensen	
40	(lacht) Ik denk dat ik het aan de ene kant goed vind omdat je daarmee toch de kans op ja, weet ik veel, gekken die zich helemaal lam zuipen vermindert. Maar aan de andere kant denk ik dat als je het verhoogt, ik bedoel, als mensen er aan willen komen dan komen ze er toch wel aan. Dus dat mensen het dan stiekem gaan doen. Dat is dan cool en slaan ze daar in door.	Goed, minder gekken die zich lam zuipen Ze komen er toch wel aan, stiekem, cool	
48	Nou, totaal geen voordelen dus. Uhm. Nu wil ik het stiekem doen.	Geen voordelen Nu stiekem doen	
58	Ja hoe heet 't, van mijn ouders mocht ik vanaf m'n 16e al ongeveer al drinken, maar ja haha 't is wel beter dat je vanaf je 18 ^e mag drinken, want dan heb je, ja hoe heet, hoe weet, dan gaan je hersenen minder kapot van.	Van ouders al bij 16 drinken Wel beter bij 18, hersenen minder kapot	
66	Je zou denken dat er minder jonge mensen zijn die drinken, maar dat is	Geen voordelen	

	<p>eigenlijk helemaal niet zo. Dus ik weet eigenlijk niet echt wat er een voordeel aan is.</p> <p>Nou ik vind het bijvoorbeeld wel raar dat je met 16,5 mag autorijden maar dat je niet mag drinken. Dat vind ik dan wel raar, maar ik heb er geen problemen mee of zo.</p> <p>Dat mensen stiekem gaan drinken en indrinken en apelazarus op feestjes komen dan.</p>	<p>Je mag met 16,5 autorijden maar niet drinken</p> <p>Mensen drinken stiekem en komen apelazarus op feestjes</p>	
68	<p>Ja uh je hersenen kunnen volgroeien meer en uhm je laat ze uh pas later in contact komen.</p> <p>Ja ik vind niet echt nadelen eigenlijk</p>	<p>Hersenen kunnen volgroeien</p> <p>Niet echt nadelen</p>	
72	<p>Ja, op zich wel goed. Euhm ja, je wordt er dommer van of zo zeggen ze altijd. Dat er iets van je hersencellen gaan afsterven.</p>	<p>Op zich goed</p> <p>Je wordt dommer</p> <p>Hersencellen sterven af</p>	
74	<p>Ik vind het niks, we drinken toch wel.</p>	<p>Ik vind het niks</p>	
84	<p>Nou ja, voordeel, nou ja het zal beter zijn voor de gezondheid van de jongeren. Ik ben zelf niet zo'n voorstander de regel eigenlijk.</p> <p>Nou ja perse nadelen, ik denk dat het toch wel gebeurt. Alleen nu uh, wordt het allemaal sneaky gedaan.</p>	<p>Beter voor de gezondheid</p> <p>Geen voorstander van de regel</p> <p>Nu sneaky gedaan</p>	
87	<p>Ik zie eigenlijk geen voordelen, maar misschien doordat de leeftijd nu naar 18 gaat, zullen mensen later gaan beginnen met alcohol drinken.</p> <p>Nou ja, als mensen willen drinken dan lukt dat toch wel, zeg maar. Dus ik bedoel, aan alcohol komen ze sowieso. Doordat de leeftijd naar 18 is, kunnen mensen bij horecagelegenheden pas vanaf 18 jaar wat drinken terwijl dit eerst 16 was. Dus wat krijg je... Die jongeren gaan veel meer thuis drinken, waar ze dus eerder zichzelf in coma zuipen, aangezien er in een café op je gelet wordt: je krijgt geen drank meer mee als ze zien dat je heel erg zat bent. Dus slecht voor de horeca en slecht voor jongeren die zich thuis in coma zuipen.</p>	<p>Geen voordelen</p> <p>Later beginnen met alcohol</p> <p>Als mensen willen drinken lukt dat toch</p> <p>Jongeren gaan meer thuis drinken</p> <p>Eerder in coma</p> <p>In café wordt opgelet</p> <p>Slecht voor horeca en jongeren zuipen thuis in coma</p>	
90	<p>Uh ja, dat steeds minder kinderen onder de leeftijdsgrens gaan drinken. Na het gebeurt nog wel maar wel ietsjes minder.</p> <p>Ja een nadeel is dus dat wij het niet meer mogen onder de 18 en het is toch wel lekker en gezellig.</p>	<p>Steeds minder onder de 18 gaan drinken</p> <p>Nadeel dat wij het niet meer mogen</p>	
97	<p>Haha ... dat er minder mensen in coma</p>	<p>Minder mensen in</p>	

	liggen. (Nadeel) Ik mag niks drinken en dat je ouders strenger worden daarop.	coma Ik mag niks drinken	
102	Ik zie er vrij weinig voordelen van in, haha. Een nadeel? Ja uh ik kan zelf geen bier halen in de club of waar dan ook of in de winkel.	Weinig voordelen Nadeel: zelf geen bier kunnen halen	
104	Het is veel gezonder om minder te drinken. Uhm iedereen die jonger is dan achttien gaat zich een soort van verzetten en het toch nog wel gaat doen maar dan stiekem.	Veel gezonder Verzetten en dan stiekem drinken	
110	Ik vind het onzin. Ja ik snap echt niet waarom ze dat gedaan hebben. Ze drinken toch wel of het nou mag of niet. Ze kunnen toch wel aan alcohol komen.	Onzin, drinken toch wel, komen toch wel aan alcohol	
112	Ik zie geen voordelen, alleen maar nadelen. Het is echt onzin. Nadeel is dat ze stiekem gaan drinken en dat de ouders het toch wel voor ze kopen.	Geen voordelen, onzin, stiekem drinken, ouders kopen het toch wel	

Thema's na selectieve codering: beter voor gezondheid en stiekem drinken.

Deelvraag 2: alcoholgebruik

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
5	Toen ik 13 was, kreeg ik een slokje gele wodka van mijn nicht. Ik voelde me wel cool toen. Als er iemand alleen thuis is, drinken we daar en soms buiten of onderweg.	13 jaar eerste slokje Voelde me cool Drinken bij iemand alleen thuis, buiten, onderweg	Eerste slokje bij 4, 5, 6 jaar (via familie) Eerste glas 11-15
6	'Toen ik 14, 15 was of zo, dronk ik voor het eerst in Jojo. We drinken in de discotheek of bij iemand thuis of af en toe buiten op straat.	14, 15 jaar eerste glas Jojo Discotheek, bij iemand thuis of buiten op straat	Speciale gelegenheden Elk weekend Nooit
13	Ik drink vooral in het weekend. Bij iemand die alleen thuis is. Niet als ik de volgende dag naar school moet. Doordeweeks of zo gewoon niet. Meestal gewoon bier.	Drinken in weekend Iemand die alleen is Niet op schooldagen Gewoon bier	2 tot 20 glazen Dronken geweest Voordelen:
23	Mijn eerste slokje was thuis toen ik 15 was. Ik dronk samen met mijn vader, maar vond het toen echt vies. Ik durf meer als ik gedronken heb en de feestjes zijn dan leuker, maar vind anderen soms echt irritant als ze gedronken hebben.	15 jaar eerste slokje Met vader, vies Ik durf meer, feestjes zijn leuker Anderen irritant met alcohol Ik wil weten wat ik	Gezellig Grappig Losser Nadelen: Kotsen Kater

	Ik wil altijd nog wel weten wat ik doe. Als ik moet spugen, stop ik.	doe Stoppen bij spugen	Comazuipen gaat te ver
28	Ik ben op mijn vijftiende echt begonnen met drinken, maar mijn eerste slokje was op mijn veertiende. Ik drink meestal met vrienden op de stapavonden en bij het naborrelen op het werk. Gemiddeld drink ik van tevoren wel twee of drie glazen en tijdens het stappen toch wel vijf glazen. Ik ben wel echt een paar keer echt dronken geweest. Zelf heb ik geen ervaring met comazuipen, maar een vriendin van mij heeft wel een keer zoveel gedronken dat ze mee moest naar het ziekenhuis. Je komt meer los wanneer je drinkt, je wordt spontaner. Het overgeven van alcohol vind ik heel vervelend en het wakker worden met een kater. Wanneer ik wazig ga zien dan stop ik ook met drinken. We gaan meestal bij iemand thuis indrinken en af en toe lopen we wel is naar buiten om het daar op te drinken. Vaak kregen we het via ouders en oudere vrienden. Ze vragen hier vaak geen identiteitskaart bij de bar dus dat is wel makkelijk.	15 jaar eerste glas Drinken op stapavonden en naborrelen op werk 2-3 glazen, stappen 5 glazen Paar keer dronken geweest Vriendin comazuipen Voordeel: losser en spontaner Nadeel: overgeven, kater Bij iemand thuis indrinken of buiten Meekrijgen via ouders en oudere vrienden Vragen geen ID bij de bar	Drinken thuis, bij vrienden, in de stad, op terras, op straat, schuurtje, zolder
40	Ik heb zelf wel eens te veel op. Toen moest ik heel veel kotsen en ben ik slaap gevallen. Ik was 15 jaar toen ik voor het eerst dronk. Ik vroeg het hier thuis en het was hier op het terras. Ik vond het lekker. Dronken was ik voor het eerst toen ik 16 jaar was. En heb het wel eens vaker gehad dat ik wel eens iets te veel op had. Dan doe je een beetje stomme dingen.	Te veel op, kotsen 15 jaar eerste glas Lekker 16 jaar dronken Stomme dingen doen als je te veel drinkt	
48	Ik was uhh, 11. Me ouders gaven me dat. Gewoon thuis volgens mij, kweenie meer precies. Ik drink bij oud & nieuw en bij verjaardagen meer niet ooh. En ook nie altijd weet je. Verschilt gewoon, nu bij feestje van iemand die 16 wordt ofzo he, drie glazen ofzo, nie meer oh. Haha, nou ik zeg eerlijk, ben nog nooit dronken geweest. Ik drink gewoon thuis en zo, bij vrienden en al.	11 jaar Ouders gaven het Oud & Nieuw, verjaardagen, feestjes 3 glazen Nooit dronken Drink thuis en bij vrienden	
58	Ik was 4 of zo.	4 jaar eerste glas	

	<p>Zag bij mij een keer in de schuur staan ik had drinken nodig dus uh en toen was er zo'n glas en ik wist niet wat was dus uh en dronk t, m'n eerste slokje Ik drink bier als ik feestje heb of zo. Film kijken op zaterdag, krijg rum met cola, van mijn vader man. Ik drink elke week ongeveer. Gewoon eh, nja niet zoveel eigenlijk uh ik ben verstandig. Ik drink geen 20 of 10, ik drink uhh 4 of 5. Ik ben nooit dronken geweest. Is normaal is toch drinken man. Ik heb 't (comazuipen) wel eens meegemaakt, nee ik niet iemand anders gezien, lijden. 't Was wel een beetje dom van hem eigenlijk. Als je veel gaat drinken wordt beetje verlamd of uhh verdoofd en als je gaat vechten voel je die klappen niet, vind ik hé. Gewoon drinken tot uh je dronken bent vriend dan moet je gewoon stoppen. Ik drink thuis in m'n hoesel of uh in de kroeg met m'n vrienden.</p>	<p>Drink bier bij feestje Bij film rum-cola van vader</p> <p>Drink elke week 4 of 5 glazen</p> <p>Nooit dronken</p> <p>Drinken is normaal Comazuipen gezien, beetje dom</p> <p>Verlamd, verdoofd door drinken, voel je klappen niet Drinken tot je dronken bent</p> <p>Thuis in m'n hoesel of in de kroeg</p>	
66	<p>Toen ik vijftien was denk ik. Dat was met vriendinnetje der examenfeest en dat was Jillz en dat vond ik echt niet lekker. Zo'n rood ding bij het postkantoor in Goes. Niet meer dan 3 flesjes per stapavond. Flesje bier of Liefmans ofzo. Niet achter elkaar drankjes, colaatjes. Ik had een sweet sixteen en ik was nog maar veertien. Vroegen we om cola was de reactie 'Wil je cola Malibu of Bacardi?' nou wat dacht je van normale cola? Was dat er niet hadden ze alles op voorhand op gemixt er vanuit gaande dat iedereen drinkt. (indrinken) Wij hebben een schuurtje en een zolder bij vrienden rond Lewedorp."</p>	<p>15 jaar Examenfeest Niet lekker</p> <p>3 flesjes per stapavond</p> <p>Bij 14 jaar vragen cola Malibu of Bacardi?</p> <p>Schuurtje en zolder Lewedorp</p>	
68	<p>Uhm ja, ik denk 13. Op een feestje van een vriendje maar ik had niet echt iets van ik wil nog een keer Bij hem thuis, gewoon een slokje bier Niet lekker. Ja, we drinken bij Goes El toro</p>	<p>13 jaar Feestje van vriend</p> <p>Niet lekker</p>	
72	<p>Euhm ja, Shandy was dat, negen was ik toen, dat was gewoon thuis weet niet meer wat ik ervan vond.</p>	<p>9 jaar Gewoon thuis</p>	
74	<p>Ik kreeg van mijn broer het eerste slokje op een verjaardag op mijn 15e. Ik drink</p>	<p>15 jaar Van broer</p>	

	<p>alcohol in het weekend en op vakantie en af en toe tussendoor. Verder ook op vakantie. Ook eigenlijk altijd op een bijzonder gelegenheid een wijntje of biertje. Met de jongens in het weekend drink ik meestal 4, soms 5. Op de zaak meestal 1 of 2. In totaal in het weekend 7 of zo. Op zondag meestal 1 of 2 en op zaterdag 5 of zo. Ik drink eigenlijk altijd gewoon bier, 5%, soms op een feestje wel een sterke drank als iemand dat heeft gehad. Doordeweeks wel eens Radler 2%. Ik ben nooit kruipend naar huis gegaan, maar wel gewoon iets gezellig. Ik heb wel het besef dat ik uit moet kijken. In het weekend drinken we thuis, ook wel eens in de stad, in Goes op de grote Markt. Ik mag altijd naar binnen maar krijg niet overal wat mee. In El Toro mag je niet mee, uhm, denk toch wel dat je wel naar binnen mag.</p>	<p>Alcohol in weekend en vakanties</p> <p>Bijzondere gelegenheid</p> <p>4-5 glazen</p> <p>Nooit kruipend naar huis</p> <p>Thuis, in de stad, El Toro mag je toch naar binnen</p>	
84	<p>Ik was 12 of zo, misschien jonger. Toen ik 13 was of zo, mocht ik wel eens thuis een breezer drinken. Toen moest en zou ik wat van alcohol drinken en dat mocht niet. En toen hadden mijn ouders zoiets van: dan maar zo'n halve verkapte limonade, waar achteraf net zoveel in zat als bier.</p> <p>Ik drink in het weekend, na de voetbal en op vrijdag na werk of school. Heel soms door de week, maar dat is uh, misschien maar een keer in de maand.</p> <p>Ik drink misschien meer dan 10 biertjes. Het kan heel leuk zijn, maar nou ja, als je uh eenmaal dronken, als dat laveloos is dan is dat niet leuk natuurlijk. Dan ben je te ver gegaan.</p> <p>Ik ken iemand die zich in coma gezopen heeft ja. Ik heb het zelf nog nooit zo ver gehad.</p> <p>Een voordeel aan alcohol drinken is dat het gezellig is en het uh neemt een beetje de remming weg. Het kan mensen dichterbij elkaar brengen, als je niet te ver gaat.</p> <p>Een nadeel is dat het schadelijk is en dat uh sommige mensen er verslaafd aan raken. Of dat ze vervelend worden en dingen kapot gaan maken. Eigenlijk als je het voor wat anders gebruikt dan voor alleen te ontspannen. Het moment dat je het voor andere dingen gaat gebruiken</p>	<p>12 jaar 13 jaar thuis breezer drinken</p> <p>Drinken in weekend, na voetbal, vrijdag na werk of school Meer dan 10 biertjes</p> <p>Leuk, maar laveloos gaat te ver Ken iemand in coma gezopen</p> <p>Voordeel: gezellig, neemt remming weg, Brengt mensen dichterbij</p> <p>Nadeel: schadelijk, verslaving, vervelend worden, dingen kapot maken</p> <p>Fout als je alcohol voor andere dingen gebruikt dan ontspanning</p>	

	denk ik dat je fout bezig bent.	
87	<p>Voor het eerst? Weet ik veel, toen ik 9 was denk ik, van m'n moeder. Dan zei je van 'ah mam, mag ik bier proeven' Ik vond het toen heel erg smerig, echt heel vies, en ik zei dat ik nooit meer alcohol ging drinken.</p> <p>Bij een feestje van vrienden, als we naar de stad gaan, als je op het terras zit. Maar wel altijd in het weekend op vrijdag en zaterdag. Ik krijg het gewoon mee. Gemiddeld op een avond? Na ja, als we eerst bij iemand in gaan drinken dan is dat vaak uhm, sterke drank, gemixt met bijvoorbeeld cola. Bijvoorbeeld rode wodka. Nou ik zou zeggen, twee, drie, vier drankjes. En dan daarna ga je naar de stad en dan ga je natuurlijk niet zulke dure drank kopen, dus dan zit je meestal aan de wijn. Dan heb je een paar wijntjes gedronken, dus laten we zeggen twee wijntjes. En dan doe je een shotje. Daarna doe je nog een wijntje. Daarna ga je naar El Toro, daar ga je aan dat goedkope, UFO. Daarna ga je aan vijf, zes ufo's. Dan zit je op twaalf drankjes of zo, maar ja dat is wel vanaf 10 uur tot 4 uur 's nachts, dus op zich valt het nog mee. Mijn ervaring met dronken zijn? Na ja, ik vind het wel ehhe heel leuk, ik bedoel, hoe ik erover denk heb ik wel zoiets, een feestje kan pas leuk zijn als mensen gedronken hebben. Ik bedoel, er zijn mensen die niet drinken, en die hebben het hartstikke naar hun zin, hartstikke leuk allemaal, ik kan dat niet. Ik moet wat gedronken hebben wil ik het gezellig hebben bij het uitgaan.</p> <p>Het is gezellig, bij dronken mensen zijn de grenzen wat minder. Je gaat wat meer los dan als je niet gedronken hebt.</p> <p>En ja, de nadelen zijn dat als je teveel gedronken hebt dat je over moet geven. En na ja, de volgende dag is nogal kut, als je gedronken hebt, ik bedoel dan kan je niet meer zoveel doen de dag erna.</p> <p>In de stad ga je vaak dingen door elkaar drinken, dan gaat het al vaak sneller, maar ik persoonlijk merk niet hoe zat ik ben, totdat eh, ik zeg maar thuis ben, dan pas merk ik hoe zat ik ben.</p> <p>We drinken vaak bij vrienden thuis, heel vaak hebben ze wel een leuk zitplekje</p>	<p>9 jaar Van moeder</p> <p>Echt smerig</p> <p>Drinken op feestjes, naar stad, terras, altijd in weekend</p> <p>Krijg het gewoon mee</p> <p>4 wodka, 3 wijntjes, 1 shotje, 6 ufo's</p> <p>Een feestje kan pas leuk zijn als er gedronken is</p> <p>Voordeel: gezellig, minder grenzen, wat meer los Nadeel: overgeven, volgende dag kut</p> <p>In stad dingen door elkaar drinken</p> <p>Ik merk thuis pas hoe zat ik ben</p>

	waar we kunnen zitten of zo als ouders niet thuis zijn. Of we doen een bvo'tje (biertje voor onderweg).	Bij vrienden thuis als ouders er niet zijn Bvo'tje	
90	<p>Mijn eerste slokje alcohol... ehm ja op mijn 13^e</p> <p>Meestal drink ik wat in het weekend of in de vakantie ja nooit door de weeks. Hoeveel ik drink, dat ligt eraan wat voor avond het is of er wat speciaals is zoals kampioenschap of ja als er niks is gebeurd dan gaat het allemaal wat rustiger aan he.</p> <p>Dat je dingen doet die je anders niet zo makkelijk doet, ja het geeft gewoon een lekker gevoel je bent gewoon ja een stuk blijer.</p> <p>Nadelen ja dat is natuurlijk wel meer dan voordelen. Mensen kunnen snel boos worden enne emoties zijn natuurlijk wat meer aanwezig.</p>	<p>13 jaar eerste slokje</p> <p>Drinken in weekend en vakantie Hoeveelheid hangt af van of er iets speciaals is</p> <p>Voordeel: je doet makkelijker dingen, geeft lekker gevoel, je bent blijer Nadeel: snel boos worden, emoties meer aanwezig</p>	
97	<p>Ik was 5,6 of zo. Van mn vader, haha. Bier, Heineken volgens mij. Thuis. Heel de familie was er bij. Op een verjaardag. 't Was vies.</p> <p>Ik drink wanneer ik zin heb en wanneer het me lukt om te fiksen. In het weekend of feesten.</p> <p>Lekker los gaan. Het is lekker en het is gezellig en je kan lekker proosten.</p> <p>Dat je in coma ligt. Dat sommige hun grens niet kennen en aan je zitten.</p> <p>Als ik moet kotsen dan stop ik.</p>	<p>5-6 jaar eerste slokje Van vader, bier, vies Drink wanneer ik zin heb en lukt om te fiksen</p> <p>In weekend of feesten Voordeel: lekker los gaan, lekker, gezellig, lekker proosten Nadeel: coma, grens niet kennen Stoppen bij kotsen</p>	
102	<p>Op mijn vijftiende denk ik, ja. Eehm dat was gewoon thuis bij iemand feestje of zo. Dronk toen een biertje of zo vond het echt vies man. Verder drink ik in het weekend vrijdag en zaterdag en als het vakantie is ook door de weeks.</p> <p>Eehm dan drinken we thuis of zo of bij iemand anders thuis of in Renesse.</p> <p>Haha ik drink hahaha eehm... gemiddeld denk ik eehm ja.. twintig bier.</p> <p>Voordelen van alcohol drinken is gezelligheid, vooral.. maar niet echt een voordeel wat belangrijk is. Nadeel is wel schadelijk voor je hersenen.. niet dat ik daar veel van merk hahaha oja, ja geld het kost wel wat geld, de helft van mijn maandelijkse appie loon. Grenzen in drinken.. wat gebruik ik, ik drink, tot ik eigenlijk geen zin meer heb, ja dat is mijn grens als ik zat ben of het zat ben. We drinken in bij vrienden thuis of hier</p>	<p>Eerste glas 15 jaar Echt vies man</p> <p>In weekend drinken en in vakantie</p> <p>Thuis of bij iemand anders thuis In Renesse Gemiddeld 20 bier</p> <p>Voordeel is gezelligheid Nadeel is schadelijk voor je hersenen</p> <p>Kost wel wat geld</p> <p>Ik drink tot ik geen zin meer heb Zat ben of het zat ben</p>	

	thuis.	Thuis of bij vrienden
104	<p>Ik was 13 en uh wilde het proeven, maar vond het totaal niet lekker.</p> <p>Eigenlijk alle gelegenheden waarbij er een gezellige sfeer is dan drink ik. Uhm het verschilt, op feestjes en festivals best veel. Comazuipen één keer meegemaakt op carnaval. Die jongen kon niet meer praten en was niet echt meer uh bij bewustzijn dus toen hebben we in paniek 112 gebeld. Uhm dat je losser wordt en niet meer uh niet meer overal bij stil staat en geniet van de sfeer. Een nadeel is een kater de volgende dag en dat uh je soms dingen zegt of doet die je normaal nooit zou doen. Ik stop als ik het gevoel heb dat ik genoeg heb of als mensen zeggen dat ik moet stoppen.</p>	<p>Eerste glas 13 jaar Totaal niet lekker Alle gelegenheden met gezellige sfeer Feestjes en festivals veel drinken Comazuipen op carnaval</p> <p>Voordeel: losser wordt Nadeel: kater</p> <p>Stop als ik genoeg heb of als mensen zeggen dat ik moet stoppen</p>
110	<p>Vroeger mocht ik van mijn opa en vader wel eens een slokje bier drinken, ja.. dat was mijn eerste slokje.</p> <p>Ik vond het wel lekker.</p> <p>Eigenlijk drink ik altijd wel alcohol. Maakt niet uit waar ik ben.. Geen feestje zonder alcohol toch?!</p> <p>Ik drink meestal bier... uh Heineken vooral. Met oudere vrienden drink ik vooral Bacardi cola.</p> <p>Het is toch kei grappig als iemand dronken is.. om te zien dan.</p> <p>Ja, ik ben al zo vaak dronken geweest. Meisjes worden knapper als je dronken bent haha!</p> <p>Zelf heb ik geen ervaring met comazuipen maar uh, ik heb wel een meisje gezien die naar het ziekenhuis moest omdat het niet goed ging.</p> <p>De ochtend erna is een groot nadeel van alcohol haha! De laatste keer was ik 3 dagen misselijk'.</p> <p>Vaak bij vrienden of thuis drinken we in. Maar uh, liever bij vrienden want m'n ouders vinden t niet zo leuk.</p>	<p>Eerste slokje bier van opa en vader</p> <p>Ik vond het lekker. Ik drink altijd alcohol. Geen feestje zonder alcohol Bier of Bacardi cola.</p> <p>Het is kei grappig om iemand dronken te zien. Ik ben al vaak dronken geweest. Meisjes worden knapper als je dronken bent. Geen ervaring met comazuipen. Nadeel: ochtend daarna</p> <p>Vaak bij vrienden thuis indrinken.</p>
112	<p>Ja, op het bouwkot toen in twaalf was. Het was Jupiler en ik kreeg het van een vriend.</p> <p>Ja, ik drink gewoon bij feestjes. Uhm... ja in de weekenden en vakantie ook wel. Uhh...ik ben zelf één keer heel erg dronken geweest. En sindsdien heb ik wel gewoon...een bepaald punt dat ik stop. Sommige dingen worden er leuker op, maar ook niet alles.</p>	<p>Eerste glas 12 jaar Jupiler</p> <p>Bij feestjes, weekenden, vakanties. Één keer heel dronken geweest. Sommige dingen worden er leuker op.</p>

	Nadeel, uuh.. ja je wordt er niet heel veel slimmer op. Uuhm.. ja ik stop als ik er genoeg op heb. We drinken gewoon bij een vriend thuis'.	Je wordt er niet slimmer van. Stop als ik genoeg heb Bij vriend thuis.	
--	---	--	--

Thema's na selectieve codering: eerste slokje via familie, stoppen bij kotsen.

Deelvraag 3: regels en sancties

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
5	Thuis mag ik niet drinken. Ze weten dat ik af en toe wel eens wat drink, maar daar geven ze niet om. Ze zeggen alleen hoe laat ik thuis moet zijn en dat ik niet teveel moet drinken, maar dat is meer voor de grap denk ik. Wanneer ik te laat thuis ben, mag ik de volgende keer niet op stap.	Thuis niet drinken Hoe laat thuis, niet teveel, voor de grap Volgende keer niet weg	Niet dronken thuiskomen Niet te veel drinken Thuis niet drinken Geen regels
6	De regel is vier biertjes op een avond of zo en niet bezopen thuiskomen.	4 biertjes niet bezopen	Geen sancties Alleen boze ouders
13	Ik mag niet teveel drinken want dan word ik volgens mijn moeder agressief. Ja, goed aangeschoten moet kunnen, maar echt dronken niet zeg maar (lacht).	Niet teveel Niet echt dronken	
23	Ik denk dat mijn ouders eerder bezorgd zijn dan dat ze mij gaan straffen. Behalve als ik thuis word gebracht door de politie of zo. Ik ga altijd bij vrienden indrinken met paar man.	Eerder bezorgd dan straffen, behalve bij thuisbrengen politie Bij vrienden indrinken	
28	Toen ik een beetje begon met drinken zeiden ze wel dat ik altijd op moest passen en mezelf niet over moest laten halen. Toen ik net 15 was mocht ik nog niks drinken, maar naarmate ik bijna 16 was werden ze hier wel lossier in. Zelf heb ik de regels bijna niet overtreden die mijn ouders gaven. Ze zeiden vaak dat ze het niet verbieden omdat we het anders toch wel zouden doen.	Oppassen niet over laten halen Mocht drinken bij bijna 16 jaar Niet verbieden want we doen het toch wel	
40	Mijn ouders zijn vrij soepel met alles vind ik. Als ik uitga weten m'n ouders wel dat ik meer drink dan twee glazen. Hoewel de laatste keer dat ik moest spugen, zeggen ze wel even dat ze dat stom vinden. Maar ze begrijpen ook wel dat ik jong ben en dat je dan ook wel eens domme dingen doet zeg maar. Ze maken als ik zeg hoeveel ik op heb er ook geen probleem van.	Ouders vrij soepel Spugen is stom Begrijpen dat ik jong ben	
48	Niks, geen regels eigenlijk. Sancties kweenie, geen idee.	Geen regels Sancties kweenie	
58	Regels waren bij m'n moeder als je niet gaat drinken en roken krijg je geen rijbewijs van mij, ik bedoel krijg je een rijbewijs van mij	Niet drinken en roken = rijbewijs	

	<p>dat zei ze. Ja maar uh ik drink gewoon. Boeit mij niks.</p> <p>Niet tegen onze moeder vertellen hé.</p> <p>Sancties? Ja man, misschien een paar dagen geen Playstation.</p>	<p>Ik drink gewoon</p> <p>Boeit mij niks</p> <p>Paar dagen geen Playstation</p>	
66	<p>Bij vriendinnen staat soms de mixdrank op tafel, met de ouders er lachend achter. Dat ik denk van: oooh oké dan!</p>	<p>Mixdrank op tafel met lachende ouders</p>	
68	<p>Ja gewoon niet voor je 18e.</p>	<p>Niet voor 18e</p>	
72	<p>Thuis mogen we er altijd twee vanaf 16, twee bier of twee wijn.</p> <p>Nee, ik denk niet dat ik straf krijg. Althans, thuis hou ik me er altijd wel aan. Ja, tuurlijk drink je met je maten meer. Nee ik krijg nooit straf hoor.</p>	<p>2 glazen vanaf 16</p> <p>Geen straf</p>	
74	<p>Ik drink helemaal niet want dan krijg ik m'n rijbewijs niet meer.</p>	<p>Niet drinken, anders geen rijbewijs</p>	
84	<p>Geen. Nou ja goed het lijkt me duidelijk dat ze niet willen dat je je laveloos drinkt. Op een gegeven moment heb je de leeftijd waarvan wordt verwacht dat je dat zelf kan inschatten.</p> <p>Als ik me laveloos drink zijn er wel sancties, zoals dat ik dan niet meer uit mag of naar een feestje. Maar de verantwoording werd al gauw bij mij gelegd en dat ging ook gewoon.</p>	<p>Geen regels</p> <p>Niet laveloos</p> <p>Zelf inschatten</p> <p>Niet uit mogen</p> <p>Verantwoording werd bij mij gelegd</p>	
87	<p>Regels... Nou, het is heel simpel, ten eerste ik moet gewoon het sowieso zeggen als ik uitga, ik moet natuurlijk wel gewoon uh ja ik kan wel tot vier uur stappen, maar ik mag niet opeens om zes uur thuiskomen of zo. ik moet zachtjes doen. Als ze er achter komen dat ik overgegeven heb, dan worden ze super boos. Maar ze gaan er gewoon van uit dat ik verstandig en verantwoordelijk genoeg ben, om er zeg maar goed mee om te gaan. Na het stappen moet ik ook met iemand mee terug fietsen...Dat is een regel.</p> <p>Nou ja als ik dan de hele wc had ondergekotst, dan had ik gewoon één: dat ik alles moest schoonmaken, en twee: dat ze gewoon heel boos waren.</p>	<p>Tot 4 uur stappen</p> <p>Zachtjes doen</p> <p>Super boos na overgeven</p> <p>Gaan ervan uit dat ik verstandig ben</p> <p>Met iemand mee terug fietsen</p> <p>Wc ondergekotst: alles schoonmaken en ze waren heel boos</p>	
90	<p>Ehm nou gewoon niet te veel en goed weten wanneer het genoeg is zeg maar. En ook gewoon uh niet door de weeks</p> <p>Eh ja meestal zeggen ze van drie tot vier is wel genoeg maare datte... (lacht).</p> <p>(Sancties) Danne mag ik de komende periode zeg maar niet meer dus 1 keer ja maar we gaan niet elke week uit dus de volgende keer zeg maar.</p>	<p>Niet te veel</p> <p>Weten wanneer het genoeg is</p> <p>Niet door de weeks</p> <p>3-4 is genoeg</p> <p>Dan mag ik komende periode niet meer stappen</p>	
97	<p>Pas op je 21^e, anders gaan je hersenen dood. (Sanctie) Niet naar mn vriend mogen.</p>	<p>Pas op 21^e</p> <p>Sanctie: niet naar</p>	

	Ik pak het altijd zo slim aan dat ze er niet achter komen.	vriend mogen Slim aanpakken	
102	Ik moet oppassen niet te veel, dat hebben ze niet heel goed gedaan maar ja. Nee, ja ik moet gewoon oppassen en op tijd thuis zijn, dat wil niet altijd lukken. Eehm ik heb nog nooit meegemaakt dat ik niet thuisgekomen ben maar dan stuur ik wel een berichtje. En dan zeggen ze ja dan ga je maar gewoon een paar weken niet de deur uit. En de volgende zaterdag ben ik gewoon weer de deur uit haha. Niet echt veel sancties. Elke week zeggen ze dat ik rustig aan moet doen maar ja.	Niet te veel Oppassen en op tijd thuis zijn Paar weken niet de deur uit Zaterdag gewoon weer deur uit Niet echt sancties Rustig aan doen	
104	Uhm dat ik niet dronken thuis kom, wordt niet echt gewaardeerd. En als ik volgende dag een kater heb moet ik me gewoon gedragen.	Niet dronken Bij kater gewoon gedragen	
110	Euhm, ja mijn ouders hebben het liever niet... Maar ik doe het toch. Ja, ze worden wel eens boos maar dat is ook weer zo over.	Liever geen alcohol Ik doe het toch Soms wel eens boos	
112	Ja, niet teveel drinken. Ik heb geen idee. M'n vader wordt wel eens kwaad, maar dat is dan zo weer over.	Niet te veel drinken. Wel eens kwade vader	

Thema's na selectieve codering: onduidelijke regels en weinig sancties.

Deelvraag 4: je houden aan regels

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
5	Ik laat het iemand voor me halen. En thuis weten ze toch niet hoeveel ik drink.	Iemand halen Thuis weten ze niet	Geen regels Wel aan regels thuis houden Mag drinken bij 16 thuis Niet aan regels overheid houden Drank zelf meekrijgen Drank anderen krijgen Nep-ID's
6	Ik weet niet of ik thuis mag drinken, maar ik doe het nooit. Toen ik 15 was, kwam ik al eens in de Hooi en dat is eigenlijk 16+.	Drink niet thuis Bij 15 naar Hooi	
13	We bespreken het wel en dan mag ik bijvoorbeeld een week niet op stad bijvoorbeeld. Maar ja, uh... toch meer praten dan straf. Nou ja, uh... er zijn natuurlijk dingen waar je niet in mag als je nog niet oud genoeg bent, maar ja, toen hadden we gewoon nep-ID's en dan kwamen we wel binnen.	Bespreken Week niet op stad Meer praten dan straf Nep-ID's	
23	Ik kan in geen enkele gelegenheid aan drank komen, maar laat anderen die ouder zijn dan 18 gewoon drank halen.	Kan zelf niet aan drank komen Ouderen halen	
28	Ik hou me niet vaak aan de regels van de overheid, want zoals ik net al zei drink ik al vanaf mijn vijftiende. Ik heb mezelf eigenlijk altijd wel aan de regels van mijn	Niet aan regels overheid, wel aan regels thuis	

	ouders gehouden. Meestal zei ik ook vaak tegen mensen wil je even een biertje voor me halen. Bij Triple Blond, Speijk en bij Club B wordt nooit mijn identiteitskaart gevraagd.	Anderen halen biertje Geen ID Triple Blond, Speijk, ClubB	
40	Nu ga je indrinken, ja, je koopt een paar flessen en je hebt het. Dus je gaat ook meer drinken. Supermarkt kom je er niet aan, dan moet je echt wel wat anders regelen of aan iemand anders vragen, maar als jij in een cafe of discotheek steeds drank bestelt, dan voel je je portemonnee natuurlijk na een tijdje. En dan denk ja van ho, ik doe even wat rustiger aan. Mijn ouders zijn vrij soepel met alles vind ik. Ze maken er geen probleem van. Op school zie je soms ook dat ouders heel moeilijk doen en dan gaan ze stiekem drinken.	Indrinken Meer drinken Supermarkt niet Anderen halen Voelt portemonnee in discotheek, rustiger aan Ouders soepel Geen probleem Anders stiekem drinken	
48	Ik denk wel goed hoor (regels ouders). Nou aan die eigenlijk niet, uh, want ik, uh, drink gewoon (regels overheid). Gewoon stiekem, thuis alcohol pakken of zo (lacht). Uhh, (lacht), uhh, ik krijg het via oudere jongens, vrienden en gewoon me ouders. En in El Toro, daar had ik het toen.	Regels thuis wel Regels overheid niet Stiekem thuis alcohol pakken Via oudere vrienden en ouders In El Toro	
58	Ik hou me niet aan de regels, maar vertel het ze niet.” Nee, krijg geen alcohol mee in cafés en zo.	Hou me niet aan regels Krijg geen alcohol mee	
66	We kregen boswachtercontrole toen we op een eilandje op het Veerse meer zaten. We hadden vuur gestookt op een plek, we riskeerden een boete van 280 euro per persoon die om het kampvuur zat. Eigenlijk wat de boswachter zei, er is een regel gekomen, nadat jongeren uh hier kwamen indrinken sinds die verhoogde leeftijdsgrens met drank en tentjes. Vervolgens hakken ze bomen om voor een kampvuur en de vlammen komen soms tot 7 meter hoog. Dus werden de regels aangescherpt. Dankzij die jongeren, mogen wij niet meer kamperen met vuur.	Boswachtercontrole Jongeren indrinken bij Veerse meer na verhoging tot 18	
68	Ja, je krijgt 't gewoon mee bij uh het Nationaal dan en bij uh De Smidse hiero in 's-Gravenpolder uh soms en voor de rest weet k nie.	Krijgt mee bij Nationaal, De Smidse	
72	Ik hou met niet aan de regels om pas vanaf je 18 ^e te drinken want ja, 16 zit nog in je hoofd. M'n ouders houden ook 16 aan. Ja en aan alcohol kom ik wel, of mijn broers halen	Drink bij 16, mag van ouders Broers of vrienden	

	<p>wat of mijn vrienden die wel 18 zijn. Of uh ik drink thuis wel eens eentje meer uit het kratje.</p> <p>Je weet wel waar je het meekrijgt, bijvoorbeeld bij Nationaal eigenlijk altijd wel, bij Mid City, Matisse.</p>	<p>halen drank Drink thuis</p> <p>Krijgt 't mee bij Nationaal, Mid City, Matisse</p>	
74	Ik doe het gewoon niet want anders krijg ik m'n rijbewijs niet meer	Niet, anders geen rijbewijs	
84	<p>Nou ik moet eerlijk zeggen, dat uh, dan wordt nog wel eens creatief mee omgegaan zeg maar. Ik vind het een beetje onzin, tot een paar jaar geleden mocht je vanaf je 16e drinken en nu ineens niet meer. Toen ik die leeftijd naderde, gingen ze het ineens veranderen. Ja... er wordt gewoon gedronken bij ons.</p> <p>Door het gewoon te kopen, als ze niet naar je ID vragen of je laat iemand het kopen. Gewoon in de stad, op het dorp, overal. Als je er ouder dan 12 uitziet krijg je het al snel.</p>	<p>Creatief mee omgaan Onzin, eerst mocht je vanaf 16 drinken</p> <p>Wij drinken gewoon Zelf kopen, iemand laten halen In de stad, op dorp, overal Ouder dan 12 krijg je het al snel</p>	
87	<p>Ik hou me eraan. Mijn ouders vertrouwen erop dat ik normaal doe, dus, uhh. Ja ik hou me eraan, en probeer niet zo ver te gaan dat ik moet kotsen, want dat is ook gewoon kut.</p> <p>Oh, (van de overheid) daar houd ik me niet zo aan.</p> <p>Uh nou, iemand anders ga je alcohol laten kopen, plus in Goes en in Yerseke in de cafés geven ze je het vaak toch wel mee. Daar doen ze niet zo heel moeilijk over.</p> <p>Naja, bij de Kruik sowieso, na ja, Nationaal, Midcity, Matisse, El Toro, de Saloon, nou ja dat was het wel.</p>	<p>Regels thuis wel Vertrouwen me Regels overheid niet Iemand anders alcohol laten kopen In cafés Goes en Yerseke geven ze mee De Kruik, Saloon, Nationaal, Midcity, Matisse, El Toro,</p>	
90	<p>Ehm na ja natuurlijk wel ze zeggen altijd doe voorzichtig en drink niet te veel, denk dat ik me daar wel redelijk aanhoud maar natuurlijk niet aan die grens van 3 of 4.</p> <p>Ja niet echt in de supermarkt dat heb ik ook nog nooit geprobeerd maar we zijn een aantal keer in een strandtent geweest en die hebben ook wel boetes gekregen en die werken nu met bandjes omdat het zo uh vaak misging wel.</p> <p>Na, nu zijn er een paar vrienden 18 dus die kunnen dan drank halen maar bij de meeste uitgaansgelegenheden gaat het nog wel makkelijk moet ik eerlijk zeggen.</p> <p>Jawel bij sommige cafés krijg je een bandje maar ja aan de bar vragen ze er dan nooit om dus ja of er waren veel bekende en die lieten we dan drank voor ons halen.</p>	<p>Hou me redelijk aan regels thuis, niet aan 3-4 glazen</p> <p>Supermarkt nooit geprobeerd In strandtent wel Nu bandjes na boete</p> <p>Vrienden van 18 halen drank Je krijgt 't makkelijk mee Sommige cafés geven bandje maar vragen er nooit om</p>	

97	Nee helemaal niet (aan regels houden). Door te liegen. Door te fiksken bij vrienden, of vrienden van vrienden, mijn eigen broer. Die zijn allemaal boven de 18.	Helemaal niet aan regels houden Liegen, fiksken bij vrienden, broer	
102	Ik hou me niet aan de regels eigenlijk haha, niet dat ze dat erg vinden, want het mag vaak ook wel maar toch. Alleen het is meer van het principe dus als je school hebt moet je beetje rustig doen. Aan de regels van de overheid hou ik me goed haha, nee nee grapje. Ik hou me er niet aan, schijnt aan de overheid, een maandje nog dan ben ik 18, dan ga ik er tegenaan. Ik krijg zelf nooit alcohol mee, maar vrienden halen het dan. Ik probeer het eigenlijk nooit, beetje ongemakkelijk toch dan zien ze staan dat ik 17 ben.	Hou me niet aan regels Als je school hebt, rustig aan Hou me niet aan regels overheid Schijnt aan de overheid Bij 18 ga ik er tegenaan Vrienden halen alcohol	
104	Ik leef de regels niet precies na. Wij ontduiken door eigenlijk uh andere mensen het te laten halen. Je kan het vaak gewoon meekrijgen op het terras.	Regels niet naleven Andere mensen laten halen Meekrijgen op terras	
110	Regels zijn er om niet na te komen toch?! Haha! In de winkel krijg ik natuurlijk geen drinken mee maar via m'n vrienden wel.	Regels niet naleven Niet meekrijgen in winkel Via vrienden wel	
112	Ja meestal hou ik me er wel aan, maar wel eens iets erover heen. Oudere vrienden krijgen 't mee. Bij ons op het dorp krijg je 't mee, en ook wel in andere dorpen.	Meestal wel Oudere vrienden In dorp krijg je 't mee	

Thema na selectieve codering: zelf meekrijgen of via anderen

Deelvraag 5: beïnvloeding

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
5	Ik drink sowieso altijd wat, mijn vrienden ook. Of het door hen komt, weet ik niet. Ik drink sowieso wel. Ik word niet door de media beïnvloed.	Ik drink sowieso Niet door media	Vrienden Ouders Feestjes Drankspelletjes
6	Iedereen doet het! Ik was nog niet van plan om te gaan drinken, maar ik kreeg er al een aangeboden. Iedereen doet het, maar daarvoor doe ik het niet. Niet beïnvloed door media, ik kijk bijna nooit tv.	Iedereen doet het Niet door media, kijk nooit tv	TV Facebook Aanbiedingen
13	Niet. Geef ik geen donder om.	Niet	
23	Drankspelletjes zijn heel leuk, daardoor ga je meer drinken.	Door drankspelletjes meer drinken	
28	Nee ik bepaal meestal wel zelf als ik ga drinken. Op mijn werk durven ze het na	Ik bepaal zelf als ik ga drinken	

	<p>werktijd nog wel eens neer te zetten. Mijn moeder drinkt meestal met carnaval veel alcohol en mijn vader drinkt meestal in het weekend en op vakanties.</p> <p>Nee, ik ben eigenlijk niet beïnvloed door de media om alcohol te drinken, maar wel met Facebook over al die drankspelletjes die voorbij komen. Dan denk ik vaak dat wil ik ook doen! Ik drink meestal wel iets meer als ik alcoholspelletjes speel. Wanneer ik echt niet meer verder kan, dan stop ik met drinken en dit accepteren mijn vrienden ook.</p>	<p>Op werk zetten ze het neer</p> <p>Moeder drinkt met carnaval veel alcohol</p> <p>Vader in weekend en vakanties</p> <p>Niet beïnvloed door media, wel Facebook</p> <p>Drink meer door drankspelletjes</p>	
40	<p>Ja, wel een beetje vervelend dat als je dronken bent geweest dat ze dat dan achteraf opgenomen hebben op film. En dan gaan ze dat terug draaien. Is geen chantage materiaal hoor. Maar soms blijft het niet binnen de groep (lacht). Dat hoop je dan maar van niet.</p> <p>Als er een fles alcohol is, dan denk je van: ik heb een fles, hup hop.</p> <p>Soms voel ik wel eens druk van vrienden. Met feestjes of indrinken of zo. Dan ga ik ook mee indrinken omdat ik weet dat iedereen dat doet en dan ben ik de enige die daar nuchter aankomt. Spelletjes doe ik echt wel aan mee.</p>	<p>Dronken op film is vervelend</p> <p>Als er een fles is, denk je hup hop</p> <p>Soms druk van vrienden</p> <p>Indrinken, niet als enige nuchter zijn</p> <p>Drankspelletjes</p>	
48	<p>Ik denk uh, alleen door vrienden. Als die drinken, dan doe ik het ook natuurlijk. Mijn ouders drinken maar een paar wijntjes oh.</p> <p>Je weet wel die filmpjes van die cocktails ej, op Facebook, die dus. Dan wil 'k ze ook maken weet je wel. Drankspelletjes speel ik niet, heb k nog nooit gedaan.</p>	<p>Door vrienden</p> <p>Ouders drinken maar paar wijntjes</p> <p>Filmpjes op Facebook</p> <p>Drankspelletjes niet</p>	
58	<p>Ik werd eerst overgehaald met kerst. Toen ben ik gaan drinken. Door hem, door m'n vrienden.</p>	<p>Overgehaald met kerst, gaan drinken door vrienden</p>	
66	<p>M'n vrienden zeggen wel is, 'doe je deze ronde mee?' maar als ik niet wil doe ik het ook gewoon niet. Zo simpel is het. (Drankspelletjes) Bussen of zo, maar dan doe ik ook gewoon mee met jus d'orange. Ik ga daar echt niet aan mee doen, al die andere mensen zie ik daar helemaal apelaratus van worden! Verder kaartspel, beerpong en uh hoe heet dat Stef Stuntpiloot.</p>	<p>Doe je deze ronde mee?</p> <p>Als ik niet wil, niet</p> <p>Drankspelletjes met jus d'orange</p> <p>Bussen, beerpong, Stef Stuntpiloot</p>	
68	<p>Ja ik zie wel dat heel veel uh dronken mensen zijn dat er allemaal uh problemen zijn en zo, maar ik word er niet echt van ja wel beïnvloed van dat ik dat niet wil.</p>	<p>Wil niet dronken zijn met problemen</p>	

	We doen wel een paar drankspelletjes ja. Beerpong, bierpong of zoiets en ja Stef Stuntpiloot.	Bierpong, Stef Stuntpiloot
72	Ja, ouders misschien, omdat we vanaf 16 toch al mogen drinken thuis. Vrienden ook.	Ouders Vrienden
74	Ik word door niemand beïnvloed, ik wil gewoon m'n rijbewijs krijgen en drink niet.	Niemand
84	Iedereen waar je mee drinkt, beïnvloeden je, inclusief je ouders. Die zeggen er natuurlijk wat van. Je vrienden beïnvloeden je vooral in hoeveel je drinkt, want dat tempo hou je aan. Ze noemen je een laffe baas, als je een rondje overslaat. Nee geloof het niet (beïnvloeding reclame), ja waarschijnlijk onbewust, want daar is het op gemaakt.	Iedereen waar je mee drinkt Tempo vrienden aanhouden Laffe baas als je rondje overslaat Reclame onbewust
87	Nou ja, beïnvloed... Volgens mij gaat dat een beetje wederzijds, ik bedoel ik zeg van jahhh drinke drinke drinke en vrienden zeggen dat ook. M'n ma drinkt denk ik een baco altijd voor het slapen gaan, en op de vrijdagavond gaat ze naar een vriendin toe en drinkt ze iets meer, misschien vier baco's. En m'n vader drinkt nooit, tenzij er een hele bijzondere gelegenheid is. Nou ja als ik heel eerlijk ben, als ik kijk naar Geordie Shore, ik bedoel, als ik dat zie dan denk ik wel van oh woh super gaaf dat wil ik ook en zo, met een groep vrienden, ja dat is wel gaaf. Maar je wordt ook aan de andere kant beïnvloed want je ziet dat bij Zon, Zuipen, Ziekenhuis ook dat mensen helemaal half ik coma raken en zo weet je wel, en dan heb je ook zo iets van oké nee dat wil ik niet hebben. Ja (drankspelletjes), bussen, zap de neger, uhm, je hebt er nog één, 21-en of zo, ik weet niet hoe die heet. Iets met kaarten. En never have you ever, en als iemand het dan wel gedaan heeft, moet die drinken. Je gaat daardoor meer drinken en sneller achter elkaar.	We zeggen drinke drinke drinke Moeder drinkt baco, soms vier Vader drinkt nooit, behalve bijzondere gelegenheid TV: woh super gaaf dat wil ik ook TV: half in coma, dat wil ik niet hebben Bussen, zap de neger, 21-en, never have you ever Daardoor meer en sneller drinken
90	Nee niet beïnvloed dat ze zeggen van ja je moet echt meer gaan drinken of zo maar wel van je moet dit eens proberen of dat. Als er ja, weet ik veel, een krat Heineken in de aanbieding is, dan sturen de meeste wel gelijk van uh kijk jongens het is in de aanbieding. (Drankspelletjes) Ja, je gaat echt veel meer drinken in een korte tijd zeg maar.	Niet meer drinken, wel dit proberen Krat Heineken in de aanbieding Door drankspelletjes meer drinken in korte tijd
97	Door mijn broer, die heeft wel eens drank	Door broer, drank

	op zijn kamer staan. Wel een beetje, als je een film kijkt waarin ze drinken krijg ik daar ook wel eens zin in. Niet als ze bezopen raken maar wel als ze los gaan.	op kamer Door film waarin ze drinken	
102	Ik word niet echt beïnvloed hoor of gepusht door m'n omgeving, maar als je maat een biertje drink, drink je snel mee. Gewoon meedrinken. Ehm mijn ouders drinken flessen.. haha nee nee grapje. Vooral in het weekend een wijntje of een biertje, door de week ook trouwens. Drankspelletjes doe ik ja ja, beerpong. Maar niet dat je snel moet drinken of zo, gewoon voor de gezelligheid.	Niet echt beïnvloed Als je maat biertje drinkt, drink je mee Ouders drinken wijntje of biertje Beerpong, voor de gezelligheid	
104	Uhm eigenlijk word ik niet zo beïnvloed door mensen, ik wil het zelf ook. Drankspelletjes zijn alleen maar gezellig. Ik ga er wel meer door drinken of als de sfeer goed is.	Niet beïnvloed, wil zelf Drankspelletjes zijn gezellig	
110	Uhm.. Ik drink vooral met m'n vrienden dus zij zullen dat dan wel zijn. Mijn vader drinkt volgens mij elke avond een biertje. Drankspelletjes doen we wel eens ja... Kaartje blazen, doelpalen en 21-en.' Door drankspelletjes drinkt iedereen meer, ze moeten wel.. anders hoeven ze niet mee te doen aan de drankspelletjes.	Vrienden Vader Drankspelletjes Kaartje blazen, doelpalen, 21-en Meer drinken	
112	Ja, ik wordt niet echt beïnvloed. Mijn vader drinkt regelmatig wel eens een biertje. Uhm... bierpong, en dan was er ook nog iets met flesje draaien of zo.	Niet beïnvloedbaar Vader Bierpong, flesje draaien	

Thema's na selectieve codering: meedrinken en drankspelletjes.

Deelvraag 6: campagnes

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
5	Ik ken NIX18 wel, maar het heeft verder geen invloed op me.	NIX18	NIX18 BOB Reclames LZNV Voorlichting school
6	Ik ken NIX 18 van de reclame en BOB zie ik wel eens bij een discotheek, maar dit heeft geen invloed op me.	NIX18 BOB	
13	Ja, uh... je ziet weleens gewoon van die reclames of zo van uh.... Hoe heet dat ook alweer... Dat onder de 18 (NIX).	Reclames NIX18	
23	Ken ik eigenlijk niet.	Ken ik niet	
28	Ja ik ken vooral die reclames van NIX18. Verder kan ik niet echt alcoholcampagnes. Nee, ik ken niet de alcoholcampagne Laat ze niet verzuipen.	NIX18 LZNV niet	

40	Nee, ik ken alleen de regels van dat het nu pas met 18 mag.	NIX18	
48	'k Ken er geen, oh ja NIX18 wel 's van gehoord, ma verder nie oh. (LZNV) Na, die ken 'k dus ook nie. Voorlichting, uhm, ff denken, school of zo. Ja school, in de les, ben je d'r toch hè.	NIX18 LZNV niet Voorlichting op school, ben je er toch	
58	Ken ik niet.	Ken ik niet	
66	NIX achttien, BOB ken ik uhhh Indigo maar dat krijg je op school is dat een campagne? LZNV dat is met carnaval heel veel, daar hadden we allemaal stickers van. Oh neeee dat was in El Toro.	NIX18 BOB Indigo LZNV stickers	
68	BOB? Ja, die ken ik wel Wel een keer iets op school geweest bij ons over roken en over alcohol. Dat was over een hele week elke dag 1 les en dan ging het over alcohol over gebruik en dan zag je filmpjes.	BOB School Filmpjes over gebruik alcohol	
72	Stichting 'Voorkom' en dat deed me eigenlijk niet zoveel. Ik vond het altijd wel interessant als zo'n ex-verslaafde zijn verhaal kwam vertellen.	Stichting Voorkom Ex-verslaafde interessant	
74	Je ziet ze wel eens op TV en op Youtube geloof ik. Ik ken ze vooral van reclames.	TV, Youtube Reclame	
84	Die rare reclame over die wifi code, niks roken, niks drinken of zo. Belachelijke reclame. Voorlichting op school door een ervaringsdeskundige. Voor drank en drug. Waarschijnlijk uh is er ook vast een keer een folder in de bus gedaan voor een voorlichting.	Rare reclame wifi code (NIX18) Voorlichting school Folder	
87	Ja, alleen maar NIX, omdat overal staat zo'n flyer met NIX18. Dus ik ken alleen maar NIX. Nou ja, op de basisschool heb ik het gehad, op de middelbare school heb ik het nog een keer gehad. Oh, volgens mij heb ik zelfs een flyer gehad van de gemeente waar de gevaren van alcohol opstonden en dat ouders naar een bijeenkomst konden. Op tv zie je het vaak voorbijkomen. Ik denk dat ik best wel goed ben voorgelicht over hoe gevaarlijk het is.	NIX18 Voorlichting school Flyer gemeente Goed voorgelicht over hoe gevaarlijk het is	
90	Uh ja niks met de x voor geen alcohol onder de 18. Uh nee ik ken geen Zeeuwse campagne hoor... Uh niet echt een voorlichting maar je ziet natuurlijk wel overal die posters hangen van BOB en zo en van NIX en dat soort dingen	NIX18 BOB Geen Zeeuwse	
97	NIX18 ken ik.	NIX18	
102	Ken ik die? Ja, NIX onder de achttien die ken ik wel ja, dat is hem wel denk ik. Ik ken er niet zo veel. Oja ja BOB ook nog. Zeeuwse campagne? Zijn die er? Nee man die ken ik niet. Ben ook	NIX18 BOB Geen Zeeuwse	

	echt nog nooit naar voorlichting geweest ooit in de tweede of zo denk ik soort van voorlichting over seks drugs en alcohol.	campagne Geen voorlichting	
104	Eigenlijk alleen NIX18. Uhm eigenlijk alleen Laat ze niet verzuipen. Op school zijn er wel voorlichtingen ooit bij verzorging geweest maar verder heb ik daar zelf niet echt aandacht aan besteed.	NIX18 LZNV Voorlichting op school	
110	Ik ken die reclame met dat meisje en die wifi code wel. Als ik met iemand meerijd zie ik langs de snelweg ook wel eens van die borden staan.. iets met BOB geloof ik. Zijn die er dan? (Zeeuwse campagnes) Op school hebben we het er wel eens over gehad.. maar dat was saai joh.	Meisje met wifi code BOB Geen Zeeuwse campagne Voorlichting op school is saai	
112	Ja, ik ken er wel eentje, maar ben ff de naam kwijt. Zijn die er in zeeland? Ja, van tv ken ik campagnes. (Voorlichting) Ja, op school en thuis op de tv. Ja, dat kreeg je gewoon tussen de lessen door soms.	Ken geen campagnes Voorlichting; school, thuis en op tv	

Thema na selectieve codering: landelijke campagnes.

Deelvraag 7: ondersteuningsbehoefte

Resp nr.	Typerende uitspraak	Label	Kernlabels
5	Als ik vragen over alcohol heb, vraag ik het aan mijn ouders.	Vraag aan ouders	Niet nodig
6	Die voorlichtingen op school zijn wel interessant.	Voorlichting school interessant	Voorlichting op school
13	Maar ja, bij mij is het gewoon geen probleem, maar je denkt dan wel even ja, dan zie je wel hoe slecht het eigenlijk voor je is.	Bij mij geen probleem	Voorlichting online
23	Voorlichting op school, ik denk dat leerlingen wel snel dingen aannemen van leraren. Ook gesprekken met deskundige of andere jongeren lijkt me een goed idee.	Voorlichting school Gesprekken met deskundigen	Comadrinker uitnodigen Deskundige uitnodigen
28	Ik heb een voorlichtingscursus gehad bij mijn werk over alcohol en ook op school heb ik wel eens een voorlichting gehad. Ik denk gewoon wanneer ze laten zien wat er kan gebeuren in het ergste geval en wat voor schade dit aanricht bij je. Meer praktische voorbeelden over wat is er nou slecht en laat is zien waarom dit zo slecht is.	Voorlichtingscursus op werk Voorlichting school Schade laten zien Voorbeelden wat er slecht aan is en waarom	
40	Dat is bij mij niet van toepassing.	Niet van toepassing	
48	Dat is niet nodig. Ik denk dat het niks uit maakt wat je doet. Jongeren drinken lekker toch wel haha.	Niet nodig Maakt niks uit, ze drinken toch wel	

58	Niet nodig.	Niet nodig
66	Ik heb genoeg aan m'n moeder! Is misschien heel persoonlijk, maar misschien meer laten zien hoe mensen der bij gaan liggen en zich gedragen als ze drinken ook in groepen. Voorlichting beter koppelen aan realiteit, minder in scene gezette voorlichting.	Moeder is genoeg Laten zien hoe mensen zich gedragen Realistische voorlichting
68	Voorlichting op school, ja, dan weet je gewoon dat je uh niet aan moet beginnen op deze leeftijd. Uhm ja ik wil wel zeg maar weten wat het nou echt doet met je hersenen en voor de rest ik ga het niet drinken voor m'n 18 ^e .	Voorlichting school Wat doet 't met je hersenen
72	Ehm, ik weet denk ik wel genoeg, haha.	Ik weet genoeg
74	Nee, ja op den duur heb je er ook wel genoeg van, wanneer er weer een voorlichting werd gegeven was het meer zo van yes weer lesuitval! Op den duur weet je het ook wel.	Heb er genoeg van Op den duur weet je het wel
84	Nee absoluut niet. Nou ja misschien de wat praktische dingen als je drinkt. Kinderen gaan sowieso toch drinken, dat je ze gewoon tips geeft . Wat je kan doen als je bijvoorbeeld een keer teveel hebt gedronken.	Absoluut niet Praktische tips Wat te doen als je teveel drinkt
87	Weet je, het zijn van die standaard dingen hé. Er zijn dus mensen die voorlichtingen gaan geven op scholen en zo. Het is hartstikke goed, ik denk dat iedereen dat een keertje gezien moet hebben, maar het heeft echt geen zin om zeker mensen die al drinken nóg meer voorlichtingen te geven. Ik bedoel, iedereen weet dat alcohol slecht is, weet dat drugs slecht is, weet dat roken slecht is, maar toch doen ze het. Dus ik zou zeggen, vind daar een manier voor maar meer voorlichtingen, echt alsjeblieft, ik denk echt dat dat geen zin heeft.	Standaard dingen Voorlichting aan mensen die al drinken heeft geen zin Iedereen weet dat het slecht is, maar doen het toch Alsjeblieft niet meer voorlichting
90	Na als ik er dan een moest kiezen dan is het wel online zegmaar omdat je dan ja dan kun je beetje zelf zien wat de gevolgen zijn en zo.	Online Gevolgen zien
97	Liever via internet of vrienden.	Internet, vrienden
102	Ja, iemand die mijn bier inschenkt haha.	Geen ondersteuning
104	Uh heb niet zoveel behoefte aan ondersteuning over alcohol. Ik denk dat door er zelf achter te komen je het meeste van kan leren.	Geen behoefte aan ondersteuning Je leert door zelf achter te komen
110	Ik hoef geen ondersteuning.	Geen ondersteuning
112	Ja, beter op school doen die voorlichting.	Op school doen

Thema na selectieve codering: ervaringsdeskundige.